

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Historie zahraniční migrace na území Plzeňského kraje
a Oberpfalz
(s důrazem na kontext současných událostí)**

Bc. Libor KÚS

PLZEŇ, 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

**Historie zahraniční migrace na území Plzeňského kraje
a Oberpfalz
(s důrazem na kontext současných událostí)**

Bc. Libor KŮS

Vedoucí práce:

doc. PaedDr. Jaroslav DOKOUPIL, Ph.D.

Katedra geografie

Fakulta ekonomická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Děkuji Doc. PaedDr. Jaroslavu Dokoupilovi, Ph.D. za trpělivé vedení této diplomové práce a panu učiteli Mgr. Janu Pekovi za pomoc s provedením výzkumného šetření na domažlickém gymnáziu.

Věnování

Věnováno stému výročí vzniku svobodné Československé republiky.

Obsah práce

ÚVOD.....	str.1
1) CÍLE A METODIKA PRÁCE.....	str.3
1.1 Cíle.....	str.3
1.2 Hypotézy.....	str.4
1.3 Metodika.....	str.5
2) ZHODNOCENÍ LITERATURY.....	str.7
3) TEORETICKÁ ČÁST.....	str.9
3.1 Základní terminologie.....	str.9
3.2 Teorie migrace v rámci geografie.....	str.10
3.2.1 Faktory prostorové spřízněnosti migrantů	str.13
3.3 Teorie migrace v rámci politologie.....	str.14
3.3.1 Teorie ospravedlňování.....	str.16
3.4 Důvody a důsledky migrace.....	str.18
3.5 Zahraniční migrace a hranice.....	str.20
3.6 Zahraniční migrace a Evropská unie.....	str.21
3.6.1 Evropská migrační krize a Evropská unie.....	str.23
3.7 Srovnání migrační a azylové politiky ČR a SRN.....	str.25
3.7.1 Imigrační a azylová politika ČR	str.26
3.7.2 Imigrační a azylová politika SRN	str.28
3.8 Integrace migrantů a získání občanství.....	str.29
4) ANALYTICKÁ ČÁST.....	str.32
4.1 Migrace na území Plzeňského kraje a Horní Falce ve 20. a 21. století.....	str.32
4.2 Situace ve zkoumaných regionech před vypuknutím migrační krize.....	str.45
4.3 Evropské migrační krize ve zkoumaných regionech a následující vývoj.....	str.47
4.3.1 Evropská migrační krize v Plzeňském kraji.....	str.47
4.3.2 Evropská migrační krize v Horní Falci.....	str.48
4.4 Případová studie - mínění vybraného segmentu populace o migraci	str.50
5) ZÁVĚR.....	str.57
6) SEZNAM ZDROJŮ.....	str.59
7) RESUMÉ.....	str.65
8) PŘÍLOHY.....	str.67

ÚVOD

Migrace je fenomén doprovázející všechny živé organizmy na této planetě, člověka nevyjímaje. Ani českým končinám, ani území našich bavorských sousedů se migrace obyvatelstva tudíž nikdy nevyhýbala. S růstem populace a s rostoucí efektivitou dopravních prostředků se však migrační toky co do svého objemu zvětšovaly a urychlovaly. Byly to však velké společenské změny kontinentálních rozsahů, jež měly za uplynulé století za následek největší migrační vlny, které prostory dnešních západních Čech a východního Bavorska kdy zažily.

Již několik let je téma *migrace* u nás i u našich bavorských sousedů vlivem tzv. evropské migrační krize hojně zmiňovaným a diskutovaným tématem. Toto téma je zvedáno a využíváno v rozličných podobách různými aktéry, a to za účelem dosažení svých partikulárních cílů. Obecně lze však říci, že o tématu migrace je v České republice i u německých sousedů referováno v souvislosti s *imigrací* (cizinců¹ do „našich“ zemí) a je takto pojímáno jako akutní téma k řešení. Diskutovaná podoba řešení je pak často prezentována jako zásadní pro budoucnost států i celé Evropské unie.

V této diplomové práci bude z geografických a politologických pozic zpracováno téma zahraniční migrace² a to jejími dopady na vybrané regiony, čímž by měla přispět oběma vědním oborům. Práce se bude věnovat (1) historii zahraniční migrace na území Plzeňského kraje a Oberpfalz (v práci bude používáno jejího českého jména *Horní Falc*) od roku 1918, (2) vývoji událostí kolem evropské migrační krize v prostoru Plzeňského kraje a Horní Falce, a (3) případové studii percepce migrace vybraným segmentem populace.

Práce je tvořena „s důrazem na kontext současných událostí“, kterými jsou evropská migrační krize z let 2015 a 2016 a jejich následný vývoj. Proto se bude také výzkum s využitím zvolených proměnných (viz podkapitola *Metodika*) ubírat k nim.

Práce se bude věnovat migraci v rozmezí jednoho století – od vzniku svobodné Československé republiky v roce 1918 po současnost. Toto časové vymezení bylo zvoleno ze čtyř důvodů: migrace ze starších dob (církvní migrace, pobělohorská emigrace...) postrádají živý přesah do současnosti, rok 1918 je referenční bod kdy v obou státních zřízeních končí staré zřízení a začínají nové, příčinu současného stavu věcí ve vztahu k migraci je

¹ „Osoba, která nemá ... občanství ČR, vyjma ... osob, kterým byl udělen azyl ...“ (ČSÚ, Metodika, 2012)

² S pojmem *zahraniční migrace* je operováno ve smyslu, v jakém s ním operuje ČSÚ (viz. str. 9). Pod tento pojem se řadí mnoho typů migrantů, ale autor předpokládá, že nejvíce budou diskutovány tři: ekonomičtí migranti ze zemí EU (nejvýznamnější migrační skupina od 90. let do roku 2015) a ze zemí mimo EU a uprchlíci (nejdiskutovanější skupiny od roku 2015). Práce tak bude cílit především na ně.

u společenstev na obou stranách hranice nutno hledat v minulosti, a to především v důsledcích druhé světové války a evropská migrační krize z roku 2015 doposud neskončila, pouze se nachází v jakési fázi „zapouzdření“. Stále se nepodařilo vyřešit ani důsledky krize (většina příchozích v Evropské unii nadále zůstává), ani se nepodařilo odstranit příčiny vzniku krize (ať už ve zdrojových zemích nebo institucionální problémy Evropské unie).

Důvod, proč byly vybrány jako objekt výzkumu zahraniční migrace příslušné regiony, jež byl zpracován je následující: Plzeňský kraj a Horní Falc jsou sousedící regiony, jež si prošly za poslední století odlišným společenským a politickým vývojem, a v současné době jsou oba součástí Evropské unie. Spolu s kvalitativní změnou společné hranice od roku 1989 (z uzavřené na otevřenou) jsou tyto regiony ideální pro realizaci výzkumu na zadané téma, jež má být studováno ve dvou sousedících regionech a zpracovat tak toto téma na řádovostní úrovni, která bývá při studiu zahraniční migrace – a obzvláště evropské migrační krize – v České republice opomíjena.

Výzkum zahraniční migrace bude prováděn primárně v rámci současných hranic administrativně-správních jednotek Plzeňský kraj a Horní Falc. Bude pracováno ale i s daty, jež se vztahují k jinak vymezeným územním jednotkám. Je to zapříčiněno tím, že v minulosti docházelo ke změnám hranic obou administrativně-správních jednotek.³

Na závěr úvodu je potřeba zmínit, že zahraniční migrace spojuje geografickou a politologickou dimenzi, přičemž fúzí těchto dvou dimenzí má být vznik práce, která bude přínosem oběma těmto oborům.

³ Existence vládního kraje Horní Falc se datuje do roku 1954, do té doby byl součástí vládního kraje Dolní Bavorsko. Dnešní územní rozsah Horní Falce nabyla platnosti 1.7.1972. Za první republiky kraje neexistovaly a administrativní struktura byla tvořena politickými okresy a zeměmi. Mezi roky 1938-1945 existovaly na území dnešního Plzeňského kraje v Němci zabraných územích vládní obvody Karlovy Vary a Řezno. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byly Němci ustanoveny jako správní jednotky vrchní zemské rady. Vlastní Plzeňský kraj vznikl k 1.1.1949, ale v hranicích, jež neodpovídají těm současným a zasahoval až k řece Vltava. V roce 1960 byl sjednocen s Karlovarským čímž vznikl Západočeský kraj, jež přetrval do roku 1990, kdy byl zrušen. Plzeňský kraj byl obnoven až krajskou reformou k 1.1.2000 a v současných hranicích existuje od 1.1.2016 kdy došlo k úpravě hranic v důsledku zrušení vojenského újezdu Brdy. Obdobně komplikovaná je situace i na úrovni okresů které také v průběhu času měnily (Dokoupil-Kopp,2013, str. 166-167).

Změny, které byly právě popsány souží k znázornění příčin proč nebude možné se přidržet zpracovávání tématu zahraniční migrace na současných územích obou regionů a bude mnohdy pracováno s informacemi, jež se vážou k jiným územním jednotkám. Přijaté řešení problému vztahování dat k různým jednotkám téhož jména v této práci vychází z výše citované publikace.

1 CÍLE A METODIKA PRÁCE

1.1 Cíle

Úvod práce představil téma diplomové práce, která bude věnována (1) zahraniční migraci v Plzeňském kraji a Horní Falci od roku 1918, a to (2) s důrazem na evropskou migrační krizi a její následky přičemž (3) bude provedena případová studie percepce zahraniční migrace vybraným segmentem populace. Následující řádky nyní osvětlí cíle takto vymezené práce.

Historická dimenze práce bude mít za cíl provedení komparativní analýzy zahraničních migrací ve sledovaných regionech za stanovený časový úsek a s využitím zkušeností domácích společenstev s imigranty. Práce staví na logickém předpokladu, že právě z těchto zkušeností vyvěrají současné postoje sledovaných společenstev k lidem, již přišli do Evropské unie za evropské migrační krize, a pokusí se tento vztah mezi současnými postoji k zahraniční migraci v minulosti nalézt.

Práce je zpracována s *důrazem na kontext současných událostí*. Těmito současnými událostmi je chápána *evropská migrační krize* a její přítomnost ve zkoumaných regionech, jakožto i projev jejich důsledků. Práce má v tomto bodě za cíl analyzovat přístupy států, politiků a společenstev v obou zkoumaných regionech k evropské migrační krizi a jejím následkům, a zjistit, zda došlo od roku 2015 ke změnám zaujímaných stanovisek.

Vybraným segmentem populace je tzv. „Generace Z“. Výzkum proběhne na gymnáziu Jindřicha Šimona Baara v Domažlicích. Realizace výzkumu právě na tomto školním ústavu bude provedena z důvodu existence osvědčené spolupráce s pracovníky školy. Autor si je vědom, že získané poznatky nelze přenést na celou Generaci Z v Plzeňském kraji, ale je přesvědčen že s určitou mírou nepřesnosti lze díky očekávaným obdobným strukturám sdílených charakteristik příslušníků Generace Z na tomto typu škol výsledky zobecnit a extrapolovat na příslušníky téže generace v Plzeňském kraji kteří též navštěvují gymnázia (snad s výjimkou Plzně). Blíže k tomuto v kapitole *Metodika*. Cílem provedení dotazníkového šetření mezi žáky vybrané české střední školy je zjistit, jak o zahraniční migraci uvažuje současná mládež. Na mládež se autor zaměřil z důvodu, že právě ve věku, kdy žáci navštěvují střední školy dochází obvykle k utváření si vlastního světonázoru, pod jehož zorným úhlem je pak jimi zahraniční migrace vnímána, a lze tak v této době jejich vývoje nejlépe vysledovat, jaké faktory ovlivňují tvorbu názorů na zahraniční migraci a jak se tyto názory vyvíjí v čase.

K těmto cílům byly stanoveny hypotézy, které by měly svým zodpovězením (ideálně) buď potvrdit, nebo vyvrátit předpoklady s nimiž se do této práce vstupuje.

1.2 Hypotézy

Ke každému z cílů byla stanovena právě jedna hypotéza, jež je následována vždy jejími předpoklady. Tyto hypotézy budou v práci postupně zkoumány a na závěr dojde k jejich potvrzení nebo vyvrácení.

Hypotéza 1: Rozdílné přístupy k migrační a azylové politice ve vybraných regionech jsou dány historickými zkušenostmi se zahraniční migrací a jejich odlišným vnímáním.

Předpoklady: Existence rozdílů ve vývoji státních celků, k nimž zkoumané regiony přináležejí, a předporozumění problému vztahu k zahraničním migrantům v SRN a ČR vycházející ze znalostí historické podmíněnosti jejich současných pozic k zahraničním migrantům (ekonomickým ze zemí Evropské unie, ekonomickým ze zemí mimo ni i uprchlíkům). Toto předporozumění vztahu k zahraničním migrantům vychází v SRN z pocitu viny za německé zločiny spáchané v letech 1933-1945 a neustále potřebě snažit se vůči světu i sobě samým tyto své hříchy minulosti odčinit – v tomto případě vřelým přijetím migrantů a snaze pomoci jim (Jaspars, *Otázka viny*, 1946; Aust, *Der Baader Meinhof Komplex*, 1985; Alain Finkielkraut v *Zeit*, 10.12.2015⁴ ...). Klíčová je zde i zkušenost s gastarbeitery i uprchlíky z komunistických států, a jejich potomky, v SRN a sžití domorodé populace s nimi. V ČR toto předporozumění vychází z absence silných neasimilovaných menšin, a to jak místních, tak z kulturně vzdálenějších koutů světa, a také z pocitu ohrožení částí populace ekonomickou migrací.

Hypotéza 2: V naší společnosti existuje od vypuknutí evropské migrační krize obdobný stav diskuze ve věci přijímání migrantů, neboť nedošlo ke změně výchozích podmínek – povahy zkušeností s těmito migranty. U sousedů došlo k vývoji diskuze ve směru proti přijímání těchto migrantů, neboť tam již mají s migranty, kteří přišli v rámci evropské migrační krize, určité zkušenosti.

Předpoklady: Předporozumění diskuzím vedeným po obou stranách hranice ve veřejném prostoru, čehož bylo autorem dosaženo v rámci dosavadního studia problematiky migrace a evropské migrační krize. Na tomto je tudíž založena premisa, že zatím co diskuze ve veřejném prostoru se ve věci přijímání migrantů mezi roky 2017 (datum odevzdání bakalářské práce, na níž tato diplomová práce částečně navazuje) a 2019 (datum odevzdání této diplomové práce) v ČR podstatně nezměnila, neboť se nezměnila klíčová proměnná ovlivňující společenský diskurz (absence těchto migrantů - a na to navázaná absence zkušeností s nimi - a rámování

⁴ Dostupné z: <https://www.zeit.de/2015/48/terror-deutschland-frankreich-angela-merkel-alain-finkielkraut>

tématu médií⁵), v SRN došlo za tuto dobu k částečné proměně ve veřejném diskurzu ve věci migrantů právě z důvodu přítomnosti migrantů/uprchlíků příšlých v rámci evropské migrační krize a problémů z toho vzniklých, což se v Horní Falci reálně promítlo v bavorské zemské politice zostřením přístupu k migraci od Křesťansko-sociální unie a nárůstem popularity Alternativy pro Německo.

Hypotéza 3: *Mezi žáky vybrané střední školy bude názor na zahraniční migraci spíše negativní. To je způsobeno primárně rodinou a médii.*

Předpoklady: obecně známý fakt o vlivu rodiny a médií na utváření názorů ve společnosti a schopnosti s tímto míněním manipulovat (např. Jirák, Köpplová, 2003; Mander, 2000; Sák, Kolesárová, 2004 ...), a je založena na všeobecném společenském diskurzu, který je v ČR i v současné době protiimigrační (např. Median, 5.11. 2015; výsledky Eurobarometrů 84-89, Rabušic, Manea, 2018, str. 230 ...).

1.3 Metodika

Práce se zaměřuje na studium zahraniční migrace ve sledovaných regionech z geografických a politologických pozic, a proto budou sledovány proměnné *časoprostor*, *vztah EU a vztah států k zahraničním migrantům a migrace* coby identifikované nezávislé proměnné, *historické a soudobé zkušenosti se zahraničními migranty* coby zprostředkující proměnné a *vztahy společenstev k zahraničním migrantům*, jež jsou v práci považovány za závislé proměnné. Protože je práce zpracovávána „s důrazem na kontext současných událostí“ (tj. evropská migrační krize) bude zastoupení proměnných z hlediska chronologie vývoje následující: závislé proměnné budou řešeny v celém vytyčeném období (EU teprve od svého vzniku), na jejich základě budou identifikovány zprostředkující proměnné, které poslouží k odůvodnění stavu závislých proměnných, které mají svůj význam pro současné události teprve až při vypuknutí krize 2015. Selektce informací a dat v práci tak bude podřízena stanoveným proměnným.

V práci budou použity následující metody. Metodami sběru dat budou *dotazníkové šetření* a *studium zdrojů*. Technikami utřídění dat budou *tabulky* a *grafy*. Metodami vyhodnocení dat budou *kauzální*, *vývojová* a *komparativní analýza*. Kauzální analýza bude využita při hledání příčin současného vztahu k zahraniční migraci (migrantům) ve zkoumaných regionech v historii (tj. příčina a následek). Na ní navazuje vývojová analýza, jež bude využita

⁵ Rámování tématu médií se tato práce věnovat nebude, ale je třeba uvést, že na základě četby mnoha článků na dané téma se autor domnívá, že ke změně rámování medií v ČR nedochází, a rámování v SRN se stává (relativně vzato) více kritičtější vůči migrantům z evropské migrační krize (příklady článků viz *Příloha odkazů zdrojů I*)

při zkoumání vývoje zahraniční migrace v jednotlivých časových údobích. Komparativní analýza bude využita při identifikaci rozdílů v přístupech ve věci zahraniční migrace, kdy budou zkoumány a porovnávány vztahy mezi dříve uvedenými proměnnými v rámci regionů a při zkoumání vztahu vybraného segmentu populace.

Přístup k práci probíhal pod zorným úhlem kritického racionalismu, kdy se poznání dobereme dedukcí a falzifikací stanovených hypotéz které empiricky ověříme, a na základě toho dojde buď k jejich potvrzení či vyvrácení. Práce předpokládá, že ve věci migrace existuje objektivně jsoucí realita nezávislá nejen na autorovi, ale vůbec každém pozorovateli (Blažek, Uhlíř, 2011, str. 25-27). Zvolení tohoto přístupu jako ideálu, k němuž se chce práce co nejvíce přiblížit, je vedeno snahou o maximálně objektivní přístup k tématu, které je jinak plné emocí.⁶ I přes tuto snahu o tento postpozitivistický přístup k tématu autor upozorňuje, že část práce (přenositelnost získaných informací z dotazníkového šetření na žáky jiných gymnázií) může být v nesouladu s tímto přístupem, neboť vychází z vědomí o sdílených rysech lidí z Generace Z, jimiž jsou individualismus, konzumerismus, život na online sítích, technologická gramotnost nebo kontakt s odlišnými kulturami, což z nich údajně činí „1. globálně uvažující generaci“ v dějinách (Hejnerová, 2016, str. 30-35; Zahradníková, 2017, str. 32-33), a přesvědčení o přenositelnosti dat vycházející z obecně známého faktu, že u lidí s obdobnou skladbou rodinných, společenských a ekonomických zázemí lze očekávat i obdobnou skladbu názorů (na tomto předpokladu je založen např. kompozitní přístup ve volební geografii).

Jak plyne z výše uvedených řádků, v této práci bude využito i primárních dat. Jedná se o data, která vznikla provedením dotazníkového šetření a jejich následné zpracování. Dotazníkové šetření bylo provedeno pro ověření hypotézy č.3. Na GJŠB proběhl sběr dat z důvodu existence dobrých styků se zaměstnanci, bez kterých by se tento sběr neuskutečnil, neboť škola podle sekretářky R. Nebehajové a výchovného poradce J. Anderleho dostává obdobných žádostí měsíčně desítky, a prakticky se jim nevyhovuje. To je důvod, proč nedošlo k provedení výzkumu na jiném obdobném ústavu. Byrokratizace takového počínu znemožnila provedení obdobného šetření na obdobné střední škole v Horní Falcí už při tvorbě autorovi bakalářské práce, a proto s její realizací už nebylo do této práce počítáno. Dotazník byl zkonstruován pod odborným vedením vedoucího práce (více o dotazníku viz *Příloze A*).

⁶ V emotivních diskuzích lidé využívají takové argumenty, které odpovídají jejich názorům a podporují je, přičemž názory jsou konstruovány na základě etiky a hodnot (Collier, 2017, str.13), které však spolu již poměřovat nemůžeme neboť neexistuje objektivní hodnotový rámec, na základě kteréhož by toto hodnocení hodnot mohlo být provedeno. Nelze tudíž říci, které hodnoty jsou objektivně dobré a které ne. Operování z daty, jež by se zakládaly na hodnotách a ne na faktech, je nevědecké a podráždělo by to validitu této práce, protože s těmito nebude v práci operováno – s výjimkou potřeby doložit argumentace protistran ve věci migrace.

2 ZHODNCENÍ LITERATURY

Bylo využíváno především sekundárních dat pocházejících z literatury nebo elektronických zdrojů. Těmito sekundárními daty jsou zvl. údaje, teoretické konstrukce a také fakta (dějinná či soudobá), která autor nenabyl studiem. Literatura se skládá ve své většině z odborných či jinak relevantních publikací⁷ zabývajících se hlavně teorií, Evropskou unií (dále jen EU), historií a migrací na vybraných územních celcích.

Elektronické zdroje lze rozdělit na oficiální, mediální a „ostatní“. *Oficiální* elektronické zdroje (weby ministerstev, statistických aj. úřadů či organizací) jsou relevantní ze své podstaty jakožto zprostředkovatelé mezi vlastními institucemi a veřejností a jakožto sběratelé informací (v tomto smyslu jsou zvláště významné ve věci migrace statistické úřady a ministerstva vnitra). Z těchto zdrojů pochází zvl. číselné údaje, definice a právní úpravy. Druhou skupinou zdrojů jsou média. Média jakožto zdroj informací budou používána jen tehdy, bude-li autorem práce jejich obsah považován za relevantní a přínosný. Předně bude užíváno webů veřejnoprávních médií. Jedná se zejména o zprávy o událostech či rozhovory s odborníky. Do třetí skupiny internetových zdrojů se řadí „ostatní“ internetové zdroje, kam patří např. knihy v elektronické podobě, odborné články nebo mapové podklady, přičemž každé uvedení má svůj vlastní význam a zdůvodnění, a nelze provést generalizaci použití těchto zdrojů, co se týče jednotné povahy či účelu zdrojů v práci.

Níže uvedená literatura je považována za základní z pohledu frekvence výskytu v práci.

Evropské rozpory ve světle migrace

Publikace od předního českého sociologa Jana Kellera pojednávající (nejen) o problémech EU, jež evropská migrační krize odhalila, byla v této práci velice významná při zpracovávání vztahu mezi EU, evropskou migrační krizí a migrací v Evropě jako takovou. Právě z této publikace rovněž pochází sociologická část teoretického rámce této práce.

Geographien von Flucht und Migration in der Stadt und im Landkreis Bayreuth

Tato výstupní práce Martina Doevenspecka a jeho studentů z Univerzity v Bayreuthu představuje situaci v Německu (a dále v Horních Francích a v Bayreuthu) za podmínek vrcholící evropské migrační krize v roce 2015 a první čtvrtině roku 2016 a v této práci byla použita při konstrukci částí věnující se teoretickému definování migrace, německé azylové politiky a evropské migrační krizi v Horní Falcí a analýze společenské situace ve sledované době.

⁷ Jedná se o publikace, jimž se dostalo značné pozornosti a zároveň mají určitou úroveň kvality zpracování, a lze je tudíž považovat za relevantní pro potřeby výzkumu.

Kdo, odkud, kam a s kým: prostorová příbuznost migračních skupin na globální, národní i lokální úrovni.

Kniha autorů Hasmana a Novotného je výjimečná svojí matematizací migrace a v práci byla užita při řešení migračních sítí, prostorové spřízněnosti migrantů a prostorového rozložení menšin v Plzeňském kraji i Horní Falcí.

Migrace: historie a současnost

Kniha etnologa a antropologa Zdeňka Uherka, jednoho z předních odborníků na migraci, se zabývá řadou témat, která byla pro tuto práci jednoznačným přínosem. V teoretické části této práce byla na základě informací uvedených v této knize zkonstruována stať o typologii migrace, řady z představených geografických teorií migrace, významně se informace v této publikaci promítli do kapitol *Migrace a Evropská unie* a *Migrační a azylová politika*. Znatelně se tato kniha objevuje jako zdroj poznatků v kapitole *Integrace*, a některé v ní obsažené informace lze nalézt v části práce věnující se historickému vývoji migrace.

Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)

Kniha, pod níž je podepsán i profesor Dušan Drbohlav, přední český geograf zabývající se ve svých pracích mj. i migrací, řeší legální ekonomickou činnost migrantů a byla v této práci hojně použita při konstrukci geografických teorií migrace (spolu s knihou Zdeňka Uherka, viz výše). Samotný autor je však citován i u jiných zdrojů informací než je tato publikace.

Přání otcem myšlenky: Evropa, měna, vzdělanost, přistěhovalectví – proč politika tak často selhává.

Jedná se knihu Thila Sarrazina, nejúspěšnějšího autora politické literatury v poválečném Německu, který si za identifikování problémů SRN bez politické korektnosti (mezi nimi i přistěhovalectví) pravidelně vysluhuje zdrcující kritiku, která - podle jeho slov - nebývá směřována proti faktům, ale proti obsahu (Sarrazin, 2017, str. 354-355). Do diplomové práce byla zapracována právě tato kniha, neboť je aktuálnější než *Německo páchá sebevraždu* a *Terrorctnosti* a zahrnuje v sobě i podstatné myšlenky z těchto děl a reflektuje je v čase. Z této publikace se nalézají citace ve většině (pod)kapitol, a to obvykle na místech, na nichž se nachází informace vztahující se k migraci v Německu (vyjma historické části práce).

Ve výčtu posledním základním zdrojem je autorova bakalářská práce *Historie migrace na území Plzeňského kraje a Oberpfalz od roku 1918 (se zaměřením na zahraniční migrace v kontextu současných událostí)* na kterou tato diplomová práce částečně navazuje (skrze geografickou dimenzi této práce a případovou studii). Tato práce byla zkonstruována na základě osvojených znalostí a poučením se z chyb, jichž se autor při tvorbě své první práce dopustil.

3 TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Základní terminologie

Vysvětlení termínu *migrace* (a termínů s migrací spojených) je nutné provést, neboť se jedná o termín, který bez nadsázky řečeno používá každý. Při práci s tímto termínem se v práci vycházelo z definice užívané Mezinárodní organizací pro migraci (International organisation of migration, dále jen IOM), jež ji ve zkratce definuje jako „*pohyb (skupiny) osob přes státní hranici (nebo v rámci ... státu) ... zahrnující jakýkoliv pohyb obyvatelstva z místa na místo...*“ (IOM, 2011, str.49).⁸ V této práci je často operováno s pojmy *emigrace*, *imigrace* a zahraniční migrace a je proto nutné je také vysvětlit, a to opět za pomoci Výkladového slovníku IOM a Metodických vysvětlivek Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ). Emigrace je definována jako „*odchod osoby z určitého státu s úmyslem dlouhodobě se usadit v jiném státu*“ a imigrace jako „*proces usídlování cizinců na území určitého státu*“ (IOM, 2011, str. 36 a 41), a to ve vztahu k zahraniční migraci (nikoliv vnitrostátní). Zahraniční migrace je definována jako „*změna trvalého pobytu osoby z ČR do ciziny nebo z ciziny do ČR. Nezáleží na tom, zda jde o občana ČR nebo o cizince.*“ (ČSÚ ve Zlíně, Metodika, 2012).

Základní „jednotkou“ migrace je *migrant*. Ve výkladovém slovníku IOM stojí, že „*OSN definuje migranta jako osobu, která se zdržuje v cizině déle než jeden rok, bez ohledu na příčiny a způsoby migrace*“ (IOM, 2011, str. 49). Lidé pobývající v cizině méně než rok tudíž nejsou označováni jako migranti (výjimku představují sezónní dělníci). Pro migranty, kteří pochází ze států mimo Evropskou unii (dále jen EU) nebo Evropského sdružení volného obchodu (dále jen ESVO) a nejsou občany EU, se používá v ČR podle zákona 435/2004 označení *cizinci*.

Vzhledem k obsahu práce je třeba zvláště zmínit *uprchlíky* (ač jsou též migranti) a to z důvodu toho, že na rozdíl od migrantů, u nichž se předpokládá dobrovolná migrace, uprchlíci migrují nedobrovolně, a je proto zřejmé, že mezinárodní společenství klade na uprchlíky větší důraz než na jiné typy migrace (Doevenspeck, 2016, str. 10-11). Na mezinárodní úrovni se jedná hlavně o *Úmluvu o právním postavení uprchlíků* (dále jen *Ženevská úmluva*, jak bývá také nazývána) z roku 1951, která vychází ze 14. článku *Všeobecné deklarace lidských práv* a je upravená *Newyorským protokolem* z roku 1967. Na úrovni EU z nich staví vlastní evropské normy zabývající se migrací a uprchlictvím (blíže kapitola *Migrace a Evropská unie*). Tyto normy pak upravují vztah k migraci a azylu v ČR a SRN (blíže kapitola *Migrační a azylová politika*). Doevenspeck však upozorňuje, že rozlišovat (ne)dobrovolnost není v řadě případů

⁸ Na rozdíl od IOM pro ČSÚ je u migrace klíčová (trvalá) změna bydliště.

snadné, neboť i na ekonomickou migraci lze nahlížet jako nedobrovolnou (migrace coby jediné východisko před neutěšenou existenční situací doma) a i uprchlíci mívají k migraci i jiné důvody než perzekuci (např. ztráta obživy) (Doevenspeck, 2016, str. 11).

Typologie migrace

Jako nejvýznamnější typologií migrace se v čase ukázala být *obecná typologie migrace* od demografa Williama Petersena, která rozlišuje pět typů migrace – primitivní, násilnou, vynucenou, svobodnou a masovou. Ve stručnosti je lze charakterizovat následovně: primitivní migrace je migrace způsobená ekologickými faktory. Násilná migrace je migrace za podmínek existence uměle vyvolaných okolností podněcující jedince či skupiny k emigraci (např. v důsledku perzekuce) – existuje však možnost si vybrat zda zůstat či odejít. Vynucená migrace se od násilné liší tím, že možnost volby již neumožňuje (např. vyhnání). Svobodná migrace je migrace jedinců či skupin založená na dobrovolnosti (např. ekonomická migrace či scelování rodin). Masová migrace se od svobodné liší tím, že se jedná o kolektivní jednání, které není sice vynucené, ale nelze ho úplně označit za dobrovolné (Uherek, 2015, str. 36-38).

3.2 Teorie migrace v rámci geografie

Jak bylo v úvodu řečeno, práce spojuje geografickou a politologickou dimenzi migrace. Aby toho mohlo být dosaženo, je nutné zřetelně formulovat geografický a politologický přístup k migraci, a teoretické konstrukce, které se snaží vysvětlit ty procesy spojené s migrací, které tyto dva obory zkoumají. Za účelem zachování transparentnosti postupu ve formulaci jednotlivých dimenzí migrace je považováno za vhodné sdělit, že jejich formulace byly konstruovány jak z literatury, tak i na základě poznatků získaných dosavadním vysokoškolským studiem⁹, a také konzultacemi s vedoucím práce (geografická dimenze migrace) a Přemyslem Rosůlkem (politologická dimenze migrace).

Je-li na migraci nahlíženo z geografické perspektivy, zkoumají se (co by jev označovaný za mechanický pohyb obyvatelstva) hlavně důvody a důsledky migrace, charakteristiky migrujících skupin a jedinců, masovost migrace, její periodicita, organizovanost, směřování a prostorový průběh. Důvody a důsledky migrace budou představeny ve vlastní kapitole a charakteristika migrujících skupin a jedinců bude prezentována v sekcích věnujících se historii a evropské migrační krizi.

⁹ Zvláště se jedná o předmět *Humánní geografie I* vyučovaný podle studijního plánu platného pro studenty ERG/FEK ZČU nastupující na studium v září 2014 a *Soudobé politické teorie* vyučovaný podle studijního plánu platného pro studenty KAP/FF ZČU nastupující na studium v září 2017.

V ČR je považován za nejvýznamnějšího odborníka na migraci mezi geografy Dušan Drbohlav. Proto je nynější představení geografických teorií migrace konstruováno na základě literatury, pod níž je Dušan Drbohlav podepsán. Drbohlav tvrdí, že pro svou rozsáhlou podmíněnost (jež je dána hlavně provázaností mnoha z vnějšku působícími faktory) a různé podoby, které může migrace nabývat, neexistuje a s největší pravděpodobností ani existovat nemůže jediná všezahrnující teorie migrace (Drbohlav, 2008, str.25). Existují ale teoretické koncepty, jež se pokouší fenomén migrace vyložit alespoň částečně. Níže se nalézá výčet těch, které Drbohlav (příp. ve spolupráci se Zdeňkem Uherkem) považuje za významné, a to na základě teoretických přístupů k migraci, jak je představila C. P. Illinichi (2010, str.7-23).

Gravitační přístup k migraci

Model push-pull faktorů má kořeny v Ravensteinově výzkumu migrace v 80. letech 19. století (kdy byl spjat s gravitačními přístupy k migraci). Migrace je výsledkem působení „push“ sil (faktorů) vytlačující migranty ze své domoviny a „pull“ sil, které migranty do daného státu přitahují. Z toho plyne, že víme-li, proč lidé migrují, a známe situace v domovských a cílových zemích, jsme schopni říci, za jakých podmínek budou lidé migrovat, a odkud kam budou směřovat. Obecně vzato jsou tyto faktory povahy ekonomické, ekologické nebo kulturní. Mezi „push“ faktory lze zařadit konkrétně např. nezaměstnanost, konflikty, diskriminace nebo hladomor. Mezi „pull“ faktory lze zařadit konkrétně např. příležitosti na trhu práce, bezpečnost, svobodu nebo existenci rodinných vazeb. Toto však neplatí pro nomádské migrace (Illinichi, 2010, str.7-9; Palát, 2014, str. 711; Uherek, 2015, str. 33-34).

Neoklasické přístupy k migraci

Teorie sítě je teorie postavená na existenci mezilidských vazeb nacházejících se mezi migranty a lidmi v původním prostředí, ze kterého tito migranti vzešli. Síť usnadňuje vlastní migraci i následné zapojení se do místního života v cílové zemi. Jak Drbohlav píše: „*Ovlivňují nejen destinaci migrujících, ale též jejich počet a složení.*“ (Drbohlav, 2008, str. 26). Autor zde dále tvrdí, že s narůstající intenzitou vztahů se náklady na migraci snižují a dochází taktéž k marginalizaci rizik s migrací spojených. V důsledku toho pak zpětně dochází k dalšímu nárůstu objemu migrace a posílení těchto sítí. U migračních sítí je nutné zdůraznit, že fungují - podle názoru Hasmana a Novotného - jen po omezenou dobu, načež dochází k jejich úpadku, což je dáno znatelným poklesem zájmu o migraci. Pokles tohoto zájmu je zapříčiněn faktem, že ti, kdož opravdu chtějí emigrovat, tak emigrují. Opadnutí zájmu o emigraci je však spojeno s hospodářskou situací obyvatelstva zdrojových zemí a přibližováním ekonomických situací mezi zdrojovými a cílovými zeměmi (Hasman, Novotný, 2017, str.13-15).

Model diverzifikace rizik je specifickou podobou teorie sítí, ale zaměřuje se speciálně na rodinné sítě a snaží se dosáhnout pochopení chování rodin, kdy dochází k vypravení vybraných příslušníků rodiny na cestu do různých států. Činí tak se snahou diverzifikovat rizika spojená s náhlým hospodářským propadem všech příslušníků dané rodiny v jedné zemi (Drbohlav, Uherek, 2007, str. 7).

Teorie duálního pracovního trhu klade důraz na poptávku po migraci v cílových zemích migrace (zejména ze strany zaměstnavatelů), což je dáno strukturálními problémy na trhu práce (tj. nedostatek domácí levné pracovní síly, potažmo neochota nekvalifikovaných pracovníků tyto pozice zastávat – může však nastat i situace, kdy naopak dochází k příchodu kvalifikované pracovní síly z důvodu nedostatku takových pracovníků). Takto dochází postupně ke vzniku dvou separátních sektorů v ekonomice – pro vlastní občany a pro cizince. To však platí jen u nekvalifikovaných pozic (Palát, 2014, str. 712-713; Drbohlav, 2008, str. 25-26).

Neoklasická teorie migrace disponuje dvěma náhledy na migraci, jejichž ústředním bodem je snaha získat zaměstnání. Z makroekonomického hlediska ji vnímá jako nástroj vyrovnání rozdílů mezi výší mezd a poptávkou na trhu práce v různých zemích světa. Z mikroekonomického hlediska je pro migraci klíčová snaha jedince dosáhnout lepšího života a jeho logická kalkulace nákladů a přínosů vázících se k migraci (Palát, 2014, str. 711-712; Drbohlav, Uherek, 2007, str.6-7).

Přístup Nové Keynesiánské ekonomie k migraci

Nová ekonomie pracovní migrace je teoretický konstrukt odlišující se od neoklasické teorie migrace tím, že rozhodnutí o migraci je rozhodnutím rodiny, nikoliv jedince, a je tak činěno vedle snahy o maximalizaci zisku i se snahou o minimalizaci rizik (s nimiž se v neoklasické teorii nepočítá) pro rodinu. Významný je též faktor rozdílu v příjmech mezi rodinami s emigranty v rodině a bez nich – což výrazně motivuje ostatní rodiny k podpoře vyslání někoho ze svého středu do zahraničí (Palát, 2014, str. 712).

Institucionální přístup k migraci

Institucionální teorie migrace klade v migraci důraz na tzv. institucionální subjekty (organizace mezinárodní, státní, nevládní i kriminální) a jejich roli v ní, a pomocí toho se snaží vysledovat vliv těchto subjektů na migraci a její proudy. Teorie vychází z faktu, že migranti při své cestě i integraci v cílové zemi využívají pomoci různých organizací, což umožňuje označit tyto subjekty za aktéry podílející se na vzniku i udržování migrace. „*Instituce vytvářejí prostředí pro migraci, odstraňují překážky, stejně jako je ovšem jiné instituce (např. státní) vytvářejí. Mnohé institucionální subjekty z migrace také ... těžší.*“ (Drbohlav, 2008, str. 26-27).

Přístup mezinárodních migračních systémů

Teorie světového systému považuje za hybatele migrace ekonomickou nerovnost mezi světovým jádrem a světovou periferií, jež vede ke vzniku migračních proudů (zvláště mezi bývalými koloniemi a jejich kolonizátory), kdy z periferie míří do centra kvalifikovaní i nekvalifikovaní pracovníci, a z center míří do periferie odborníci (Palát, 2014, str. 713; Drbohlav, Uherek, 2007, str.8). Ze zde uvedených geografických teorií migrace má tato teorie nejvýraznější vazby na politologii – skrze svůj neomarxistický původ (Rosůlek, 24.4.2018).

3.2.1 Faktory prostorové spřízněnosti migrantů

Lze identifikovat existenci spřízněnosti různých skupin migrantů mezi sebou navzájem, co se týká jejich výskytu. Faktorům, které za tímto stojí se věnují Hasman s Novotným (2017). Ti dělí faktory, jež toto způsobují na kulturní, socioekonomické, prostorové a politické. Kulturní faktory jsou podle nich jazyk, víra, dějiny a migrační sítě¹⁰ (viz *teorie sítí*). Jazyková příbuznost (potažmo jazykové znalosti), která je klíčová při výběru cílové destinace z jinak rovnocenných možností, a to ze zřejmých důvodů. Víra působí obdobně jako jazyk, ale odborná veřejnost jej považuje za faktor obecně méně významný, mající svůj význam hlavně na lokální úrovni, kde ji lze vnímat jako analogii migrační sítě. Existence historických vazeb, a na nich vykrystalizované migrační toky, se projevuje hlavně mezi bývalými impérii a jimi dříve podmaněnými zeměmi. Kulturní faktory mají svůj význam -podle názoru autorů- hlavně pro nelegální migranty, a to z důvodu závislosti na pomoci příslušníků své komunity. Socioekonomickým faktorem je klíčová snaha migrantů o maximalizaci zisku ve finanční rovině věci (zvl. v platových rozdílech mezi původním a novým místem výskytu daného migranta). Je však nutné zmínit, že podle Hasmana a Novotného výzkumy prokazují, že význam těchto faktorů je větší v kombinaci s osobními preferencemi migrujících, než jak se jeví tyto faktory sami o sobě. Prostor se na migraci projevuje jednak tím, které státy jsou migrací „zdrojové“ a které „cílové“, a také složením migrantů. Vlastní význam prostoru pro migraci však není na všech prostorových úrovních stejný a směrem od makro k mikroúrovni tento význam ztrácí na relevantnosti. Posledními faktory, které mají vliv na prostorovou spřízněnost migrantů, jsou faktory politické. Mezi ně Hasman s Novotným řadí předně podobu vztahu, jaký zaujímá daná země k migraci (podmínky pro legální imigraci, multikulturalismus, odpor vůči migrantům, vnitrostátní distribuce migrantů...) (Hasman, Novotný, 2017, str. 13-24).

¹⁰ „sada ... vazeb, které zvyšují pravděpodobnost mezinárodních pohybů...“ (Hasman, Novotný, 2017, str. 13).

3.3 Politologická dimenze migrace

„Migrace je věc trans-oborová, není nic čistě politologického“, to byla první slova Přemysla Rosůlka na otázku ohledně existence politologických teorií migrace, jež byla zodpovězena úvodem expertního rozhovoru z 24.4.2018. Konzultace u Přemysla Rosůlka, v níž byla formulována politologická dimenze migrace, proběhla z podnětu vedoucího práce a na doporučení pana děkana FF ZČU Davida Šance a vedoucího katedry politologie Petra Jurka, kteří shodně doporučili pana Rosůlka jako nejvhodnějšího odborníka na dané téma.

Je-li na migraci nazíráno z politologické perspektivy, zkoumá se hlavně právo na migraci a klíčový je zde vztah k hranicím – jestli mají být (spíše) uzavřené nebo (spíše) otevřené. Mezi zastánce „uzavřených hranic“ patřili v historii Platón, konzervativní myslitelé (např. Thomas Hobbes) nebo Johann G. Fichte. Ze soudobých osobností, jejichž postoje mají znatelný vliv na diskurz v současném světě, to jsou Samuel Huntington (†2008) a Thilo Sarazin. Zastánci „otevřené hranice“ byli v historii představitelé Stoicismu (občanství pro všechny, nejen pro lidi z polis), později John Lock (kvůli obchodu) nebo Immanuel Kant (*právo návštěvní*). V moderní době patří mezi zastánce volné migrace např. zastánci libertarianismu (Nozick), liberálové a univerzalisté. Pozitivní vztah k migraci má i Bible (Exodus 22:20). Mimo práva na migraci se politologie ve vztahu k migraci dotýká ještě integrace, avšak ta je už záležitostí sociologie.

Nyní bude blíže rozebrán pohled na migraci některých významných autorů a myšlenkových proudů, o nichž bylo právě referováno. Z výše uvedených autorů a směrů jsou blíže rozebrány postoje těch autorů, které mají - dle názoru autora¹¹- vliv na dnešní politiku.

Samuel P. Huntington se staví k migraci konzervativně až kriticky, což se nejvíce projevuje v jeho knize *Kam kráčíš, Ameriko?*, kde imigraci označil - spolu s globalizací, multikulturalismem atd.- za jev útočící na americkou identitu, zvláště pak na tu její část spojenou s „anglosaskou protestantskou kulturou, která je úzce spojena s ústředními americkými hodnotami ... svobodou, rovností, demokracií, ...“ (Mrázek, 2014, str. 86 a 100)

¹¹ Huntingtonův vliv na postoje různých evropských i českých politiků, ale i částí veřejnosti (byť vesměs skrze *Střet civilizací*), je neoddiskutovatelný. O Sarrazinovi se dá říci totéž v SRN. Vliv Platóna, konzervativních myslitelů a Fichte na současnou diskuzi o migraci (ve smyslu uzavření se) však není identifikovatelný.

U zastánců otevřených hranic jsou představeny postoje liberálů z důvodu existence množství relevantních aktérů v EU, SRN i ČR, které se k liberalismu hlásí. Postoje univerzalistů jsou představeny z toho důvodu, že ač se k němu samotnému hlásí málokdo, existují významní akademici, ale i politické subjekty - zvl. strany zelených, které hájí postoje, které by se daly za univerzalistické, nebo univerzalizmu blízké, označit. Libertarianismus už však zmíněn není, neboť v diskuzi o migraci v EU, SRN ani ČR chybí relevantní aktéři, jež by jej zastávali. Vztah Boha Stvořitele k migraci není nutný řešit, neboť se projevuje pouze v diskuzi o migraci v církevních kruzích. Vliv stoicismu, Locka či Kanta na současnou diskuzi o migraci (ve smyslu otevření hranic) pak není -stejně jako Platóna či Hobbse- jasně identifikovatelný.

příčemž „*Pro americký národ je naprosto zásadní zachovat a podporovat vlastní unikátní kulturu...*“ (Mrázek, 2014, str. 86), která z USA dělá součást Západní civilizace – kde je pojátkem mezi státy civilizační sounáležitost, a mezi nimiž se nacházejí nejdůležitější přátelé (partneři) USA. Kromě hispánské imigrace do USA se věnuje i muslimské migraci do Evropy. Spíše než o odmítnutí migrace se však jedná u Huntingona o upozornění na rizika, která migrace cílovým státům přináší (např. terorismus nebo rozkročení se mezi více civilizacemi), a navrhuje řešení v podobě úpravy imigrační politiky, zpřísnění protiimigračních opatření a osvojení si jazyka hostitelského státu coby jazyka užívaného každodenně v běžné komunikaci (Mrázek, 2014, str. 85-105).

Obecně vzato je Thilo Sarrazin zastáncem restriktivního přístupu v migrační politice v kombinaci s okleštěním sociálního systému ve vztahu k migrantům, o čemž se čtenář této práce bude moci přesvědčit na různých místech. Migrace však pro Sarrazina nepředstavuje středobod jeho zájmu, ani odpověď na řešení neduhů společnosti, je pro něj „jen“ významným dílčím fenoménem v jinak výrazně širším spektru témat (EU, euro, trh práce, porodnost, školství), jejichž středobodem je Německo, a vliv těchto všech na něj a jeho soudobé problémy.

Univerzalismus ve vztahu k migraci propaguje zrušení všech politických hranic a ničím neomezovanou migraci. V nově vzniklém prostředí (bez států) tak bude migrace představovat pouze vnitřní přesuny a ztráty jedněch (obvykle starousedlíků) vyváží zisky druhých (obvykle příchozích). Diference mezi národy a kulturami vnímají univerzalisté jako kosmetické, za nimiž se nalézají univerzální povaha člověka (Sarrazin, 2017, str. 72). Např. Joseph H. Carens hájí právo nelegálních migrantů na legalizaci pobytu, na což nahlíží jako na nástroj potírání převaděčství i ochranu jejich práv. Migranti, kteří žijí delší dobu¹² v určité zemi, by měli podle Carens mít právo legalizovat svou přítomnost, a to z toho důvodu, že se integrují do stávajících společenských struktur ale jejich postavení je činí náchylnými k diskriminaci a zneužití. Provinění ilegálních migrantů vůči zákonům považuje Carens za byrokratickou záležitost, naprosto odmítá deportace migrantů jako nástroj, kterým má být docíleno zlepšení stavu domácí chudiny, a klade důraz na odstranění vztahu mezi povolením k pobytu a rasou žadatele. Obdobné pozice k migraci a hranicím zastávají i Douglas Steven Massey, Thomas Alexander Aleinikoff či Mae Ngai (Carens, 2016, str. 12-15). Jedná se tak o zastávce otevřené hranice ve smyslu, v jakém o něm hovořil P. Rosůlek.

¹² U Carens je však problém s tím, co znamená *dlouhodobě* usazený migrant (Carens, 2016, str. 15).

Liberalismus považuje migraci za téma, o němž není slušné hovořit, neboť jej vnímá – a veřejnosti rámuje – jako téma nacionalistické a rasistické, pročež se liberálové obvykle proti imigraci nevymezují. Liberálové se domnívají, že vyspělý svět je povinen pomoci potřebným, a to i tím, že těmto potřebným lidem umožníme emigrovat k nám¹³ (Collier, 2017, str. 13-23). Skrze podporu volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu a rušení bariér, které tyto pohyby znesnadňují, mají však liberálové fakticky blízko k univerzalizmu (Sarrazin, 2017, str. 347).

3.3.1 Teorie ospravedlňování

Mezi politologií a sociologií existují značné přesahy. Na základě četby knihy Jana Kellera *Evropské rozpory ve světle migrace* a již dříve zmíněného Thila Sarrazina bylo po zralé úvaze rozhodnuto, že pro vytvoření kvalitního teoretického základu této práce musí být teoretický rámec rozšířen o *teorii ospravedlňování*. Jedná se o významnou sociologickou teorii, která pomůže pochopit chování všech aktérů ve vztahu k migraci. Je jí potřeba zmínit, neboť ač si tato práce klade za cíl vyvarovat se normativních pozic, je objektivně vzato nezpochybnitelné, že diskuze o migraci jsou často založené na morálce a plné emocí – proto jsou diskuze na toto téma obvykle tak neužitečné, bez schopnosti dobrat se závěru, ať už se jedná o diskuze v SRN (Sarrazin, 2017, str. 346-348), nebo u nás, nebo v EU – to vede k tomu, že i jednání veřejnosti, politiků, příslušných státních orgánů a dalších aktérů je založeno právě na morálce a emocích a bez jejich akceptace coby významných proměnných a jejich pochopení nelze dojít ke správnému závěru. Teorie ospravedlňování právě k tomuto pomůže.

Teorie ospravedlňování řeší způsoby ospravedlňování činů. Tato teorie vychází z *legitimizace panství* Maxe Webera a snaží se ji aplikovat na celou společnost. Podle teorie existuje 6 „světů“, přičemž v každém je lidmi oceňováno (a usilováno o) něco jiného.

Svět inspirace je svět emocí a změny. „Hodnotnými“ lidmi jsou v tomto světě ti, jež jsou schopni obětovat vše za účelem dosažení vyššího dobra. Protikladem jsou jim v tomto světě „reakcionáři“. Ve vztahu k migraci jsou těmito „hodnotnými“ neziskové organizace pomáhající migrantům, v čemž se skví *vyšší dobro* (humanita). Vyšší dobro představuje i snaha o přesvědčení reakcionářů o svých bludných idejích a o probuzení v nich *vyšších ctností* (např. empatie). Reakcionáři jsou v tomto případě ti, kteří jsou proti přijímání migrantů. Argumenty

¹³ Jedná se o zavádějící přístup pletoucí dohromady pomoc bohatých chudým a svobodu pohybu. Pomoc chudým podle Colliera neznamená automaticky povinnost otevřít dveře migrantům dokořán, nacionalismus neznamená automaticky nenávisť k cizincům a odpor k migraci nelze automaticky považovat za projev rasizmu (např. odpor proti přistěhovalectví ze zemí východní Evropy ve Velké Británii). Odpor proti migraci vychází většinou z rozdílů mezi domácími a příchozími v socioekonomické a kulturní oblasti, a z obavy chudších domácích obyvatel o práci (Collier, 2017, str. 15-23).

v podobě rizik, nákladů aj. se v tomto světě nepřijímají. Promítnutí tohoto světa do reality lze podle Jana Kellnera nalézt v *Migračním manifestu nevládních organizací pracujících s migranty v České republice 2015* nebo ve „vítací kultuře“ (Keller, 2017, str. 45-47 a 50).

Svět domácností je svět tradic a stability. Hodnotnými lidmi jsou ti, kteří dodržují pravidla a stojí na straně „vlastních“. Nejméně hodnotní lidé v tomto světě jsou pak cizinci a „zrádci“, kteří nedodržují pravidla a stojí na straně „cizích“. Ve vztahu k migraci jsme těmi hodnotnými „my“ a těmi nehodnotnými „oni“. Za účelem ochrany se „my“ musíme ještě více semknout, aby nás „oni“ (a zrádci v našich řadách) nemohli ohrozit. Hmotnou podobu takového přístupu nalézáme nejzářněji v politice (zvl. SPD v ČR a AfD v SRN) (Keller, 2017, str. 49).

Svět občanský je svět veřejného zájmu. Hodnotnými lidmi jsou ti, kteří hájí veřejný zájem a jednají tak v zájmu „vyššího dobra“, nehodnotnými lidmi jsou ti, kteří hájí soukromý zájem. Ve vztahu k migraci jsou těmi „dobrymi“ lidé disponující občanskými cnotmi (nezištnost, solidarita...). „Špatnými“ jsou lidé uvažující v dimenzích užitku, kalkulu, zisku, tedy v dimenzích partikulárních a morálně podřadných dimenzi pomoci migrantům, v níž se skrývá veřejný zájem. Za promítnutí světa občanského do reality lze považovat podle Kellera kritiku ze strany zástupců občanské společnosti vůči politikům a ekonomům nebo dokumenty EU, hovoří-li se v nich o „evropských hodnotách“ (Keller, 2017, str. 49).

Svět mínění je svět názorů a médií. Důležité v tomto světě je, že pravdivé je to, co buď většina za pravdivé považuje, nebo co je lidem jako pravdivé předkládáno. Hodnotnými jsou ti, o které je zájem, kdož jsou slavní a uznávaní (hvězdy, značky, politici...). Nehodnotnými jsou ti, o něž není jeven zájem. Ve vztahu k migraci se jedná o mediální boj „vítačů“ a „odmítačů“, kteří se snaží skrze média a doprovodný marketing veřejnosti „prodat“ svůj pohled na migraci a migranty, přičemž u obou platí, že se snaží ukazovat lidem jen jednu stranu věci při popření či marginalizaci té druhé. Reálně se např. jedná o srdcervoucí záběry migrantů-děti na straně jedné a vraždění či znásilňování migranty na straně druhé (Keller, 2017, str. 52).

Svět kupecký je svět majetku a zisku. Hodnotnými jsou bohatí lidé a ti, kdož nejvíce maximalizují zisk. Nehodnotnými jsou ti kdož jsou chudí, nekonkurenceschopní a ti, jež mají ze své činnosti jen malý profit. Ve vztahu k migraci dochází k její komodifikaci a na migranty je pohlíženo jako na levnou pracovní sílu a jako na nástroj řešení demografických problémů. Hodnotnými tak jsou ti, kteří na migraci dokáží vydělat, nehodnotní jsou ti, kterým se toto nepodaří, potažmo se o to ani nesnaží. Kellner vidí přítomnost kupeckého světa v těch dokumentech EU, které hájí migraci z ekonomických a demografických pozic – a to včetně obhajoby migračních kvót (Keller, 2017, str. 52-53).

Svět industriální je svět vědy a efektivity. Hodnotnými jsou ti, kdož zvyšují efektivitu a výkonost čímž dosahují vývoje a růstu, nehodnotnými jsou naopak tací, kdož jsou chaotičtí, neflexibilní, méně výkonní. Ve vztahu k migraci se industriální svět projevuje v integraci, kdy se tlačí na to, aby se migranti stali stejně platnými členy společnosti jako jsou její současní členové. Hodnotní jsou tací migranti, již se zapojí do pracovního procesu a naučí se domácí jazyk, nehodnotní jsou tací, kteří tak neučiní. Přijetí domácí kultury a hodnot však už do toho nemusí spadat (Keller, 2017, str. 54).

3.4 Důvody a důsledky migrace

Teoretický rámec pro důvody migrace nám dává *model „push-pull“ faktorů* (viz str. 11). Lze identifikovat plejádu faktorů, které nutí lidi migrovat. Nádvorník v publikaci *Společný svět* (2004) identifikuje jako klíčové následující faktory: demografické, ekonomické, ekologické, politické a psychologické. Dalšími – už specifickými – faktory jsou povaha migrační politiky nastavené státem a scelování rodin. Podpůrnými faktory migrace jsou identifikovány globalizace a informovanost. Specificky v Evropě je imigrace podnícena – podle názoru autora – existencí konzumerismu a liberální demokracie (Nádvorník, 2004, str. 206-207). Co však autor opomíjí – a na co naopak důrazně upozorňuje Sarazin – je sociální systém jako výrazný „pull“ faktor (Sarrazin, 2017, str. 108).

Na poslední větu by chtěl autor navázat myšlenkou, jenž by mohla být – nezamýšleným – přínosem této práce k diskuzi o migraci. Autor studiem problému zjistil, že množstvím lidí jsou ekonomičtí migranti rámováni jako ti „špatní“, „vydávající se za uprchlíky“, aby snáze dosáhli na sociální systém, téměř „neuplatnitelní na trhu práce“ atd. Autor dospěl k závěru, že při tomto rámování se směšují dvě skupiny migrantů. První jsou ekonomičtí migranti, tj. lidé, kteří se stěhují za prací – jsou to tedy lidé, kteří chtějí (!) pracovat (viz *Teorie migrace v rámci geografie*). Ekonomická migrace je v zásadě dobrá věc, která má prokazatelně pozitivní vliv na domácí hospodářství. Sami Češi a Němci byli v minulosti významnými ekonomickými migranty (např. vystěhovalectví do Ameriky). V ČR jsou takovými migranty např. Vietnamci nebo Ukrajinci. SRN byli takovými lidmi všichni gastarbaitři. Druhou skupinou jsou lidé, pro které doposud neexistuje adekvátní pojmenování. Jejich konání se občas nazývá *sociální turistika* nebo *přistěhovalectví chudoby*, a dříve byla tato označení používána pro romskou migraci z východní Evropy do západní (Romea, 13.5.2013). Jedná se o migranty, kteří migrují primárně za účelem získání finančních příjmů ze sociálního systému dané země. Tato migrace může být případně ještě doprovázena kriminální činností migrantů, jakožto (dalšího) zdroje obživy. Pro potřeby práce bude nadále v této práci používáno označení *asociální migrace*

(a *asociální migranti*). Pojmenování této migrace je potřebné pro odlišování ekonomické migrace od asociální, na které nic pozitivního ani přínosného není. A jsou to právě tito migranti, kteří svým konáním a chováním dělají špatné jméno těm ekonomickým, s nimiž jsou asociální migranti mnohými lidmi směřováni. Autor se domnívá – a tato myšlenka nemusí být správná – že nepřátelství vůči imigrantům v původních společnostech (české i německé – bez ohledu na míru tohoto nepřátelství) je z velké části zapříčiněno projevy asociálních migrantů (příživnictví, kriminalita)¹⁴, jejichž konání vede k tomu, že následná nevráživost se přenáší – z důvodu neschopnosti mnoha lidí rozlišovat mezi asociálními a ekonomickými migranty – na ekonomické migranty, a jelikož těch je ze všech migrantů s jednoznačnou převahou nejvíce (Nádvořník, 2004, str. 206), dochází k tomu, že se u části obou společností odpor vůči ekonomickým imigrantům přenesl na všechny imigranty, a to včetně uprchlíků, za které se při evropské migrační krizi mnoho ekonomických migrantů vydávalo. Z vývoje v západních zemích lze říci, že s růstem objemu imigrace roste i odpor domácí společnosti proti imigraci, jež se projevuje i podporou extrémistických politických stran (Marczyová, 2016, str. 25).

A nyní k dopadům migrace. Ty se liší v závislosti na tom, zda se jedná o země zdrojové, tranzitní nebo cílové. Pro zdrojové země je migrace spíše přínosem, neboť oslabení, které odchod (většinou) mladých a vzdělanějších představuje, je kompenzován remittancemi i posílením sociální stability plynoucí z poklesu tlaku na trhu práce nebo snížení rozdílů mezi početním stavem mužů a žen. Pro tranzitní státy migrace představuje dlouhodobě zátěž, protože vytváří tlak na jejich kapacity (hl. bezpečnostní síly a sociální infrastrukturu). Pokud věc dojde do stavu, kdy se migranti začnou v dané zemi hromadit, dochází k nárůstu tlaku, jenž vytváří migranti na domácí struktury a destabilizují situaci v zemi. V podmínkách, kdy je státní správa ve stádiu rozkladu (např. Libye), jsou migranti již většinou mimo kontrolu a nepokrytě se rozmáhají kriminální aktivity, které přinášejí svým strůjčům zisk právě na úkor migrantů (pašeráctví, obchod s býlím masem, otrokářství...). Na cílové země má migrace smíšený dopad. Ekonomický přínos představují imigranti pro podnikatele (stlačují mzdy). Naopak méně kvalifikovaným imigranti berou práci, což má v sobě zvláště za časů ekonomických depresí potenciál pro politický růst extrémně pravicových a populistických politických stran. Pro stát představuje migrace jak jev ekonomicky pozitivní (kvůli zvýšenému výběru daní), tak negativní (kvůli remittancím, růstu kriminality i výdajů na sociální výdaje, a v případě, že se tak opravdu stane, i nárůst extrémismu a populistických stran) (Vavrejnová, 2011, str. 11-15).

¹⁴ Druhým výrazným předpokládaným faktorem – u lidí s malou kvalifikací - je konkurování na trhu práce.

3.5 Zahraniční migrace a hranice

Pro předmět studia jsou důležité dvě typologie hranic: dělení hranic na přírodní a umělé, a dělení podle propustnosti. Migranti se totiž musí potýkat při své cestě z domova do vybrané země s dvěma druhy hranic – přírodními a státními (umělými). Přírodními hranicemi jsou všechny fyzicko-geografické útvary na zemském povrchu, které představují z hlediska pohybu bariéru. V dnešní době jsou důležitými přírodními hranicemi pro migranty jen vodní plochy (moře i řeky) a pouště. Naproti tomu překonávání horských masívů i fyzických vzdáleností není díky technologickému pokroku v dopravě již problémem. Hranice mezi státy je specifický typ umělé hranice (tj. hranice vytvořené člověkem). Státní hranice je průmět plochy na zemský povrch, jenž na povrchu vytváří linii, která od sebe odděluje území, nad nimiž vykonávají moc odlišné státní subjekty, které jediné jsou nadány suverenitou nad daným územím ve vztahu k ostatním subjektům mezinárodního práva. Hranice mezi státy může sloužit buď jako zóna separace sousedních politických systémů, nebo jako zóna konfrontace a nebo jako zóna kontaktu a spolupráce (Dokoupil, 2012, str. 28).

Pro soudobou migraci ve sledovaných regionech je důležitý fakt, že ČR a SRN jakožto jejich sousedé jsou součástí schengenského prostoru a všechny české a německé hranice jsou propustné, a hranicí polopropustnou – tudíž tou hlavní – je vnější hranice schengenského prostoru. Pro příchod do zemí EU je tudíž klíčové překročit tuto hranici. S vypuknutím evropské migrační krize vyvstala problematika ochrany této vnější hranice. Jelikož je pro státy klíčové, aby měly schopnost regulovat migraci na svém území, a případně měly i schopnost zabránit vstupu na své výsostné území osobám, které považují za nežádoucí, je otázkou politického přežití EU, aby byla schopna na schengenské hranici tuto funkci hranice uplatňovat (Liessmann, 2014, str. 69). Na nekontrolovatelný příchod migrantů lze totiž oprávněně nahlížet jako na narušitele suverenity států (Sarrazin, 2017, str. 166-167), s čímž posléze operují krajně pravicové a populistické politické subjekty.

Existence hranic má obvykle za následek vznik pohraničních regionů¹⁵, které jsou ovlivněny výskytem přiléhajících hranic a sousedících regionů, což se v nich projevuje periferností a působením hraničního efektu¹⁶ (Dokoupil, 2012, str. 27). I existence těchto regionů má dopad na migraci do těchto nebo naopak z těchto částí zkoumaných regionů

¹⁵ Tyto vlastní regiony lze konstruovat různě na základě administrativního dělení (okresy, kraje), historického vývoje (Sudety) nebo kulturních hledisek (např. jazykově).

¹⁶ Rozlišují se 4 typy hraničních efektů: bariéra (umocněním orientace na vnitrozemí posiluje perifernost), kontaktní místo (rozvojem přeshraničních vztahů oslabuje perifernost), filtrace (omezení přeshraničních interakcí a výměny na omezenou sumu akcí a produktů) a koncentrace (svedení přeshraniční interakce do omezeného počtu kontaktních míst – efekt přidružený k efektu filtrace) (Modulární systém DVPP, 2012, str. 3-4).

(Dokoupil, Kopp, 2013, str. 15-17). To, zda se do těchto regionů imigruje či se z nich emigruje, záleží na místních ekonomických, politických a sociálních faktorech např. na tom, zda je hranice bariérou, místem kontaktu, nebo zda už reálně přestala plnit svou dřívější funkci (do čehož lze zahrnout i vstup ČR do schengenského prostoru), což má nepřímý vliv na migraci skrze podporu rozvoje regionů. Migrace se pak kromě výše uvedených faktorů odvíjí i od sídelní hierarchie a na sídla napojené rozvojové osy (Dokoupil, 2012, str. 29; Dokoupil-Kopp, 2013, str. 15-17). Toto vše se následně promítá např. do hraničních efektů, které ovlivňují finální podobu pohraničí. Ve výsledku se tak daný region stává buď periferním, nebo naopak dochází k tomu, že region ze svého postavení na hranici dvou či více států profituje. Perifernost podněcuje více k emigraci, naopak kvalitní vztahy mezi regiony (státy) a průchodnost hranice podněcují migraci do těchto regionů či přímo mezi nimi (Jeřábek, 2004, str. 53-58). Konkrétní podoba migrace je už však závislá na stupni rozvoje konkrétních oblastí (viz *neoklasická teorie migrace*). Česko-bavorské pohraniční regiony jsou v současné době stále regiony periferní, což je dáno jejich přírodními podmínkami a historií (Dokoupil, 2012, str. 30).

3.6 Zahraniční migrace a Evropská unie

Obecně EU zastává názor, že migrace je dobrá věc a migranty je potřeba vhodným způsobem přivést. Za tímto účelem byla v roce 1995¹⁷ podepsána Barcelonská smlouva se severoafrickými zeměmi (kromě Libye), státy Levanty a Tureckem. Dalším významným dokumentem je *Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu*, kterým se EU přihlašuje k podpoře legální migrace z důvodů víry v blahodárny efekt příchodu migrantů v podobě řešení demografických a ekonomických potíží členských států i celkového rozvoje těchto států (viz *svět kupecký*). Vedle toho se však také signatářské země zavazují k posílení kontroly vnějších hranic, pomoci státům přetíženým azylovými žádostmi či boji proti ilegální migraci (Keller, 2017, str. 14-16). Existence vnější hranice EU a její kontrola je pro EU klíčová, neboť v ní samé se zrcadlí odpor k nacionalismu odporem k hranicím (Collier, 2017, str. 16). Neschopnost vnější hranice kontrolovat však vede právě k nárůstu nacionalismu (a růstu popularity těchto politických stran) a jeho voláním po obnově kontroly hranic uvnitř EU (viz *Migrace a hranice*). Případný neúspěch EU při snaze o kontrolu vnějších hranic by tak znamenal výraznou prohru myšlenek EU a přiblížil by tak EU k jejímu zániku. Schengenský prostor byl totiž vytvořen jako nástroj podpory a prohlubování integrace EU. K tomu, aby bezchybně fungoval by bylo zapotřebí stejně úspěšného fungování vnější hranice EU, jako fungovala ostraha státních hranic,

¹⁷ Nejednalo se však o první dokument podporující masovou migraci. Tím byla Štrasburská rezoluce přijatá EHS v roce 1975. Ta reálně umožnila migraci hl. z muslimských zemí (Marczyová, 2016, str. 21).

stejná přistěhovalecká politika všech států v schengenském prostoru, shoda na zacházení s různými typy migrantů a stejná úroveň sociálního zabezpečení pro migranty. Ani jedna z těchto podmínek nebyla od roku 1992 splněna a snahy o vyřešení těchto problémů vyšly doposud naprázdno, ať už se jedná o Frontex¹⁸, migrační kvóty nebo řešení problémů ve zdrojových zemích. Přispělo k tomu také to, že až do roku 2015 byl problém ochrany hranic schengenského prostoru přehlížen či vnímán jako nedostatečně závažný a jeho nedostatky se tak plně projevíly za evropské migrační krize (Sarrazin, 2017, str. 168-177 a 183-184).

Nástroje EU ve věci migrace a uprchlictví

Společný evropský azylový systém (dále jen CEAS) – vznikl v roce 1999 a jedná se o označení, které zastřešuje plejádu směrnic (ukazují směr, jakým by se státy ve věci azylu měly řídit) a direktiv (unifikují jazykové formulace i povinnosti) vážící se k azylu. Cílem CEAS je uspíšit vyřizování azylových řízení, zlepšit sdílení dat za účelem boje proti zločinu a dosáhnout stejné kvality vyřízení žádostí ve všech státech EU. CEAS se věnuje podmínkám přijímání uprchlíků (ubytování, strava, zdravotní péče...), procesům řízení (lhůty, podmínky pro zkrácené řízení či řízení na hranicích...), definuje pojmy atd. Samotné rozhodování o nároku na azyl a o deportace migrantů, jimž je žádost zamítnuta se však starají členské státy sami. (Uherek, 2015, str. 104-105 a 107).

Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (dále jen EASO) - vznikl v roce 2010 a má být podpůrným nástrojem CEAS členskými zeměmi při zvládnutí problémů způsobených příchodem žadatelů o azyl. Původně měl tento úřad mít jen poradní funkci, pod vlivem evropské migrační krize sílí snahy EU udělat z EASO posuzovatele azylových žádostí – a to na úkor moci členských zemí, k tomu však nedošlo (Keller, 2017, str. 26-27).

Azylový, migrační a integrační fond (dále jen AMIF) – jedná se o novou organizační strukturu fondů určených k financování záležitostí vážících se k migraci pro programovací období EU 2014-2020. Nahradil původní *Obecný program Solidarita a řízení migračních toků* mající záležitosti financování na starost v programovacím období EU 2007-2013 a integruje v sobě pod ním dříve se nalézající návratový fond, uprchlický fond a integrační fond (MPSV, MV, Cizinci v České republice, 2018).

Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (dále jen FRONTEX) – cílem této agentury vzniklé v roce 2004 je pomáhat státům, jejichž hranice jsou i hranicemi schengenského prostoru, se správou jejich hranic, organizuje jejich vzájemnou komunikaci

¹⁸ Jeho pravomoce jsou ve stručnosti „pozorovat, počítat, koordinovat“ (Sarrazin, str. 168).

a spolupráci a zabývá se i dalšími činnostmi jako jsou výcvik a cvičení, analýzy rizik nebo výzkum a zavádění nových technologií (EU, FRONTEX, 10.8.2018).

Rámec pro migrační partnerství (tzv. migrační kompakta) – jedná se o uzavírání smluv mezi EU a třetími státy (hl. africkými), jež se týkají migrace a místního rozvoje. Smyslem je dosáhnout u některých zdrojových zemí migrantů, jež lze považovat za bezpečné, toho, aby tyto země přebíraly bez obstrukcí zpět své občany, kteří nedostanou povolení pobývat na území EU (Chlebounová, Euroskop.cz, 2016).

3.6.1 Evropská migrační krize a Evropská unie

Po vypuknutí Arabského jara začíná růst počet migrantů přicházejících ze severní Afriky a Blízkého východu a v usnesení Parlamentu EU ze září 2012 se poprvé vyzývá EU, aby se připravila na příchod větších počtů migrantů z těchto zemí. I když bylo na riziko upozorněno nepodařilo se do roku 2014 ničeho hmatatelného dosáhnout (Keller, 2017, str. 17-22). Když na jaře 2015 vypukla evropská migrační krize, začalo se urychleně hledat řešení, které by řešilo problém masového příchodu lidí do několika málo států EU, které už přestávaly nápor příchozích zvládat. Toto řešení se nazývalo *migrační kvóty*. Nápad na přijetí „nouzového mechanismu“ pro řešení případného výskytu velké migrační vlny do EU se objevil již v roce 2011. V roce 2015 tento nouzový mechanismus nabral právě podoby kvót. Migrační kvóty jsou prostředek řešení následku, jejich účelem je rozdělit dopady příchodu migrantů rovnoměrně mezi všemi státy (je-li to třeba). Problémem kvót byl už způsob jejich obhajoby. Obhajoba kvót byla založena primárně na morálních imperativěch (viz *svět inspirace*), nikoliv na argumentaci, jež by stavěla na platných právních normách či „kalkulu užitku“ (viz *svět kupecký*). „*Povinnost migranty vstřícně přijímat*,“ jak svého času mluvil J. C. Juncker (Plenární zasedání Parlamentu EU, 9.9.2015), byla založena na lidské důstojnosti, hrdosti na úspěch EU a spravedlnosti. Argumentace založená na tomto podkladě se však nesetkala v zemích východního křídla EU s velkým pochopením. Relokační mechanismus měl zohledňovat počet obyvatel, HDP a „absorpční kapacitu“. Snaha o přijetí migračních kvót se objevuje třikrát: v dubnu 2015, září 2015 a mezi dubnem a červencem 2016. Poprvé narazily kvóty na odmítnutí ze strany států V4, podruhé byly tyto státy sice přehlasovány (společně s Rumunskem), ale právě na jejich odmítání podřídit se tomuto způsobu jednání a začít imigranti brát došlo – v kombinaci s liknavostí při realizaci kvót a přebírání převzatých migrantů z přetížených zemí ze strany států, které pro

ně hlasovaly – k druhé porážce kvót.¹⁹ V dubnu 2016 se objevuje třetí snaha prosadit kvóty, tentokrát skrze návrh na reformu azylového systému, a to v podobě přesídlovacího mechanismu, který měl mít na starosti „Výbor na vysoké úrovni pro otázky znovuosídlení“, který měl mít snad i možnost určit ročně, kolik migrantů do EU přijde a jak budou přerozděleni. Třetí snaha o prosazení kvót končí předložením tohoto návrhu Evropskou komisí členskými státy. Tato reforma však po jejím předložení v červenci t.r. mizí ze scény a s ní i kvóty. Od té doby pokračuje na úrovni orgánů EU, orgánů sdružujících členské státy i mezi jednotlivými vládami obviňování z nesolidarity (vůči V4) i akcelerace migrační krize (hl. vůči SRN) a místy pokusy o nátlak v podobě hrozby zastavení penězovodů z evropských fondů či zastavení plateb do evropského rozpočtu (Keller, 2017, str. 27-41).

Je fakt, že migrační kvóty způsobily mnoho problémů, kterým se však dalo vyhnout. V právu EU existuje totiž možnost vyhlásit v případě masového příchodu vyhnaných osob jménem EU „dočasnou ochranu“, která není v gesci členských států, avšak mají povinnost se o tyto lidi postarat (jedná se o ochranu dočasnou – na dobu maximálně dvou let). Tento nástroj nebyl při evropské migrační krizi použit, ač se jednalo o mechanismus stvořený právě pro tyto případy (Uherek, 2015, str. 108).

EU ve vztahu k migraci provedla řadu kroků (podstatné byly zmíněny výše), které byly z ČR hlasitě kritizovány. Aby bylo možné tyto kroky řádně pochopit, je třeba se detailně podívat na způsob argumentace ve věci přijatých opatření. To je něco, co se ve veřejném prostoru často upozadňuje, obvykle je vnímán jen výstup (obvykle médií či politiky prezentovaný velmi zjednodušeně), který je pak z patřičných pozic toho kterého člověka (politika) napadán. Polemika s přijatými kroky tak zůstává na povrchní úrovni a snaha o pochopení přijatých rozhodnutí absentuje. Kroky podnikané EU však mají svoje logické opodstatnění. K pochopení toho, proč EU zaujímá ty pozice, jaké zaujímá, slouží dříve představená teorie ospravedlňování. S výjimkou světa domácností lze nalézt v dokumentech EU všechny *světy*. Na jedné straně lze identifikovat výskyt světa občanského (v kombinaci se světem inspirace) kladoucí důraz na solidaritu a pomoc, na druhé straně lze identifikovat výskyt světa kupeckého (spojený se světem industriálním) pracujícího s hospodářskou využitelností migrantů. EU stojí ve věci migrace na obou těchto antagonistických pohledech úmyslně věříc, že toto povede k upevnění celého *systému*. V současných podmínkách to však způsobuje následující potíže: přilákávání elit zemí rozvojového světa do EU způsobuje zhoršování situace

¹⁹ Nutno zdůraznit, že státy - mezi něž ČR patří - které koordinovaný postup, k němuž EU vyzývá své členy ve věci migrace, azylu a kvót, oponovaly či jej občas i ignorovaly, jednaly proti Lisabonské smlouvě, v níž má postup EU oporu (Lisabonská smlouva, článek 61, 63a a 63b).

v těchto zemích, čímž se v důsledku zvyšuje příliv chudých z těchto zemí do EU jakožto ostrova blahobytu a prosperity (Keller, 2017, str. 43-56).

Tato krize vedla také ke vniku řady praktických problémů, které nejsou státy EU sto řešit, některé z nich tíživě dopadají na vlastní imigranty (např. tzv. „refugees in orbit“²⁰), jiné zase tíživě dopadají na státní kasy (např. tzv. „asylum shopping“²¹). Přičemž právě k řešení těchto dvou jevů byl již dříve ustanoven *Dublinký systém* (Dublin 3), který měl zajistit, že vyřizování žádostí uprchlíků o azyl bude probíhat vždy jen v jednom státě EU (MV, *Dublinký systém*, 2016). Za příčinu dnešní nefunkčnosti Dublinu 3 je obecně považováno „pozvání migrantů“ do SRN (viz podkapitola *Evropská migrační krize v Horní Falci*). Z druhé strany je však nutné zmínit, že při konstruování Dublinu 3 se zřejmě nepočítalo s tím, že by k něčemu jako evropské migrační krizi mohlo dojít, jinak by nebyl nastaven tak, že žádosti o azyl se musí podávat v prvním státě EU, kam migrant/uprchlík vstoupí, což logicky přenáší starost jen na hraniční státy.

3.7 Srovnání migrační a azylové politiky ČR a SRN

Ministerstvo vnitra České republiky (dále jen MV), pod jehož gesci migrační a azylová politika ČR spadá, řeší tyto dvě politiky společně, a proto je i v této práci migrační a azylová politika spojena. Vlastní migrační politiku, tj. příchod koho a za jakých podmínek bude podporovat, a koho bude naopak v příchodu limitovat, si určuje stát (byť v našem případě s ohledem na EU, viz *Migrace a Evropská unie*). Azyl je naproti tomu upraven mezinárodními smlouvami a signatářské státy jsou povinny s žadateli o azyl jednat v rámci mantinelů daných těmito smlouvami.²²

Na migraci je velmi často v EU a v SRN nahlíženo jako na nástroj řešení domácích demografických problémů (které lze nalézt i v Horní Falci (Dokoupil, 2012, str. 76-79)) i jako na způsob, kterak řešit problémy na trhu práce. Mimo normativních pozic jsou tyto dvě pozice zásadní pro obhajobu podpory migrace. Nicméně jediný obhajitelný způsob řešení demografických problémů ve státě vůči vlastním občanům spočívá v podpoře vlastní natality,

²⁰ Jedná se o označení stavu, kdy dochází k vracení migrantů ze státu do státu, přičemž nikde jim není příslušnými státními orgány umožněno zažádat o azyl (Uherek, 2015, str. 104).

²¹ Jedná se o označení stavu, kdy migrant žádá o udělení azylu ve vícero státech zároveň (přičemž do doby rozhodnutí získává ve všech zemích výhody spojené s pozicí azylanta) (Uherek, 2015, str. 104).

²² Jedná se o institut, jehož úkol je chránit utiskované, kteří se nemohou domoci ochrany ve vlastní zemi. Existuje tedy i zákonem definovaný okruh lidí kteří mohou být z azylové ochrany vyloučeni. Jedná se o pachatele kriminálních činů, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Za účelem ochrany států poskytujících azyl je rovněž možné z azylového řízení vyloučit i lidi představující ohrožení pro národní bezpečnost (Uherek, 2015, str. 114).

nikoliv v podpoře imigrace – a to s výjimkou případů, že imigranti jsou chytřejší, vzdělanější a pracovitější než původní obyvatelstvo (Sarrazin, 2017, str. 238-239 a 245-246).

Na rozdíl o migrační politiky, která je vedená ve své podstatě zjištěnými zájmy jednotlivých států, které si ji stanovují, azyl má za úkol pomoci pronásledovaným a utiskovaným nalézt bezpečí. Avšak u uprchlíků platí, že když vnitřní konflikty nebo perzekuce, které vedly k emigraci skončí, dojde k návratu jen části těchto migrantů – uprchlíků, ale zbytek už zůstane natrvalo v hostitelských zemích, pročež je s nimi nutno v migrační politice počítat (Marczyová, 2016, str. 40).

3.7.1 Imigrační a azylová politika ČR

Komplikace pro legální emigraci a restriktce vůči nelegálním emigrantům a jejich rodinám skončila s pádem komunistického režimu v roce 1989. ČSFR se také stala následující rok signatářem *Ženevské úmluvy*²³, čímž se stala zemí, která po desetiletích nesvobody, kdy její vlastní občané utíkali do svobodných demokratických zemí, sama umožňovala lidem emigrujícím ze své vlasti z důvodů politických, náboženských či etnických žádat v ní o azyl. Po celá 90. léta měla ČSFR a posléze ČR liberální imigrační politiku. To se změnilo v roce 1999 přijetím nového migračního zákona, čímž se stala ČR zemí s restriktivní imigrační politikou (hl. vůči lidem ze zemí třetího světa). Vstupem do EU došlo ke sladění českých norem s normami EU – na jedné straně došlo částečně k nucenému změkčení imigrační politiky, na druhé straně téměř odpadla ČR starost s uprchlíky (Uherek, 2015, str. 75).

Imigrační politika se v naší zemi řídí tzv. „*Zásadami politiky vlády v oblasti migrace cizinců*“²⁴. Jedná se o přílohu usnesení Vlády ČR číslo 55, které bylo přijato 13.1.2003. ČR se jím zavazuje k podpoře legální a potírání nelegální migrace, jakožto k dodržování patřičných mezinárodních smluv a spolupráci s nevládními organizacemi (MVČR, 22.8.2014). Z výše zmíněných klíčových dokumentů (a z dokumentů přijatých EU) pak vychází celý legislativní rámec migrace v ČR, bližší řešení tohoto však nepřísluší této práci. Zájemci je mohou nalézt na stránkách MV. Rozšiřující aktuální literaturou s komentářem či diskuzí o nich je *Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva* (Kancelář veřejného ochránce práv, 2016).

U legálních migrantů rozlišujeme tři typy pobytu – krátkodobý (do roka), dlouhodobý (nad rok) a trvalý (bez časového omezení). Imigranti žijící zde déle než 5 let mají možnost

²³ Stěžejní je taktéž podepsání *Všeobecné deklarace lidských práv* a jejich začlenění do československého, potažmo českého právního systému v podobě *Listiny základních lidských práv a svobod* jakožto součást Ústavy České republiky (Uherek, 2015, str. 109).

²⁴ Tento dokument upravuje migrační politiku hl. vůči lidem ze zemí mimo EU, na migraci lidí ze zemí EU se vztahuje svoboda pohybu, jenž je 1 ze 4 základních svobod EU.

získat trvalý pobyt. Imigranti s trvalým právem pobytu disponují stejnými právy jako občané – s výjimkou možnosti nalezení zaměstnání ve státní správě či ozbrojených složkách státu a právo volit a být volen. Důvodem k odebrání tohoto jakožto i ostatních povolení je odsouzení za kriminální delikt, shledání bezpečnostním rizikem nebo dopuštění se zločinu proti lidskosti. Cizinci bez trvalého pobytu (oproti občanům EU) nemají nárok na sociální podporu např. při ztrátě zaměstnání, naopak toto může být důvodem ke zrušení jejich povolení k pobytu. Rovněž mají problém při získání nároku na scelování rodin. (Uherek, 2015, str. 80).

Existují dva stupně ochrany migrantů žádajících o azyl. Mezinárodní ochrana (azyl) je ochrana udělována na časově neomezenou dobu, a také disponuje všemi možnostmi, jako mají cizinci, jimž byl povolen trvalý pobyt. Doplnková ochrana je udělena na rok až dva a je vždy po uplynutí lhůty přezkoumávána. V ČR jasně převažuje doplnková ochrana nad ochranou mezinárodní (viz podkapitola *Období od roku 1989*). Držitelé obou těchto ochranných povolení získávají možnost zapojit se do *Státního integračního programu* (dále jen SIP; vytvořen za účelem usnadnění integrace uprchlíků do majoritní společnosti) pomáhajícího s ubytováním, hledáním práce či jazykovou výukou. Uprchlíci, jež neseženou vlastní bydlení, mají nárok na ubytování v *integračním azylovém středisku*, kde krom ubytování je zajišťována realizace SIP. V českém azylovém systému představují největší problém délka azylového řízení (až několik let) a malá transparentnost udělování této ochrany. Délka je však dána dlouhými lhůtami při rozhodování, přezkoumávání a odvolávání. Azylové řízení bylo dříve zneužíváno ekonomickými migranty, a proto byl zaveden zákaz získání práce během prvního roku žádání o azyl (od roku 2015 je to půl roku). Délka azylového řízení a z něho vyplývající nervozita nejen ohledně výsledku způsobuje psychické problémy žadatelů. Migranti bez nároku na azyl (vedle těch uvedených na str. 26 dole) jsou legální i ilegální migranti směřující do cílové země za prací či za studiem. (Uherek, 2015, str. 77-78 a 80).

Migranti, kteří nejsou ohroženi, a je jim tedy zamítnuto zařazení do azylového systému, nejsou mnohdy „zajišťováni“ tj. umístěni do detenčních středisek, čehož však mohou bezprostředně využít k přechodu do ilegality a vyhýbat se tak deportaci zpět do vlasti. Problém představuje i neochota mateřských států migranty přijímat. (Uherek, 2015, str. 108). Migrant má ze zákona nárok na proplacení nákladů vázících se k jeho návratu do vlasti, nikoliv však na úhradu nákladů na samotný návrat – o zaplacení těchto nákladů musí migrant požádat a každá jednotlivá žádost se vyřizuje individuálně. Tito lidé se vrací bez upozornění mateřských států. Širší rozvedení právní úpravy azylu nespadá do záběru zájmu této práce, pokud by měl čtenář zájem o další informace, doporučuje se mu kromě již výše zmíněné publikace *Aktuální*

právní problémy azylového a cizineckého práva také kniha *Společná evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize* (Masarykova univerzita, 2016).

3.7.2 Imigrační a azylová politika SRN

Tyto politiky jsou v gesci federální vlády. Imigrační politika je v současnosti upravována tzv. *Imigračním zákonem*²⁵, který řeší jak pobyt a pohyb osob ze zemí EU (*Zákon o svobodě pohybu*), tak cizinců (*Zákon o pobytu*). Imigrační zákon upravuje krom podmínek příchodu a pobytu i příchod za prací, vstup na německý pracovní trh, příchod za účelem studia nebo udělení občanství (Auswärtiges Amt, Zuwanderungsgesetz, 2018). Záležitosti vážící se k azylu řeší *Azylový zákon. Základní zákon SRN* (obdoba ústavy) výslovně zaručuje právo na azyl (Grundgesetz, článek 16a). Podle Sarrazina je v azylové politice SRN ten problém, že v praxi přistupuje k azylu coby nástroj na pomoc lidem přišlým ze zemí zasažených ozbrojenými konflikty, případně také na lidi utíkající z pod vlády tužších nedemokratických režimů (např. Eritrea), a už samotnou tuto skutečnost považuje za důkaz ohrožení (Sarrazin, 2017, str. 311), který je potřebný k udělení azylu. To má za následek, že v SRN je výrazně více žadatelům o azyl vyhověno při schvalování jejich žádostí, než je tak tomu v jiných státech EU (v SRN jsou úspěšné cca dvě třetiny žadatelů, ve Francii či Itálii je úspěšná asi třetina žadatelů), kde jim je spíše udělována doplňková ochrana (Drbohlav, ČT24, 21.12.2016). Důvodem toho je, že podle vlastních německých zákonů může být migrant považován za uprchlíka s právem na azyl už za situace, kdy jej není možné podle Ženevských úmluv (1951) vrátit do země původu (Doevenspeck, 2016, str. 8). Azyl tak získávají lidé, kteří by jej jinde nezískali. Markantnost německého přístupu krystalizuje při srovnání s ČR, která klade důkazní břemeno perzekuce na vlastní migranty, kteří musí sami dokázat, že jsou pronásledováni, nebo že k tomu existují důvodné obavy, což je extrémně obtížné. Výsledkem je úspěšnost azylového řízení v ČR, jež ani v 90. letech v průměru nepřesáhla 4 % (Uherek, 2015, str. 77). Od začátku tisíciletí je úspěšnost ještě nižší (viz podkapitola *Období pro roce 1989*).

Vzhledem k federální struktuře SRN je logické, že existuje mechanismus (tzv. Königsteinerský klíč), který zajišťuje distribuci uprchlíků mezi jednotlivé země přiměřeným způsobem, přičemž tento díl je každé zemi vypočítán na základě její populace (z 1/3) a daňových příjmů (ze 2/3). Na Bavorsko tak připadá každoročně povinnost postarat se o cca 15 % příšlých uprchlíků (Doevenspeck, 2016, str.9-10).

²⁵ Názvy německých zákonů uvádím jen v českém jazyce, a to ve zkrácené podobě, neboť uvádět celé německé názvy zákonů je nepraktické a pro práci nepřínosné.

3.8 Integrace migrantů a zisk občanství

Zkušenosti s integrací migrantů prokázaly, že není tolik důležité, odkud daný migrant pochází, ale má-li aktivní zájem a snahu se začlenit, a ochota majority přijmout migranty mezi sebe. Integrace uprchlíků je často obtížnější než integrace ekonomických migrantů, neboť uprchlíci neopouští svou společnost dobrovolně a ideálně by se rádi - za vhodných podmínek - vrátili zpět (Uherek, 2015, str. 79). Jsou-li však migranti nositeli kultury či náboženství, jež je nekompatibilní s původní společností (v našem případě s liberální společností v EU), je třeba být při příchodu těchto migrantů ostražitý, a v případě potřeby (např. prokáže-li se, že se tito imigranti většinou nevzdávají hodnot odporující našim) tuto migraci regulovat, popřípadě zastavit. V opačném případě začnou hodnoty příchozích ovlivňovat hostitelskou společnost způsobem, který bude podkopávat její (liberální) založení (např. rovnost mužů a žen) (Sarrazin, 2017, str. 91). Právě tomu nahrává v posledních desetiletích (nejen) v EU na úkor politik *vyločení* i *asimilace* prosazovaný *multikulturalismus*.²⁶

Rostoucí objem imigrantů ve státě v kombinaci s uplatňováním multikulturalismu ohrožují z dlouhodobého hlediska existenci národů z důvodů problematiky (ne)integrace imigrantů do majoritní společnosti (Collier, 2017, str. 214). Čím více se totiž nachází ve společnosti diverzity, tím více se rozpadá na skupiny, a čím více roste segregace jednotlivých skupin, „*tím méně v ní je spravedlnosti příležitosti*“, neboť možnost úspěchu je limitována příslušností člověka ke své skupině (viz *svět domácností*) (Sarrazin, 2017, str. 265). Nelze však pominout i potenciálně přínosnou stránku věci, a to že multikulturalismus může dosáhnout obohacení domácí kultury o takové prvky z cizích kultur, které jí pomohou fungovat ještě efektivněji (viz *svět industriální*) (Keller, 2017, str. 54). Asimilace naproti tomu slouží k zachování silné národní soudržnosti. Lze ji chápat jako svým způsobem obracení na víru, ale místo víry figuruje kultura. Aby však asimilace byla úspěšná, je potřeba migraci regulovat, zvláště migrace z kulturně vzdálených oblastí, neboť s rostoucím počtem migrantů, kulturní vzdáleností a rozvojem komunikačních sítí umožňující zachovat si vazby na původní komunitu se asimilace migrantů komplikuje (Collier, 2017, str. 212). Tomu napomáhá i fakt, že se

²⁶ Jedná se o tři základní způsoby zapojení imigrantů do majoritních společností. V ryzí podobě se však tyto integrační přístupy nevyskytují a u jednotlivých států dochází obvykle v průběhu času k jejich proměně. *Vyloučení* je (nebo spíše není) „integrační“ přístup, který vylučuje imigranty z okruhu lidí, kteří mají přístup k sociálnímu a politickému systému státu při zachování přístupu na pracovní trh. Tento přístup tak s migranty počítá hlavně jako s více méně dočasně pobývajícím pracovní silou. *Asimilace* je přístup, který prosazuje kompletní začlenění imigrantů do majoritní společnosti, přičemž očekává, že se imigranti vzdají svých kulturních charakteristik a přejmou ty, jimiž je charakteristická majoritní společnost. *Multikulturalismus* je přístup, který imigrantům dává stejná práva, jakými disponují příslušníci majoritní společnosti, ale umožňuje zachovat si ta svá specifika (náboženské vyznání, vzorce chování, řeč, styl oblékání...), která nejsou v rozporu s místním zákonodárstvím (mnohoženství, ženská obřízka, úplné zahalování obličeje...) (Nádvorník, 2004, str. 212-213).

imigranti shlukují do velkých měst (Rákoczyová, 2009, str. 19), což jim napomáhá si vystačit v rámci své komunity a nejsou tolik nuceni interagovat se s majoritní společností. V případě, že dojde i v rámci měst ke koncentraci těchto komunit do jednoho či několika málo míst, a práce s těmito skupinami ze strany státních orgánů i neziskových organizací není dostatečně intenzivní, dochází ke vzniku izolovaných ghett, v nichž existují paralelní společnosti žijící si vlastním životem. Nástrojem jak zabránit vzniku těchto paralelní společností je naučit migranty domácímu jazyku, zapojit je do pracovního procesu, znemožnění imigrantům přístup k sociálnímu systému (čímž se zabrání asociální migraci) nebo znemožnění řetězového přistěhovalectví (Sarrazin, 2017, str. 327).

Integrační snahy musí být mířeny předně proti imigrantům z tzv. kulturně vzdálených oblastí, o nichž se dlouhodobě ví, že jsou s jejich integrací problémy. Ačkoliv je téma původu (etnického a geografického) stále tématem ožehavým a politicky nekorektním, je doložitelné že *původ* má vliv na sociální postavení člověka, a to napříč generacemi, přičemž toto je zapříčiněno pravděpodobně kulturně. Právě kulturním tradicím (vč. sociálního kapitálu a náboženství) je přičítána odpovědnost za rozvoj - i zaostávání - různých států a společností. Lze to však aplikovat i na jednotlivce. To například dokazuje Max Weber ve svém díle *Protestantská etika a duch kapitalismu*, Eduard Benfield ve svém výzkumu *Morální základy zaostalé společnosti v jižní Itálii*, analýza situace v Andalusii (ekonomický potenciál vs. úroveň vzdělanosti, nezaměstnanosti a šedé ekonomiky (Sarrazin, 2017, str. 428)) nebo zhodnocení sociálního postavení muslimů v nemuslimských státech a nemuslimů v muslimských státech. V nemuslimských státech patří muslimové převážně k nižším společenským třídám²⁷, zatímco v muslimských státech patří nemuslimské minority (hlavně křesťané, do roku 1948 i Židé) převážně k vyšším společenským třídám (jsou-li tam tyto minority vůbec přítomny) – přičemž toto postavení si udržují mnohdy už od dob příchodu muslimů na území těchto dnešních států. (Sarrazin, 2017, str. 31-34 a 41).

Občanství

Vrcholem integrace imigranta coby jedince je získání občanství. Podmínkou pro jeho získání (na základě zákona 326/1999) je v ČR délka pobytu minimálně 5 let, ovládnutí českého jazyka, nesmí mít dluhy vůči státu, naopak musí mít čistý trestní rejstřík a doložit své pracovní aktivity. Výjimku představují migranti, kteří představují pro ČR jednoznačný přínos (např.

²⁷ Sarrazin to přičítá tomu že islám nepodporuje touhu po vědění, bádání, kritické myšlení ale také obhajobou takového postavení ženy jaké v islámských společenství mívá (Sarrazin, 2007, str. 34).

sportovci nebo vědci, ti mají nárok na zkrácenou lhůtu). Od roku 2014 umožňuje ČR disponovat dvojím občanstvím. Od roku 1993 získalo občanství ČR cca 30 000 lidí (Uherek, 2015, str. 89).

Možnost získat v SRN občanství je upravena *Zákonem o státním občanství*, který lze zařadit mezi restriktivnější v EU. Žadatel o německé státní občanství musí např. potvrdit jazykovou kompetentnost, bezúhonnost či finanční zajištění. Nejvíce restriktivním požadavkem je v tomto zákoně nutnost doložit osm let nepřerušného pobytu na území federace. V případě úspěšného splnění těchto podmínek musí na závěr žadatel složit tzv. *slib věrnosti ústavě*, tj. odpřisáhnout, že bude dbát ústavy, a v případě potřeby ji chránit (Bundesministerium der Justiz, Staatsangehörigkeitsgesetz, 11.10.2016).

4 ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 Migrace na území Plzeňského kraje a Horní Falcí ve 20. a 21. století

V posledních 100 letech zasáhla zahraniční migrace několikrát do života společnosti v obou zkoumaných regionech a v případě Bavorů se významně podílela i na jejich formování coby národa i po roce 1945.²⁸

Období 1918-1938

Za hlavní pohyby zahraniční migrace lze v této době identifikovat návrat vojáků z bojišť a válečných uprchlíků domů, v Plzeňském kraji např. italských a slovinských (Bouda, 2014, str. 49-50). Snahy dopátrat se komplexních dat o zahraniční imigraci a emigraci na území Plzeňského kraje se setkaly s neúspěchem, neboť žádné takové statistiky neexistují. *Statistické ročenky republiky Československé* uvádějí údaje o emigraci pouze za jednotlivé země, nikoliv za nižší administrativní jednotky, z nichž by bylo možné údaje odvodit. Údaje o emigraci občanů ČSR z dnešního území Plzeňského kraje tak lze získat nanejvýše extrapolací: poměřením počtu obyvatel, kteří ve zjišťované době žili na území dnešního Plzeňského kraje (cca 710 000) (ČSÚ, Veřejná databáze, 2018) s počtem lidí, kteří ve zjišťované době žili na území Čech (cca 7 110 000) (Státní úřad statistický, 1934, str. 9), a z tohoto poměru (1:10) se odhadne, jak velká část emigrantů asi pocházela z území dnešního Plzeňského kraje (v součtu se jedná odhadem o tisíce lidí směřující hlavně do jiných zemí Evropy, méně pak do USA). Nepopíratelným faktem tak je pouze zjištění, že emigrace převažovala nad imigrací a že emigrace z ČSR byla převážně ekonomická (Marczyová, 2016, str. 39). Co se týká imigrace do ČSR tak je stav dat ještě bezútesnější, neboť ta jsou vztažena k celé ČSR, nikoliv k jednotlivým zemím, a jako taková už jsou pro potřeby této práce irelevantní.

Stav sběru dat v Bavorsku nelze určit, neboť potřebné zdroje informací – *Statistisches Jahrbuch für Bayern* – nejsou dosažitelné, na základě zkušeností se zdroji v ČSR lze však důvodně očekávat, že data o emigraci a imigraci budou dostupná za celé Bavorsko, nikoliv Horní Falc (zvl. když existuje od roku 1954). Práce si tak musela vystačit s náhradními zdroji dat, jež však postrádají potřebnou kvalitu i kvantitu. Na základě nalezených informací bylo zjištěno, že mezi lety 1925-1933 opustilo „bavorskou stranu česko-bavorského pohraničí“ na 22 000 lidí, mezi roky 1933-39 se jednalo o dalších 20 000 lidí (neuvádí se však kam,

²⁸ Bavorský lid je tvořen čtyřmi kmeny, z čehož tři jsou v Bavorsku původní. Jedná se o tzv. „staré Bavorsy“, kteří jsou i původními obyvateli Horní Falce, Franky a Šváby. Po skončení druhé světové války směřovalo do Bavorska cca dva miliony Němců (z toho cca polovina ze Sudet), kteří se zde usadili a byli tady etablováni jako čtvrtý bavorský kmen. Existence těchto kmenů, které se skrývají pod souhrnným označením Bavoři, je důležitá, neboť do dnešních dnů přežívá v těchto lidech silná sounáležitost se svými kmeny (Novotný, 2012, str. 14-15).

lze důvodně předpokládat že se většinou jednalo o vnitřní migraci). Mnoho občanů Bavorska, již emigrovali do zahraničí od roku 1933 pocházelo z řad komunistů, socialistů a Židů. Tito odcházeli nejčastěji právě do ČSR. Obecně lze říci, že německá emigrace do ČSR směřovala do Prahy, odtud případně i do dalších zemí (např. SSSR či Palestiny) a naším krajem spíše projížděla (Novotný, 2012, str. 110-111 a 145-146).

Od roku 1933 do roku 1938 skýtalo německým politickým emigrantům nejpřívětivější azylovou politiku ČSR. V ČSR se nacházelo vedení německé sociální demokracie i Komunistické strany Německa, sídlili zde protinacističtí umělci i filozofové. Většina však sídlila v Praze a nelze říci, kolik lidí se takto nacházelo v dnešním Plzeňském kraji. Celkový počet přijatých také nebyl zvlášť velký (max. 2000 lidí), neboť větším počtem imigrantů se ČSR nechtěla při svých vlastních problémech zatěžovat. Proud však směřoval i opačným směrem – do Říše odcházeli přesvědčení nacisté (Siebt, 1996, str. 304-306). Po uchwácí moci Nacisty v Německu začalo docházet k imigraci Židů na území dnešního Plzeňského kraje (zvláště z Bavorska, a to díky příbuzenským vztahům, ale i např. z Berlína), ale naneštěstí o většině imigrantů buď chybí záznamy zcela (týká se zvláště lidí, kteří se v kraji zdržovali jen na přechodnou dobu), nebo obsahují jen informace o tom, že k imigraci došlo (bez dalších informací co se s imigranty stalo). Úplný počet Židů, kteří k nám imigrovali nebo naopak emigrovali je tak nezjistitelný.²⁹ Jejich počet dosahoval řádu stovek (Nenutil, 2010, str. 45-47).

Z nedostatku informací nelze na zahraniční migrace uplatnit jiné teorie migrace než *model push-pull faktorů*, a to s výjimkou německých komunistů a socialistů, kde lze využít *institucionální teorii migrace*, a Židů, u nichž lze aplikovat *teorii sítí*. Typologií se v ČSR jednalo o emigraci *svobodnou*, z Německa se jednalo od roku 1933 o emigraci *násilnou*.

Období 1938-1939

Z celého postoupeného pohraničí v dnešním Plzeňském kraji odešlo do okleštěné ČSR cca 10.000 lidí (Novotný, 2012, str. 147). Vedle Čechů odcházeli němečtí antifašisté a Židé. Oproti obecně rozšířenému mýtu, že tito lidé utíkali před Nacisty, je pravdou, že srovnatelně velký počet lidí, který odešel ze Sudet z politických důvodů (političtí migranti), odešel z ekonomických důvodů (ekonomičtí migranti). Rovněž většina migrantů utíkala z důvodu *pocitu* ohrožení, nikoliv před reálným německým útlakem. Podivuhodné je rovněž to,

²⁹ Záznamy (vedené za soudní okresy, hl. evidenční knihy Židovských náboženských obcí) o tomto nebyly centralizované a řádně vedené (např. existují-li už záznamy o vystěhování, neříkají mnohdy o cíli migrantů nic nebo jen neurčitě (např. „nach Amerika“)). Další údaje o vyhnancích vedl *Ústav pro péči o uprchlíky v Praze*. (Nenutil, 2010, str. 45-48).

že u Němců a Židů, jež odešli do okleštěného státu, je poměr mezi těmi, jež měli skutečné potíže, a těmi kteří se jich jen obávali cca 3:7, přičemž u Čechů je to téměř 1:1. Výrazným důvodem pro migraci Čechů (celkem u více jak 14 % z celkového počtu uprchlíků) byla „*touha žít s občany české národnosti*“ (Benda, 2013, str. 502). Němce ale Druhá republika často vracela (hlavně komunisty a sociální demokraty) do Říše (Nenutil, 2010, str. 55-56) a není těžké určit, co se s nimi stalo.

Čeští „uprchlíci“ směřovali hlavně do Plzně a okolí (Nenutil, 2010, str. 38-39). Při vysídlování Čechů je patrný modus operandy - nikoliv však příliš rozšířený - kdy na jedné straně docházelo k odsunu protiněmecky naladěných, na druhé straně bylo ponecháno volné pole působnosti radikálním Němcům kteří vyháněli (nebo spíše vyvíjeli nátlak na) Čechy, kteří odejít nechtěli (takto bylo např. vyhnáno na 40 Čechů z Nýřan) (Zimmermann, 2001, str. 85-86). Židé mnohdy směřovali do Velké Británie (dále jen VB) a USA. Po skončení války se vrátili do našeho kraje jen jednotlivci (kteří většinou opět emigrovali po únoru 1948 – nejčastěji skončili v USA, VB a Izraeli) (Nenutil, 2010, str. 41 a 50-51).

Sudety v této době nepostihovala jenom emigrace. Mnoho lidí do nich naopak imigrovalo. Ačkoliv se nepodařilo dohledat počet příchozích Němců, nebylo jich zanedbatelně. Přicházelo mnoho administrativních a stranických pracovníků z Říše, kteří obsazovali většinu vyšších postů ve státní správě či železnici (Zimmermann, 2001, str. 150).

Na migraci v letech 1938 a zač. roku 1939 lze uplatnit – vzhledem ke specifickým okolnostem – *teorii sítí a model push-pull faktorů*. Typologií lze označit migraci ve sledovaném období za násilnou a masovou, k vyloženě vynucené migraci tolik nedocházelo.

1939-1945

Druhá světová válka byla ve zkoumaných regionech bohatá na řadu migračních pohybů, u nichž však je problém určit, zda-li se vůbec dá mluvit o migraci, a pokud ano, tak je problém určit, zda se jednalo o migraci zahraniční či vnitřní.³⁰ Oproti autorově předcházející práci bylo rozhodnuto se místo na zkoumání kvantity migračních pohybů zaměřit na kvalitu tohoto zkoumání. Pro potřeby omezeného prostoru bylo přistoupeno k redukci z probíraných migračních pohybů z této doby na dva: pobyt „národních hostů“ (pro jejich masovost) a „pochody smrti“ (pro jejich historický význam). Ostatní zahraniční migrace nebudou řešeny.

³⁰ To záleží na referenčním rámci, jehož hlavní proměnou lze označit časoprostor a legalitu. Jedná se o důležité téma, neboť na něm závisí, zda na německé uprchlíky nahlížet jako na zahraniční nebo vnitřní migranty (obdobně u ČSR v roce 1938 a 1939), zda na „transporty“ nahlížet jako na migraci, a pokud ano, tak zda jako na vnitřní či vnější, zda lze na část našich v Říši nasazených občanů nahlížet jako na ekonomické migranty, a opět, byla to migrace vnitřní či vnější... V práci bude jako referenční rámec použito poválečné uspořádání Evropy.

První němečtí uprchlíci se objevili v dnešním Plzeňském kraji už v roce 1941, jejich počet se ale prudce zvýšil až v roce 1944 po příchodu Němců z Rumunska a Slezska (Nenutil, 2010, str. 114). Před nimi byla do západních Čech, resp. Sudet, „z východu“ evakuována část volyňských a besarabských Němců (např. do Dobřan) (Bouda, 2013, str. 163). V letech 1944 a 1945 z dnešního Bavorska přicházelo také na Domažlicko a Klatovsko obyvatelstvo ze Spojenci bombardovaných měst (Novotný, 2012, str. 148). Dělo se tak v rámci širšího německého programu, kdy od roku 1943 docházelo k dislokaci obyvatel ohrožených německých měst do Sudet k jednotlivým německým rodinám (Nenutil, 2010, str. 60). Jak již bylo řečeno, počet „národních hostů“ se v polovině roku 1944 začal prudce zvyšovat příchodem válečných uprchlíků prchajících z celé středovýchodní Evropy před Sověty. Jejich příchod trval až do konce války, kdy už byla ale snaha dočasně ubytovat „národní hosty“ změněna na snahu dostat se k Američanům. Výraz „národní hosté“ byl používán z důvodu víry v konečné vítězství a návratu těchto lidí do svých domovů. Příchod těchto lidí na území Protektorátu a Sudet byl po logistické stránce (ohlašovací místa, policejní doprovod, lékařská péče, rezervní koně...) důkladně organizován (jednalo se obvykle o transporty obsahující maximálně 20 vozů, na něž dohlížely pověřené osoby) až do konce roku 1944. Soužití těchto lidí se Sudetskými Němci však bylo překvapivě nedobré, neboť na rozdíl od sudetských Němců již příchozí Němci pod vlivem zkušeností nebyli nacionálními socialisty, což vedlo ze strany sudetských Němců k segregaci „národních hostů“, a místy i ke konfliktům. Počátkem roku 1945 se však začala pod vlivem válečných událostí organizovanost přesunů rozpadat a nakonec si sami uprchlíci na základě aktuální situace určovali, kam půjdou. Uprchlíci byli v jednotlivých obcích ubytováni v táborech (zřizovaných zvláště ve školách) a jejich pracovníci koordinovali svoji činnost ve věci uprchlíků (zajištění hygieny nebo lidí pro pomocné práce) s představiteli obcí. Uprchlíci tvořili vesměs ženy, děti a důchodci. Když se začal počet uprchlíků na jaře roku 1945 znovu prudce zvyšovat a kapacita táborů nedostačovala potřebám uprchlíků začala Říše žádat domácí Němce, aby ubytovali tyto uprchlíky dobrovolně u sebe doma. Tato výzva se však nesečkala s kladnou reakcí a většina německého obyvatelstva se snažila všemožně poskytnutí svých volných prostor uprchlíkům vyhnout. To se snažila Říše řešit tím, že by měli uprchlíci za ubytování platit (Kural, 2002, str.353-355). Kolik z „národních hostů“, kteří se na konci války nacházeli v Protektorátu a v Sudetech (různé zdroje uvádí od 500 000 do 1 500 000 osob), se nacházelo na území Plzeňského kraje není s ohledem na neznalost jejich počtu zjištělné.

Pochody smrti byly řízené pohyby velkých mas lidí mezi koncentračními tábory, organizovány za účelem přesunu vězňů dále od fronty, a se skrytým cílem likvidace co

největšího počtu zbývajících vězňů z koncentračních táborů (Kural, 2002, str. 356). Náš kraj je zvláštní v tom, že zůstal pod nacistickou správou většinou až do května 1945. Skrze toto území procházely, nebo přímo do něj směřovaly transporty vězňů z území na západ i na východ od něj, které byly evakuovány před postupujícími armádami Spojenců. Tyto transporty jsou spojeny obvykle s existencí koncentračního tábora Flössenburg³¹ v Horní Falci, kam byli evakuováni vězni z koncentračního tábora Buchenwald i vězni z flössenburgských pobočných táborů v Čechách, Bavorsku a Sasku. Vedle toho se však v kraji vyskytly další transporty, např. z Osvětimi do tábora Bergel-Belsen. Ačkoliv rekonstrukce všech transportů není možná kvůli nedostatečnému zdokumentování, směřovaly většinou tyto transporty z dnešního Karlovarského kraje přes Tachov do Flossenburgu, ojedinělé transporty však směřovaly např. skrze obec Bor nebo Stříbro (Nenutil, 2010, str. 89-98). Celkový počet vězňů z pochodů smrti, kteří našli na území kraje smrt, není znám, jednalo se však o tisíce lidí (Vlk, 2015, str. 85-86). Trasy pochodů jsou k nalezení v *Příloze B*.

V důsledku těchto pochodů se v okamžiku konce války na území dnešního Plzeňského kraje nacházelo velké množství lidí ze SSSR, Polska a Francie. Menší počty lidí však sem směřovaly i ze Slovenska, zbylých částí Protektorátu či Jugoslávie, ojediněle byli k nalezení i příslušníci dalších zemí. Tito lidé po válce procházeli „internačními středisky“ (umístěná v Tachově či Stříbře) z nichž mířili do svých domovských zemí (toto probíhalo ještě v roce 1946) (Nenutil, 2010, str. 69-77). Skrze Stříbro prošla i většina z více než 10 000 válečných zajatců, již se na území Plzeňského kraje v květnu 1945 nacházeli (Bouda, 2013, str.164).

Zasazení migrací z let 1939-1945 je pro své okolnosti hůře typologizovatelné, je jasné, že pochody smrti byly migrací vynucenou, u příchodu národních hostů se jednalo dílem o migraci násilnou, vynucenou i masovou. Rovněž se na tyto migrace nedá napasovat žádná z geografických ani politologických teorií migrace.

Období 1945-1948

V poválečných letech je nezpochybnitelně nejdůležitější zahraniční migrací odsun Němců. Odsun³² Němců je třeba vnímat v celoevropském kontextu, jehož cílem bylo definitivně vyřešit tzv. „německou otázku“ – tedy na jakém území by měl existovat německý stát. Odsun byl zrealizován z vůle Vítězů za účelem definitivního vyřešení německé otázky

³¹ Celkový počet vězňů přesahuje sto tisíc a víc jak jedna třetina jich zde zahynula. Počet internovaných Čechů v něm dosahuje čísla 3800 a více jak 600 hrůzy tábora nepřežilo. (Novotný, 2012, str. 104)

³² Bude používáno termínu „odsun“ jakožto majoritně užívaného termínu v českém diskurzu. Vedle tohoto termínu se však užívají i termíny „vyhnání“ (vztaheno k „divokému odsunu“, užívá se však (nesprávně) i pro odsun jako celek), „transfer“ (organizované vystěhovávání) a „etnická čistka“ (Houžvička, 2012, str. 28-45).

s cílem zabránit tomu, aby Německo někdy v budoucnu znovu vyvolalo za pomoci německých menšin konflikt za účelem řešení otázky svých hranic (Houžvička, 2012, str. 9-29). Londýnská exilová vláda dosáhla rámcového souhlasu s deportací sudetoněmeckého obyvatelstva do Říše již v roce 1942 od anglické vlády, souhlas Moskvy byl dán v prosinci 1943. Definitivní rozhodnutí o odsunu Němců bylo přijato na Konferenci v Postupimi (článek XIII), čímž Spojenci odsun legalizovali a sami zaštitili, a přebrali tak za něj odpovědnost. (Marklík, 2009, str. 333-335 a 348-350).

První, kdo ze Sudet odešel, byly stovky aktivních nacistů. K divokému odsunu v Plzeňském kraji téměř nedocházelo (Dokoupil, Kopp, 2013, str. 171). Organizovaný odsun Němců³³ začal v Plzeňském kraji 1.1.1946 (Dokoupil, 2012, str. 51) a probíhal přes transportní tábory do Německa, kde zprvu neexistovala žádná zařízení ani úřady, jež by se o tyto lidi postaraly. V ČSR existovali tři typy zařízení: vyhnanecské tábory, pracovní tábory a tábory trestné.³⁴ V Plzeňském kraji bylo hlavním vyhnanecským táborem tábor ve Stříbře, ale našli bychom je i v Dobřanech či jinde (Bouda, 2013, str.167). V Německu se jednalo o tábory záchytné – obvykle ve školách, kasárnách či táborech pro válečné zajatce. Pomoci se dostávalo potřebným znatelně z církví. Cílem prvních měsíců bylo spojit rodiny, dát lidem práci i naději. V roce 1946 vznikla první sudetoněmecká organizace v Bavorsku „Ackermann-Gemeinde“, jejíž cílem bylo dosáhnout „překonání útrap utečenců“, v jejímž čele stanul jistý Hans Schülz který je autorem zákona o náhradě utrpěných škod, který poskytl odsunutým alespoň částečné nahrazení jim vzniklých škod a dal jim tak prostředky na zapojení se do společenského života v roce 1949 vzniknuvší Německé spolkové republice (dále jen NSR). Není od věci zmínit že tato a další následně vzniknuvší krajanské organizace měly pozitivní vztah k evropské myšlence a sami ji propagovaly (Siebt, 1996, str. 333-334 a 339-344). Vedle Bavorska se však Němci z Plzeňského kraje odsouvali i do sovětské okupační zóny (Bouda, 2013, str.167).

Prvními lidmi účastnícími se osidlování pohraničí Plzeňského kraje byli vojáci v zahraniční armádě (491) a osoby zavlčené v průběhu války do zahraničí (z toho nuceně nasazení v Říši téměř 2000), následně přicházeli kolonisté z vnitrozemí (vč. cca 5000 lidí ze Slovenska) a posléze i Češi a Slováci z Horního Slezska, Bulharska, Maďarska, Rumunska

³³ Respektive odsun všech, kdož přišli o občanství ČSR ziskem říšského po připojení Sudet, potažmo obsazení zbytků Čech a Moravy (Marklík, 2009, str. 347).

³⁴ Vyhnanecské neboli sběrné tábory byla střediska pro Němce, v nichž byli dislokováni před tím, než měli být odsunuti do Německa. Pracovní tábory byly tábory pro lidi „*podléhající pracovní povinnosti*“. Trestné neboli internační tábory byla střediska pro lidi podezřelé z kolaborace (Nenutil, 2010, str. 130).

a SSSR (zvl. Volyňští Češi), kterých bylo v součtu asi 7220. Jejich dislokace v Plzeňském kraji probíhala přes shromažďovací středisko v Třemošné a limitem této kolonizace byla schopnost nahradit majetek reemigrantů. Vedle Čechů a Slováků (dohromady přes 90 %) byli v pohraničí novými menšinami čítající až stovky jedinců Maďaři, Rusové a Poláci. Ani tito však nebyli schopni početně nahradit původní německé obyvatelstvo, což mělo v kombinaci s nástupem studené války a vztyčením železné opony za následek zánik desítek obcí a vytvoření z pohraničí Plzeňského kraje silně periferní oblast, což se skrze hraniční efekt přeneslo i na regiony na německé straně hranice vč. Horní Falce (Čapka, 2005, str. 166-169 a 334; Nenutil, 2010, str. 139-141; Dokoupil, 2012, str.51-53; Dokoupil – Kopp, 2013, str.173-180). Osídlování však má i výraznou politickou dimenzi, kdy v regionech, jež byly osidlovány, vyhrála při volbách z 26.5.1946 KSČ nadpoloviční většinou všech hlasů, což stálo za jejím úspěchem jenž ji posunul k Vítěznému únoru 1948 (Čapka, 2005, str. 338-339).

Kolik lidí opustilo území kraje nelze zjistit, Dokoupil s Koppem (2013) s odkazem na Jeníka (2005) uvádí, že z Domažlického a Tachovského okresu (hranice k r. 1960) bylo odsunuto cca 66.000 Němců, extrapolují-li se tato data i na zbytek území Plzeňského kraje přináležející do Říše, mohl by být celkový počet odsunutých i dvojnásobný (Dokoupil, Kopp, 2013, str. 171).

V celém Bavorsku se koncem války nacházelo skoro čtvrt milionu zajatců, nuceně nasazených a vězňů z koncentračních táborů, o něž se staraly mezinárodní organizace (Novotný, 2012, str. 109). Vysídlenci z Čech směřovali do Bavorska zvláště skrze nádraží ve Furt im Waldu kde vznikl velký tábor, skrze nějž prošlo hlouběji do Bavorska cca 619 000 sudetských Němců. Konkrétně do Horní Falce přišlo velké množství sudetských Němců z Chebska a Karlovarska (Novotný, 2012, str. 148-149). Koncem roku 1945 činil počet příchozích imigrantů v Bavorsku 1 563 000 lidí, toto číslo se zvyšovalo i v průběhu následujícího roku a ke konci října 1946 bylo Bavorskou cílovou zemí pro téměř dva miliony Němců (z toho sudetských Němců 942.000), což činilo cca 23 % z celkového počtu tehdejší bavorské populace a cca polovinu všech příchozích do americké okupační zóny (Novotný, 2012, str. 115). V pohraničních okresech Horní Falce však tento přírůstek dosahoval i 1/3 populace (1950 oproti 1925; Dokoupil – Kopp, 2013, str. 169-170). Příchod takového počtu lidí vyvolal v Bavorsku řadu problémů (např. příchod lidí z urbanizovaných oblastí na venkov, neodpovídající pracovní podmínky, nedostatek vhodného bydlení, averze vůči příchozím...), které měl na starosti nově zřízený *zvláštní komisař pro uprchlíky*. Cílem americké okupační zprávy bylo dosáhnout co nejrychleji integrace těchto příchozích lidí do společnosti a zabránit

tak ustanovení se jako svébytné entity, čehož se podařilo i přes z počátku nevlídné přijetí do roku 1966 zcela dosáhnout, což z integrace těchto lidí dělá nejvýznamnější sociální akt poválečného Bavorska. Příchozí imigranti byli z důvodu neutěšeného stavu německých měst ubytováni především na vesnicích (skoro 60 % z nich bylo usazeno v obcích do 2000 obyvatel, 16 % bylo usazeno v obcích majících od 2000 do 5000 obyvatel). Místy rovněž docházelo ke vzniku nových obcí kam se příchozí uchýlovali (např. Neutraubling u Řezna). Integrace těchto lidí byla značně komplikovaná a ovlivnila řadu dimenzí každodenního života. K integraci příchozích přispěla až kombinace bytové výstavby, tvorby nových pracovních míst a náhrada alespoň části majetku, který museli imigranti zanechat v původních domovech (z nichž si obvykle financovali právě nové bydlení). Přesto se však ještě v polovině 80. let 1/3 původních německých vysídlenců necítila být rovnoprávními občany (v celém Západním Německu to bylo jen 20 %) (Novotný, 2012, str. 115 - 117).

Právě přijetí vyhnanců a jejich úspěšná integrace do původní společnosti spolu s významem těchto imigrantů je zásadní pro pochopení kořenů postojů a akcí SRN a německé společnosti z roku 2015-2016. Sama kancléřka Merkelová se ve svém projevu z 31.8.2015, z něhož pochází myšlenka *Wir schaffen das*, odkázala ve stejné pasáži na historické úspěchy se zvládnutím přijetí a integrace velkého počtu migrantů v historii. Rovněž pozitivní přístup velké části německé společnosti k „uprchlíkům“ v roce 2015 lze přičíst (krom pocitu odpovědnosti za zločiny z let 1933-1945) přístupu k odsunutým Němcům. Již od roku 1945 se odsunutí Němci vnímají -a jsou německou společností takto vnímáni- jako „ti ublížení“³⁵ dožadující se nápravy křivd. Přenesení tohoto vnímání z odsunutých Němců na příchozí v rámci evropské migrační krize a z toho pramenícího přístupu k nim se tak zdá býti zřejmý.

Na migrační pohyby lze ve sledovaném časoprostoru bezpochyby uplatnit *institucionální teorii migrace*. Co do typologie je odsun Němců jednoznačně migrací vynucenou, naopak imigrace do Sudet je migrace, jíž lze označit jako dílem svobodnou a dílem masovou.

Období 1948-1989

Pro zahraniční migraci v Horní Falci od roku 1948 byla existence Železné opony důležitá, v Plzeňském kraji dokonce zásadní. V čase následujícím po únoru 1948 docházelo k emigraci zvl. antikomunistů. Většinou jejich cesty vedly právě přes česko-bavorskou hranici. Snahy o překročení hranice se na české straně následujících 41 let neobešly bez tragédií.

³⁵ Podle Vlka (2015) sudetské Němce nelze hájit coby lidi „jen“ poblouzněné Mnichovem, neboť „desetitisíce očitých svědků potvrdily ve svých výpovědích, že většinou bylo sudetoněmecké obyvatelstvo pronacistické až do samotného konce války“ (Vlk, 2015, str. 102-103).

Od roku 1950 dostávali zadržení za pokus o nedovolené opuštění státu až 5 let vězení (Jilínek, 2010, str. 20) a dostávalo se jim trvalé perzekuce ze strany státních orgánů. Úspěšní emigranti putovali mezi léty 1950 a 1960 zpravidla po překročení hranice do tábora „Valka“ (poblíž Norimberku), kde se pro ně nacházela i vzdělávací a kulturní infrastruktura. Jednalo se o přestupní stanici pro cestu do vnitrozemí NSR. Česká emigrace v Bavorsku se koncentrovala v Mnichově (mezi nimi Ferdinand Peroutka nebo Jožka Peskar) (Novotný, 2012, str. 151-152). I když vedle poúnorové emigrační vlny³⁶ do ČSR směřovali i imigranti: řečtí (Marczyová, 2016, str. 39), španělští a italští komunisté, jsou pro Plzeňský kraj zanedbatelní. Ve stejné době přicházejí i první Vietnamci. Od 50. let přichází do ČS(S)R lidé ze socialistických a spřátelených zemí (studenti i dělníci).³⁷ Jednalo se o migraci řízenou – trvající u studentů a dělníků obvykle jen několik let, kdy docházelo většinou k návratu do vlasti. Opačným směrem však cestovali i občané ČS(S)R (Uherek, 2015, str. 67-69). V důsledku politického uvolnění v polovině 60. let došlo k odchodu většiny zbývajících českých Němců do NSR (Dokoupil, 2012, str. 53). V 60. letech je z hlediska migrace však klíčový rok 1968, po němž následovala migrační vlna trvající do roku 1969, v rámci níž opustilo ČSSR cca 70.000 lidí, emigrace se však nezastavila ani posléze, a počet emigrantů v 70. letech dosahoval v průměru 5000 za rok (ani zde však nelze zjistit, kolik takových bylo z Plzeňského kraje) (Emigrace, Totalita.cz). V průběhu 60. let také pokračoval příchod studentů a učňů z Vietnamské socialistické republiky (dále jen VSR), v 70. letech se už jednalo o tisíce příchozích ročně (Freidingerová, 2014, str. 80). V roce 1981 se tak v ČSSR nacházelo až 35000 Vietnamců (Uherek, 2015, str. 69).

Podle charakteristik emigrace za roky 1948 – 1989 se až na výjimky (násilná migrace u některých disidentů, masová u rodin) jednalo o emigraci svobodnou, kdy se lidé svobodně rozhodli, že emigrují, a to za podmínek, jež umožňují uplatnit na tuto emigraci *model push-pull faktorů* (kdy majoritní push faktory i pull faktory byly politického, případně ekonomického rázu). V tomto období lze již uplatnit i politologickou teorii migrace, kdy nastavená politika byla jednoznačně pro uzavřené hranice, kterou se snažila vládnoucí strana zabránit emigraci vlastního obyvatelstva, neboť by tak byla podlomena její legitimita (jež stála na zlepšování životní úrovně obyvatelstva, čehož ve srovnání s demokratickým světem nebyla schopna).

Konec 40. a první polovina 50. let byla v Bavorsku charakteristická imigrací ze zemí z poza Železné opony, zvláště pak z Německé demokratické republiky (dále jen NDR). Kvůli

³⁶ Činí cca 25000 lidí z celé ČSR (Emigrace, Totalita.cz). Počet emigrantů z dnešního Plzeňského kraje nelze zjistit.

³⁷ Vedle zahraničních pracovníků z VSR se v ČSSR nacházeli občané Polska, Mongolska, Angoly a Kuby (Marczyová, 2016, str. 44).

nedostatku pracovních sil, které nebyli schopni vykrýt ani imigranti z NDR a dalších komunistických zemí, bylo vládou NSR přistoupeno v polovině 50. let k uzavírání mezistátních smluv o pracovní migraci s jihoevropskými státy, Tureckem a některými severoafrickými státy. Na jejich základě přicházeli do země gastarbeiteři (hostující pracovníci, tj. ekonomičtí migranti), kteří zde měli strávit omezenou dobu (několik let), načež měli odjet a být nahrazeni dalšími pracovníky. Již v této době se ale začal objevovat problém, že gastarbeiteři zůstávali i uplynutí času, po který směli v NSR zůstat (Vavrejšnová, 2011, str. 29-31). Pro ty, kteří se do NSR nedostali ani jako gastarbeiteři, se už v 50. letech stalo obvyklou strategií při získávání trvalého pobytu přijet coby turista a po skončení platnosti víza se snažit získat právo na pobyt – obvykle tak, že si najdou stálou práci. Oba zjevně neregulerní fenomény však NSR z ekonomických důvodů spíše tolerovala. Po roce 1973 (v souvislosti s ekonomickou krizí) však NSR zpřísnila jak kontrolu nad ekonomickou migrací, tak získání trvalého práva na pobyt. Vlastní problém s lidmi pobývajícími pak v NSR ilegálně to však neřešilo. Začal tak fungovat systém, kdy se migrantům, které se nepodařilo během několika let ze země deportovat, právo na trvalý pobyt udělilo. Tento přístup trvá dodnes (Keller, 2017, str. 13; Sarrazin, 2017, str. 170). Stejně jako u dat z doby meziválečné nelze podat bližší informace o migraci na území Horní Falce, neboť potřebné údaje se -pravděpodobně- nacházejí ve starších vydáních *Statistisches Jahrbuch für Bayern*, jež však nejsou dostupné. Lze ji odhadnout jen nepřímou např. z faktu, že zatímco počet muslimů v roce 1970 nebyl ani evidován, v roce 1987 jich bylo 7264 (*Statistisches Jahrbuch für Bayern* 2010, str. 34). Dále mezi roky 1979 a 1984 přijala NSR 38 000 uprchlíků z Vietnamské republiky, a i po roce 1984 docházelo ke scelování těchto rodin. I když nelze říci, kolik z nich bylo dislokováno v Horní Falci, na základě *Přílohy C* lze říci, že jich byli tisíce (Freidingerová, 2014, str. 63). Ohromný příval migrantů Bavorsko zažilo znovu mezi roky 1987 - 1992, kdy se zvýšil počet obyvatel Bavorska o 820.000 osob (ze skoro 11 milionů na více jak 11 770 000), a to především díky příchozím z (mezitím už bývalé) NDR (Novotný, 2012, str. 125). Obecně však lze soudit, že zahraniční migrace do Horní Falce byla v této době zanedbatelná, neboť se jednalo na poměry NSR o venkovskou periferní oblast, z níž se odstěhovalo i domácí obyvatelstvo (Dokoupil, Kopp, 2013, str. 185).

Migraci v Horní Falci lze charakterizovat jako svobodnou, na níž lze dílem uplatnit všechny geografické teorie migrace. V tomto období lze již uplatnit i politologickou teorii migrace, kdy lze říci, že v NSR byla nastavená politika pro otevřené hranice (liberální přístup). Zkušenost s gastarbeitery a jejich přínosem pro německou ekonomiku lze rovněž právem považovat za (sekundární) důvod, proč SRN byla ochotna přijmout migranty z evropské migrační krize.

Období pro roce 1989

Rok 1989 je z hlediska migrace v Plzeňském kraji přelomový. Od roku 1918 do roku 1989 jasně převažovala v ČSR zahraniční emigrace nad imigrací. Po roce 1989 se situace otočila, imigrace převažuje nad emigrací. ČSFR, následně ČR, do roku 1999 migraci v zásadě nijak neomezovala, „jen evidovala“. V roce 1999 byly přijaty zákony (§325/1999 a §326/1999), které s platností k 1.1.2000 výrazně omezovaly tento benevolentní přístup k migraci (hlavně ekonomické) (Marczyová, 2016, str. 44-46). Ačkoliv byla imigrační politika ČR v 90. letech liberálnější a umožňovala ve velkém příchod žadatelů o azyl, zřizovala ubytovací zařízení a působení jim pomáhajících neziskovek, je zarážející, že v této době z téměř 52 000 žadatelů o azyl (1990-2001) jej dostalo jen 2114 lidí, tj. jen 4%! Jednalo se hlavně o Rumuny (kteří byli první větší imigrační vlnou po roce 1989), Afghánce, občany nástupnických států SSSR a VSR. Imigrantům z bývalé Jugoslávie a Čečenska nebýval azyl obvykle přiznán a požívali jen dočasnou ochranu, načež se museli většinou po skončení války vrátit do vlasti. Nejúspěšnějšími žadateli o azyl jsou naproti tomu (už od poloviny 90. let) Bělorusové (Uherek, 2015, str. 77). Zájem o imigraci ze zahraničí (nejen do Plzeňského kraje) je způsoben vstupem ČR do EU a schengenského prostoru, a změnou polohového potenciálu, kdy se z makroúrovňového hlediska mění periférie na důležitý tranzitní region. Na mikroúrovni si však pohraniční regiony zachovávají periferní postavení (Dokoupil, 2012, str. 54-55, Dokoupil, Kopp, 2013, str. 11).

Od roku 1989 byly v ČR dosaženy velké úspěchy na poli integrace imigrantů do majoritní společnosti. To lze demonstrovat na příkladu Slováků, jakožto národa nám nejbližšího, a Vietnamců, u nichž došlo k zapojení do života majority navzdory velké kulturní vzdálenosti i rasové odlišnosti. Zatím co v roce 1989 žilo v ČSR skoro 420 tisíc Slováků, ve Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB) 2001 se ke slovenské národnosti přihlásilo jen 193 000 lidí a ve SLDB 2011 to bylo jen 149 000. Tento pokles lze přičíst na vrub právě asimilaci Slováků do české společnosti (Marczyová, 2016, str. 40). Ačkoliv se obecně vyskytují problémy s integrací imigrantů z kulturně vzdálenějších oblastí, u Vietnamců v ČR tomu tak není. Tito mají tendenci se zde trvale usídlit, vytvářet rodiny, integrovat se - a hlavně: vnímat ČR jako svůj domov. Úspěchy v oblasti integrace, kterých vietnamská komunita v ČR dosahuje jsou dány jejich konfuciánskou tradicí a významem komunity, kde (ne)úspěch jedince je považován za (ne)úspěch celé komunity (Freidingerová, 2014, str. 84-87). Snahu v ČR zůstat co nejdéle a zároveň se alespoň částečně integrovat má na základě dat o držitelích dlouhodobých a trvalých povolení k pobytu většina příchozích cizinců (Uherek, 2015, str. 80).

Vlastní Plzeňský kraj má diferenciované složení migrantů, mezi nimiž dlouhodobě dominují Ukrajinci, Slováci a Vietnamci v tomto pořadí. S výjimkou časů krize, jež se odehrála na přelomu minulého a tohoto desetiletí, se počet cizinců v kraji zvyšuje, mezi vstupem ČR do EU a vznikem evropské migrační krize více než dvojnásobně. Počet občanů ze států EU se dokonce více než zečtyřnásobil. Vytrvale převažují muži nad ženami a počet lidí v produktivním věku se pohybuje mezi 85 a 90 % (ČSÚ, Vybrané údaje za Plzeňský kraj – cizinci, 2016). Za pozornost stojí rozložení přistěhovalců v prostoru, jež je představeno v Příloze D. Neboť byla a je většina migrantů v Plzeňském kraji ekonomických (zvl. ti z Balkánu a bývalého SSSR), jsou tito migranti podobně prostorově rozloženi (hlavně v sídlech s pracovními příležitostmi v průmyslu a stavebnictví) (Otčenášek, Imigrace z vybraných zemí Balkánu, 2003). Tématem se stala i v našem kraji nelegální ekonomická migrace (hl. z východní Evropy). Vedle vlastních pracovních (ale i např. studijních) příležitostí (*pull faktory*) je třeba mít na mysli, že tito lidé sem přicházejí z důvodů existence neutěšených poměrů ve svých vlastích (*push faktory*). Obecně lze taky o „našich“ imigrantech říci, že se jedná o lidi středoškolsky a vysokoškolsky vzdělané (Drbohlav, 2008, str. 204-241).

Vedle *modelu push-pull faktorů* jsou na migraci v Plzeňském kraji stoprocentně uplatnitelné také *teorie sítí*, *neoklasická teorie migrace* (snad i *nová ekonomie pracovního trhu*), *teorie světového systému* a *teorie duálního pracovního trhu*. Veškerou zahraniční migraci (při ignoraci obchodu s bílým masem) lze klasifikovat jako svobodnou. Co do politologického pohledu na migraci lze říci, že v 90. letech se na migraci v ČR uplatňoval liberální, až snad univerzalistický, přístup, jenž se projevoval „jen evidováním“ migrace, jak o tom hovoří Klaudia Marczyová (2016). Ten byl v roce 1999 nahrazen konzervativním přístupem k migraci, který legální imigraci výrazně znesnadnil. Tento přístup však musel být změkčen v rámci EU. Vstupem do schengenského prostoru se ČR vzdala fyzické regulace migrace ze zemí schengenského prostoru. Tím, že ochranu hranic ČR přesunula na vnější hranici schengenského prostoru dílem, přijala univerzalistický přístup k migraci, který je v myšlence schengenského prostoru vyjádřen.

Obdobnou cestou si prošla SRN již v 90. letech. Na rozdíl od imigrace do ČR však byl tím „pull“ faktorem, který v posledních desetiletích přivedl do SRN nezanedbatelnou část z celkového počtu příchozích migrantů, štedrý sociální systém v této zemi, což umocnil fakt, že jakýkoliv občan EU má nárok na zařazení do sociálního systému dané země, prokáže-li ochotu pracovat v dané zemi (Sarrazin, 2017, str.108 a 167-168).

Po roce 1990 pokračoval v Horní Falcí růst podílu cizinců (ausländer) na celkovém počtu obyvatel, byť v různých regionech odlišně (Statistisch Ämter, Atlas zur Regionalstatistik). Na rozdíl od předcházejících období jsou alespoň některé statistiky o cizincích a migraci v Horní Falcí k dispozici. K 31.9.2009 v ní žilo skoro 52 000 cizinců. I zde platí, že cizinci v produktivním věku představovali cca 85 % celkové populace cizinců, počet žen ale přechází počet mužů. Statistiky o počtu cizinců (ausländer) z jednotlivých zemí jsou však vedeny bohužel jen za celé Bavorsko, je však patrné, že v součtu dominují občané ze zemí EU, následovány občany Turecka a ze států západního Balkánu. Ještě větší skupinu však představují občané SRN žijící v Horní Falcí a mající tzv. migrační pozadí³⁸ (tj. Němci ze zahraničí, např. Polsko či Kazachstán), těch bylo k 31.12.2009 140 000 (tj. cca 15 % z celkového počtu obyvatel), z toho téměř polovina lidí s německým migračním pozadím. Co se týká občanů SRN s migračním pozadím jiným než německým, u těch platí, že většina jich je z Evropy, naopak z Afriky a Blízkého východu jich byla jen necelá desetina. Jak v případě cizinců, tak v případě lidí mající migrační původ platí, že jejich podíl na celkové populaci roste s urbanizací (Statistisches Jahrbuch für Bayern 2010, str. 37, 40 a 44). Neúplný obraz o prostorovém rozložení menšin v Horní Falcí pomáhá alespoň částečně doplnit publikace Hasmana a Novotného *Kdo, odkud, kam a s kým* (viz dříve zmiňovaná Příloha C). Z ní plyne, že v Horní Falcí jako celku byly nadprůměrně (v rámci celého SRN k roku 2013) obecně zastoupeny menšiny Rumunů, Maďarů či Rakušanů, za to Vietnamci jsou v tomto vládním kraji významněji přítomni jen v městských okresech, a Turci jinak ve velkém přítomni v bývalém NSR se vyskytují jen poskromnu. Ve výčtu cizích státních příslušníků obsazují však i tak ve většině okresů v Horní Falcí první místa. Výjimku představuje okres Weiden (Američané) a okres Cham (Češi) (Landkartenblog, Ausländer in Deutschland, 24.4.2016). Stále však platí, že Horní Falc (respektive bavorsko-české pohraničí) představuje v rámci SRN periferii, která není zajímavým místem pro život ani pro místní (z důvodu čehož dochází k jejich vlastnímu vystěhovávání), natož pro zahraniční imigranty (Dokoupil, 2012, str. 80-83).

Už několik let před evropskou migrační krizí se v SRN nastolila v souvislosti s vydáním knihy Thilo Sarrazina *Německo páchá sebevraždu* veřejná diskuze o důvodech, proč došlo v SRN k selhání integrace imigrantů. Příspěvatelé do diskuze však viděli problém v malé péči o tyto lidi (málo pomoci, školek, péče, jazykových kurzů, patřičného zázemí atd.) – a to ve státě, který o lidi pečuje v míře, již tak málo vídané (Sarrazin, 2017, str. 57). Problém

³⁸ Migrační pozadí: Jedná se o v cizině narozené cizí státní příslušníky, již se do SRN přistěhovali po 1.1.1950, a prošli naturalizací, nebo děti těchto osob, kde alespoň 1 rodič splňuje výše uvedené (Statistisches Jahrbuch für Bayern 2010, str. 23).

integrace ale je oboustranný a hlavní díl zodpovědnosti leží vždy na straně imigrantů – je ale pravdou, že integrace nemůže být nikdy zcela úspěšná, pohlíží-li se na imigranty jako na „trvalé cizince“, což v SRN majorita stále činí (Keller, 2017, str.13). Toto téma je však třeba vnímat v širších souvislostech, kdy je téma národa a národní příslušnosti v SRN považováno za téma krajní pravice (Collier, 2017, str.16-17).

Co do teoretického zarámování migrace v Horní Falci (potažmo v celém Bavorsku, respektive SRN) platí totéž, co je napsáno u Plzeňského kraje (potažmo ČR), a to jak pro geografickou, tak pro politologickou část, jakožto i pro typologii.

4.2 Situace ve zkoumaných regionech před vypuknutím evropské migrační krize

Jak bylo v teoretické části práce několikrát zmíněno, počet zahraničních migrantů v Plzeňském kraji je závislý na poloze kraje a pozici Plzně v sídelní struktuře. V porovnání se zbytkem ČR je v kraji relativně více migrantů díky své poloze na hranici se SRN. V ČR však žije na evropské poměry málo zahraničních migrantů (v relativních i absolutních číslech) a u většiny migračních skupin je hlavním místem jejich koncentrace Praha. Výjimkou jsou imigranti příchozí ze sousedních zemí a Mongolové a Vietnamci (u obou dáno historickými konotacemi, u Mongolů navíc udržováno přetrvávajícími migračními sítěmi z dob ČSSR). Na imigranty z Ruska je prostorově navázáno mnoho dalších migrantů z bývalého SSSR, neplatí to však o Ukrajincích, kteří jsou výrazně rovnoměrněji rozmístěni. Rovněž obyvatelé arabských států mají tendenci žít „pospolu“ - spolu s Teplicemi je nejzářnějším příkladem v ČR Plzeň. V Plzeňském kraji se z celorepublikového pohledu významně koncentrují Rumuni, Nizozemci³⁹, Vietnamci a Němci (výskyt všech je spojen s polohou kraje na hranici se SRN) (Hasman, Novotný, 2017, str. 111-117). Zájem migrantů o Plzeň je značný i z celorepublikového pohledu. Vedle Prahy a Brna je další z vyhledávaných lokalit. Naproti tomu o širší okruh Plzně není ze strany zahraničních imigrantů moc zájem ani ve srovnání s pohraničními okresy (Dokoupil, 2012, str. 72-73). Obecně platí, že migranti ze sousedních států vykazují výraznou tendenci usazovat se v ČR na územích sousedících s jejich mateřskou zemí. To platí i u imigrantů ze SRN. Při západním okraji na hranici se SRN se ve vyšší míře nalézají i Vietnamci (Rákoczyová, 2009, str. 19-20). Tyto a další rozložení obyvatelstva v našem kraji i v porovnání s celou Republikou lze shlédnout na již zmiňované *Příloze C*.

³⁹ Což je dáno zájmem o horskou a podhorskou krajinu, jež je pro tyto lidi atraktivní svou odlišností vůči krajině Nizozemí. V důsledku toho vznikají tzv. „holandské vesničky“ (obce s významnou koncentrací Nizozemců – ať už v podobě sezonních návštěvníků, či usedlíků). Nizozemskou imigraci lze tak jako jedinou v ČR označit za environmentální (ekologickou) (Hasman, Novotný, 2017, str. 114 a 117).

Ani v době před začátkem evropské migrační krize nebyla pro společnost v Plzeňském kraji záležitost příchodu imigrantů bezproblémová. To lze doložit např. při analýze dostupných vyjádření komunálních a krajských politiků ve vztahu k příchodu zahraničních bezdomovců, nepřizpůsobivých a zahraničních dělníků v Plzni, zvláště pak v předvolebním čase.⁴⁰ Z toho lze vyvodit, že politici tato témata považovali pro lidi za důležitá.

I pro Horní Falc platí, že výskyt migrantů v regionu je závislý na své poloze a Řezna na jeho pozici v sídelní struktuře. Na rozdíl od Plzeňského kraje je v Horní Falci méně migrantů, než je bavorský a spolkový průměr, což je dáno její – na poměry SRN – periferní polohou. I tak poměr cizích státních příslušníků na 100 obyvatel v roce 2014 dosahoval 5,8 osoby, což je více než v Plzeňském kraji, kde se jednalo o 4,5 osob na 100 obyvatel (v absolutních číslech to bylo cca 62 000 imigrantů v Horní Falci ku cca 26 000 imigrantům v Plzeňském kraji) (Die Regionaldatenbank Deutschland, Zu- und Fortzüge nach Nationalität, 2016; ČSÚ, Pohyby obyvatelstva v Plzeňském kraji, 30.6.2015). Z celokrajského pohledu lze říci, že imigranti se v Horní Falci koncentrují hlavně v Řezně (počet imigrantů zde překonává krajský průměr více než 2x) a méně ve Weiden i.d.OPf. Na rozdíl od Plzeňského kraje v Oberpfalz počet imigrantů směrem ke státní hranici klesá, a směrem do vnitrozemí Bavorska naopak stoupá (v Plzeňském kraji je tomu naopak) (Regionalatlas Deutschland, Statistisches Bundesamt, 2016; Chlad, ČSÚ, 15.3.2016). Co do národnostní struktury imigrantů, tu je obtížné v Horní Falci určit, neboť za vládní kraje se statistika neuvádí, jak už ale bylo zmíněno v podkapitole *Období od roku 1989*, těmi hlavními byli v roce 2014 Turci, Rakušané, Rumuni a Maďaři, regionálně Vietnamci, Američané a Češi. Hasman s Novotným ve své práci dokázali, že v SRN vznikly specifické koncentrace migrantů díky rozloze a struktuře osídlení spíše než v jiných zemích. Migrantů ze sousedních zemí nebo zemí SRN geograficky blízké (např. Rumuni) mají tendenci se usazovat v příhraničí či v okresech jejich domoviny nejbližší. V Horní Falci však toto tvrzení ve vztahu k Čechům neplatí, neboť Češi nejsou v SRN nikde koncentrováni nikterak silně. Jinak však lze u občanů některých států z bývalého socialistického bloku (např. Maďarsko) vysledovat takové prostorové koncentrace, o nichž lze říci, že vnikly a rozvíjí se na základě existence migračních sítí - tedy nejbližší k zemím původu (tj. hl. v Bavorsku), nikoli v oblastech ekonomicky nejatraktivnějších (Hasman, Novotný, 2017, str. 62-64).

⁴⁰ Sběr dat byl proveden v rámci cvičení na předmět SADP/KAP pana doktora Luptáka (ZS 2017/2018).

4.3 Evropská migrační krize ve zkoumaných regionech a následující vývoj

Evropská migrační krize byla vyvrcholením migračního proudu, který odstartovalo „Arabské jaro“ a na který se doslova „nabalili“ migranti pocházející od Senegalu po Bangladéš. Za okamžik jejího vzniku jsou považovány tragédie ve Středomoří z 13. a 18.4.2015, při nichž zahynulo až 1200 migrantů. Klíčovým okamžikem krize bylo rozhodnutí vlády SRN uzavírat hranice ze září 2015. Toto tolik kritizované rozhodnutí však zabránilo vzniku dominového efektu u států na „balkánské trase“, destabilizaci zemí západního Balkánu a narušení dodavatelsko-odběratelských vztahů. Situace se po uzavření dohody s Tureckem následně začala zklidňovat (Doevenspeck, 2016, str.3-4).

Zahranční migrace se ve sledovaném období samozřejmě nepojí jen s evropskou migrační krizí. Ve sledovaných regionech docházelo nadále k ekonomické migraci do/ze zemí EU, k ekonomické migraci a příchodu uprchlíků ze zemí i mimo Afriku a Blízký východ, ale protože se tato práce věnuje evropské migrační krizi, budou následující řádky patřit jen jí.

4.3.1 Evropská migrační krize v Plzeňském kraji

Evropská migrační krize Plzeňský kraj v podstatě nezasáhla. Je to dáno jeho polohou vůči hlavním migračním trasám a nezájmem migrantů z migrační vlny o ČR ve srovnání se SRN. Přes náš kraj migranti pouze projížděli, a to jen v minimálních počtech. Žádné proudy migrantů směřující přes nás do SRN, žádné zástupy „uprchlíků“ žádající u nás o azyl⁴¹, žádná znásilnění ani vraždy, jež by přímo souvisely s těmito migranty.

Navzdory tomu došlo k rozdmýchání „migrační hysterie“, kterou se podařilo vytvořit u většiny společnosti, odpor k (nejen) těmto imigrantům nerozlišující ekonomické migranty (ze zemí mimo EU) a uprchlíky. Pánové Zeman, Okamura, Konvička, Klaus, Robejšek a mnozí další, vedeni více či méně snahou o dosažení svých politických cílů⁴², přivedli českou společnost na stranu tzv. „odmítačů“ přijímání migrantů, již do EU přišli v rámci migrační krize. Tam se podle sociologických průzkumů CVVM a dalších nachází dodnes (viz *Příloha E*; dokladem například trvale cca 80 % nesouhlasí s přijímáním uprchlíků z Blízkého východu). Toho bylo dosaženo neutuchajícími varováními před zánikem civilizace, islámem, multikulturalismem, terorismem atd. A co je nejdůležitější pro potřeby této práce: požadavkem části z nich na uzavření hranic⁴³, což by mělo katastrofální dopad na českou ekonomiku. I když k tomuto konkrétně nedošlo, Tomio Okamura v Plzeňském kraji tuto „migrační kartu“ úspěšně

⁴¹ Vývoj žádostí o azyl v ČR (celé, za kraje statistiky ani vést nelze) v jednotlivých letech zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>

⁴² Autor považuje tato svá tvrzení za notoriety, nebo-li věci považované za obecně známé.

⁴³ Odkaz na zdroje dokazující toto - viz *Příloha odkazů zdrojů II*.

proměnil v kýžený politický kapitál v podobě volebního zisku své SPD v krajských (2016, 5,3 %) a posléze parlamentních volbách (2017, 10,5 %). Limitem se mu zřejmě stal jen fakt, že všechny významnější české politické strany se více či méně postavily také proti přijímání imigrantů a kvótám. Úspěšně migraci ve volbách proměnil ve vítězství v Plzeňském kraji i Miloš Zeman při prezidentských volbách 2018 (1. kolo 41,5 %, 2. kolo 55 %). Naopak aktivních obhájců imigrace (alespoň ve smyslu přijímání uprchlíků) mimo neziskové organizace a strany Zelených k nalezení téměř nejsou (vedle T. Halík snad M. Žantovský). Uplatníme-li na tento diskurz teorii ospravedlňování, je v něm nejsilněji zastoupen *svět domácností*. Nalézáme v něm významně *svět kupecký* a *svět industriální*, oproti EU a SRN z nich však v ČR vyplývají protiimigrační postoje. Za spíše protiimigrační naladěné lze v ČR označit i *svět mínění* a částečně i *svět občanský*, kdy je ono vyšší dobro spojováno s ochranou národních zájmů. Za jediný proimigrační lze označit *svět inspirace*.

4.3.2 Evropská migrační krize v Horní Falci

Podle rozšířeného mýtu za spuštění hlavní fáze evropské migrační krize a příchodu davů migrantů do SRN stojí „pozvání“ migrantů od „Mutti Merkel“. K ničemu takovému nikdy nedošlo. Jedná se o koncentraci několika kroků do úst jedné osoby⁴⁴ a o nepochopení fungování migrační vlny⁴⁵. Každopádně po svém příchodu muselo být o migranty postaráno. Rozdělování příšlých migrantů – jakožto žadatelů o azyl – v SRN i mezi vládní kraje probíhalo podle *Zákona o azylu*, resp. *Nařízení o uplatňování Azylového zákona* bavorské vlády (Doevenspeck, 2016, str. 16), podle kteréhož Horní Falci přináležejí postarat se o 8,5 % (+/- až 5 %) z celkového počtu žadatelů o azyl (§ 3 - Quoten) přisouzených Bavorsku (viz podkapitola *Imigrační a azylová politika SRN*). Nařízení dále upravuje kvóty pro jednotlivé okresy a svobodná města. Z okresů je nejvíce migrantů-žadatelů o azyl přisouzeno okresu Řezno (17,1 % z oněch cca 8,5 %) a nejméně okresu Tischenreuth (6,8 %). Svobodná města Řezno, Amberg a Weiden mají kvóty 13,1 %, 3,9 % a 3,8 % (Bayerische Staatskanzlei, Asyldurchführungsverordnung, 2016). V roce 2015 připadlo na Bavorsko 67.639 žadatelů o azyl, v roce 2016 82.003 a v roce 2017 24.243.

⁴⁴ 25.8.2015: šéf BAMF řekl, že SRN nebude trvat na dublinském systému vůči Syřanům; 31.8.2015: kancléřka pronáší projev „Wir schaffen das“. Celá pasáž však zní: „*Německo je silná země. Postoj, který je nutno mít k této otázce, musí být: Zvládli jsme toho hodně v minulosti, zvládneme to i nyní. Zvládneme to a překonáme všechny překážky na naší cestě.*“; 5.9.2015: Federální vláda se rozhodla přijmout všechny migranty z nádraží v Budapešti; 10.9.2015: kancléřka Merklová prohlásila, že neexistuje omezení na množství počtu lidí prchajících před *politickou perzekucí* ve své zemi, které je SRN ochotna přijmout (Forum24, 4.1.2017).

⁴⁵ Je sice statisticky doložitelné, že po těchto vyjádřeních se meziměsíční počty příchozích migrantů zvýšily, ale vzhledem k tomu, že vlastní migrace není v případě migrantů příšlých za evropské migrační krize záležitostí několikadenní, ale několikatýdenní či několikaměsíční, je tudíž jisté, že *migrační vlna* by měla tutéž podobu, jakou měla, i bez těchto vyjádření, neboť lidé, již po těchto vyjádřeních do SRN (ale i Řecka a Itálie) přišli, již byli na cestě. Zda-li by tito lidé přišli až do SRN je jiná otázka (Forum24, 4.1.2017, iDNES, 12.10.2016).

Za rok 2018 BAMF údaje pro Bavorsko k 1.3.2019 bohužel nezveřejnil. Za předpokladu že struktura imigrantů příšlých do Horní Falce odpovídá alespoň přibližně celkové struktuře žadatelů o azyl, lze říci, že nejvíce do Horní Falce přišlo občanů Sýrie, Afghánistánu a Iráku (BAMF, Das Bundesamt in Zahlen 2015, str. 16; BAMF, Das Bundesamt in Zahlen 2016, str.16 a 20; BAMF, Das Bundesamt in Zahlen 2017, str. 11 a 18). Na základě toho lze dopočítat, kolik žadatelů v jednotlivých letech do Horní Falce a jejích regionů přišlo. Jedná se však o odhad (za tři roky celkem 14.780) a o struktuře těchto migrantů to nic neprozradí. BAMF vede statistiky za celou federaci a jednotlivé spolkové země, za vládní kraje, natož pak okresy, údaje bohužel nesděljuje. Horní Falc měla pro tuto migrační vlnu v SRN i tranzitní význam, neboť pro strukturu dopravních cest je jasné, že migranti z Dolního Bavorska směřující do severních a východních zemí SRN museli projet skrze ní.

Z počátku evropské migrační krize byla německá společnost opravdu naladěna na pomoc uprchlíkům a Vítací kultura ve vztahu k těmto reprezentovala většinový názor v SRN, soudě tak i podle výsledků Doevenspeckovo výzkumu mezi žadateli o azyl, již se o vztahu místních obyvatel k nim vyjadřovali jen kladně (Doevenspeck, 2016, str. 5, 38-39 a 48-54). Nejednalo se však o oslavu imigrantů jako takovou. I za vrcholící migrační vlny existoval na lokální i celonárodní úrovni odlišný vztah k uprchlíkům a k ekonomickým migrantům (např. ze zemí západního Balkánu), kteří se za uprchlíky vydávají, což bylo reflektováno jak i významnými politiky (zvl. Horst Seehofer a Wolfgang Schäuble) tak i v masmédiích. Objevovaly se hlasy obávající se zapomínání na vlastní potřebné i vyjadřující nesouhlas s vynakládáním velkých finančních prostředků z veřejných rozpočtů na dávky pro azylanty (Doevenspeck, 2016, str. 31-34, 38-39, 51-52 a 66-67). S vývojem situace - zvláště v souvislosti s teroristickými útoky a kriminalitou migrantů v EU i v SRN - se začala situace ve společnosti postupně měnit. Na federální vládu se začala postupně snášet kritika, že nepřináší konkrétní řešení, jak zabránit příchodu dalších či deportovat odmítnuté. Ani prohlášení přijaté pod růstem kritiky koncem roku 2015 o omezení přísunu migrace nemělo významnější dopad, pouze se přistoupilo k rychlejšímu vyřizování žádostí o azyl a deportací. Snahy o prosazení kvót se mýjely účinkem (viz kapitola *Migrace a EU*). S růstem počtu imigrantů se začíná ve společnosti objevovat nesouhlas s nastoupenou politikou, nejen pro kriminální činy žadatelů o azyl, které začaly vystupovat na povrch, a snahou o jejich bagatelizaci či zakrytí (např. v souvislosti se Silvestrem 2015 v Kolíně nad Rýnem), ale i pro kriminální činy a teroristické útoky (či pokusy o ně) ze strany německých občanů s migračním pozadím, které se dařilo jistým zájmovým klikám v očích čím dál více lidí směřovat s nově příchozími. Nespokojenost se

stavem věcí se začala postupně přelévat do širších vrstev společnosti. Důvod, proč se federální vládě podařilo odolávat tlaku, byla dobrá socioekonomická situace SRN a jejích občanů a víra, že se jedná jen o dočasnou situaci a tito lidé se časem vrátí domů. Spolu s obranou přijímání dalších žadatelů o azyl se v SRN rozhořel na všech stranách boj s lidmi kritizujícími či přímo odmítajícími nastolenou politiku. Nezastupitelnou roli měla i masmédiá, jimž se dařilo jistou dobu i věrohodně rámovat oponenty přijímání „uprchlíků“ co by ignoranty, amorální jedince, neřkuli neonacisty (Doevenspeck, 2016, str. 43 a 66-67; Sarrazin, 2017, str. 172-175, 180-182 a 361). Z objektivního pohledu však federální vláda po celou dobu krize činila kroky (lépe či hůře komunikované k veřejnosti, vždy však v mezích práva), jimiž se snažila řešit nastalou krizi a zastavit příliv dalších migrantů, to se jí podařilo uzavřením dohody s Tureckem. A i když se několikrát objevily zprávy, že hrozí uzavření bavorsko-rakouské hranice, což by mělo pravděpodobně katastrofální důsledky⁴⁶, nikdy k tomu nedošlo.

Z počátku byly v diskuzi o přijímání migrantů (žadatelů o azyl) v SRN přítomny krom světa domácností všechny světy (viz *teorie ospravedlňování*), přičemž všechny byly - v rámci pozic, kterými nahlíží na svět - proimigrační. V důsledku událostí z posledních let a za působení velkého množství faktorů⁴⁷ se však podařilo do této diskuze zapojit i *svět domácností*, a to skrze AfD (částečně i CDU/CSU). AfD se snaží dosáhnout změny nastoupené politiky ve věci migrace od univerzalizmu blízkého přístupu k přístupu konzervativnímu. Ač je počet občanů zastávající (více či méně) protiimigrační postoje stále menší než počet občanů souhlasící (více či méně) s nastolenou politikou, je na volebních výsledcích AfD doložitelné, že počet lidí nesouhlasící v Horní Falcí s přicházením dalších imigrantů⁴⁸ výrazně vzrostl (federální volby: 2013 – 3,6 %, 2017 – 14,1 %; zemské volby: 2013 – neúčast, 2018 – podle okresu od 9,5 % do 16 %). Další vývoj (růst) podpory lze očekávat u voleb do Evropského parlamentu v květnu 2019.

4.4 Případová studie - mínění vybraného segmentu populace o migraci

Šetření bylo provedeno v září 2018 za účelem zodpovězení otázek, jež slouží k osvětlení hypotézy č.3, o postoji dorůstající generace k migraci a vlivech na utváření si názorů mládeže na migrace. Představení případové studie, její význam, cílová skupina, místo realizace

⁴⁶ Odkaz na některé zdroje hovořící o tomto viz *Příloha odkazů zdrojů III*.

⁴⁷ Které byly ty hlavní nelze objektivně určit, to záleží na pozicích, z jakých čtenář předně přistupuje ke světu. Sám autor se domnívá, že se jedná hlavně o kombinaci těchto faktorů: nepravdivost tvrzení ohledně prospěšnosti imigrantů německé ekonomice a německé demografii, teroristické útoky a další události (např. v Horní Falcí událost ze Silvestra 2018 v Ambergu) a německými masmédií vytvořené ovzduší mccarthismu. Naproti tomu Doevenspeck vidí hlavní problémy v počtu příchozích a v rozkolu náhledu na problém mezi CDU a CSU (Doevenspeck, 2016, str. 4)

⁴⁸ Primárně se jedná o ekonomické migranty ze zemí mimo EU. Nakolik se tento odpor přenáší i na uprchlíky, případně i proti imigrantům ze zemí EU již nelze objektivně určit.

a předpoklady byly představeny v kapitole *Cíle a metodika* a nebudou zde tudíž rozebírány znovu. Konstrukce dotazníku viz *Příloha A*, podoba dotazníku viz *Příloha F*. Přehledné zpracování všech otázek naleznete v *Příloze G*.

Šetření se zúčastnilo 98 respondentů, z toho 53 žen a 45 mužů. Necelá třetina dotazovaných pocházela z obcí do 500 obyvatel, v obcích čítající 501-1500 a 1501 - 5000 obyvatel bydlí shodně pětina respondentů, desetina jich žije v obcích s pěti až deseti tisíci obyvateli (tj. Horšovský Týn či Kdyně) a zbývající čtvrtina respondentů pochází z Domažlic. Z odpovědí plyne, že mírnější ve svých názorech a soudech o zahraniční migraci (a migrantech) bývají ženy, ty také mají obecně blíže k tomu, aby si imigranty rámovaly pozitivně. Na druhou stranu ale mývaly větší problém se zaujetím stanoviska („nevím“).

Téměř 3/5 respondentů uvedlo, že nemají žádné politické zaměření. Vzhledem k tomu že věk respondentů se k září 2018 pohyboval mezi 15-18 lety, lze logicky očekávat, že zbývající respondenti jsou spíše blíže k vyšší věkové hranici, kde lze již s věkem očekávat vyšší výskyt názorové vyhraněnosti (předpoklad, že v této době dochází k utváření světonázoru, tak lze považovat za potvrzený). Většina z oněch respondentů, kteří již jsou politicky vyhranění (jedná se spíše o muže), se dá na základě politického kompasu⁴⁹ označit za liberálně pravicové. Piráty a ODS podporuje cca ¼ z těch, kdož se dokázali identifikovat s nějakou stranou. KDU-ČSL a TOP 09 podporuje shodně desetina respondentů. Ostatní politické strany mají mezi rozhodnutými studenty podporu malou až žádnou.

Vyhodnocení otázek

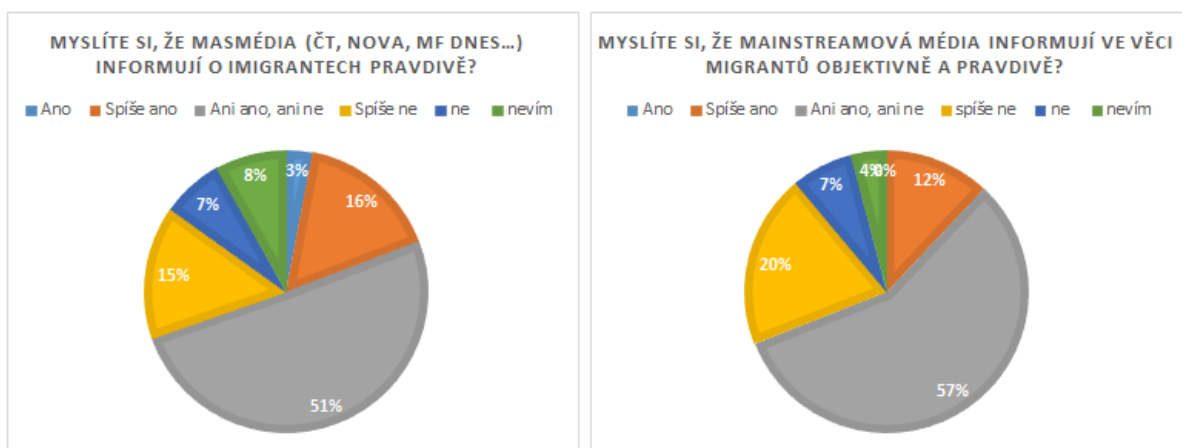
Úvodní otázku „*Koho si pod pojmem imigrant představujete*“ zodpověděli v porovnání s duchem oficiální definice vesměs všichni správně, přičemž cca pětina respondentů si jej rámuje jako *uprchlíka*, zatím co negativně (jako „nelegála“ či „parazita“) si jej rámuje jen 5 %.

Otázku č. 2: pětina respondentů vnímá imigranty (v takovém smyslu slova, v jakém si je rámuje) pozitivně (hlavně ženy), pětina negativně (hlavně muži), 40 % neutrálně a desetina respondentů (všechno ženy) téma nezajímá nebo názor mít nechce. Jinak u všech tří skupin (nerozhodnuté nepočítaje) lze většinou nalézt v odpovědích konsensus na tom, že „*když se chovají slušně, tak mi nevadí*“. Jak respondenti, kteří jsou pro jejich přijetí (uprchlíků) a pomoci jim, tak i ti, již je tady nechtějí, si uvědomují že všichni nejsou jenom dobří nebo jenom špatní.

Otázka č.3: jako hlavní faktor ovlivňující názor na imigranty média uvedly téměř tři čtvrtiny respondentů, skoro třetina pak zmínila rodinu (přátele, známé). Médii byly věnovány

⁴⁹ Zařazení politických stran na škále: pravice – levice a liberální – konzervativní.

i následující dvě otázky. Čtvrtá otázka je znázorněna na grafu vlevo dole. Vedle ní se nachází graf s odpověďmi na obdobnou otázku (nikoliv ale shodnou otázku) z roku 2016.

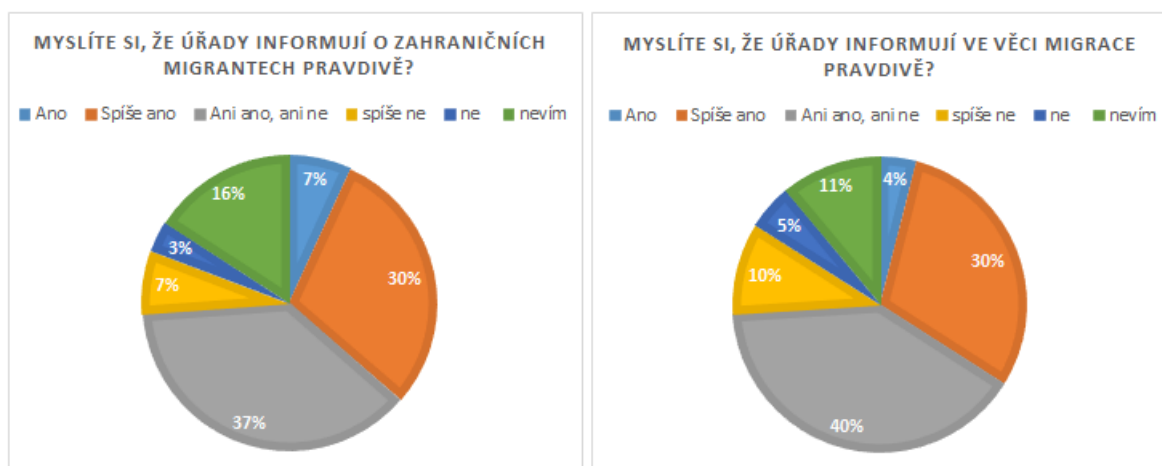

Graf. č. 1 a 2 Vývoj názorů respondentů na masmédiá mezi roky červnem 2016 a zářím 2018 (graf vpravo převzat z Kůs, 2016, str. 46)

I když převoditelnost odpovědí není přesná, autor se domnívá, že lze říci, že v očích respondentů si masmédiá přeci jen o něco polepšila. Několikrát se u respondentů projevilo to, že věří některým masmédiím více než jiným (ČT vs. Prima a Nova) ale toto rozlišit již v práci nebylo kvůli omezenému prostoru a zaměření práce možné.

Opravdu zajímavé jsou odpovědi studentů ohledně otázky č.5 na alternativní média. „Jen“ 40 % respondentů nevědělo, o co jde, a nebyli schopni se tudíž vyjádřit. Ze strany autora této práce bylo očekáváno výrazně vyšší číslo. A z oněch 60 %, co vědělo, o co se jedná, se jich 25 % vyjádřilo pro alternativní média, 22 % proti nim, a zbytek zaujal neutrální stanovisko s tím, že pravda je buď někde mezi, že je dobré brát informace z více zdrojů, nebo že všichni více či méně desinformují. Ona čtvrtina všech respondentů, co věří (spíše) alternativním médiím než masmédiím, je zarážející zvláště vzhledem k jejich názoru na migranty (jež nejsou jenom negativní), a pokud nebyli bez politické orientace i onu politickou profilaci (mezi takými najdete i podporovatele Pirátů či ODS). Je zde pak otázka, jestli respondenti vůbec ví, k čemu se vyjadřují, a pokud ano, pak tímto autor přenechává interpretaci výsledků někomu jinému, neboť autor sám tyto výsledky není schopen rozklíčovat.

Otázka č. 6 je opět srovnatelná s otázkou z doby před dvěma roky a je představena na grafech níže. Zde se o výraznějším posunu ve srovnání s rokem 2016 (graf vpravo) hovořit nedá, snad jen že narostl počet lidí, co nedokázalo na tuto otázku odpovědět.

Graf. č. 3 a 4 Vývoj názorů respondentů na informování úřady mezi roky 2016 a 2018
(graf vpravo převzat z Kůs, 2016, str. 46)

Otázka č. 7: respondenti se vesměs shodují, že postoj Čechů k migraci je negativní, a že je tento postoj zapříčiněn hlavně médií a politiky. Z toho pětina respondentů s většinovým postojem společnosti nesouhlasí, čtvrtina s ním sympatizuje a 36 % respondentů se k tomuto postoji staví bez identifikovatelného postoje (podpora/odsudek). Zbývající neuměli odpovědět.

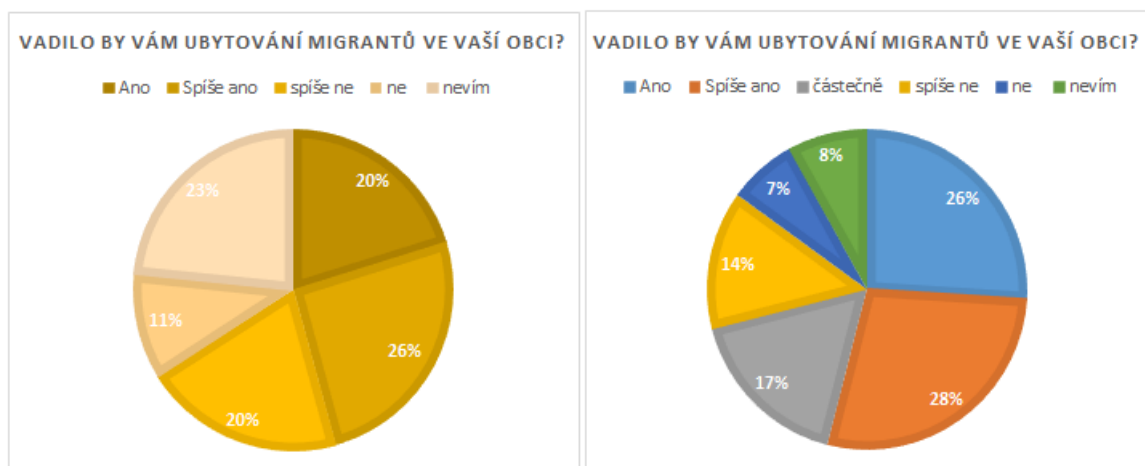
Otázka č. 8: téměř polovina respondentů se ke krokům SRN vyjádřila negativně (byť částečně s pochopením). Pozitivně se na tento krok dívá jen pětina respondentů. Necelá pětina se ke kroku staví neutrálně, aniž by jej podporovala či odsuzovala, a stejně velký počet lidí na to názor neměl (nesledovali to, nevěděli co se stalo, nebo si nic nemysleli).

Otázka č. 9 a 10: pro více než tři čtvrtiny respondentů má imigrace u parlamentních voleb dost velkou váhu na to, aby jejich volbu ovlivnila. Poněkud menší dopad by měla imigrace na jejich rozhodování v krajských volbách, tam by se názor na imigranty promítnul na hlasování „jen“ u 6 z 10 respondentů.

Otázka č. 11: stejně jako v dotazníkovém šetření z roku 2016 (Kůs, 2016, str. 47) i v tomto čtyři pětiny dotázaných nemají žádné zkušenosti s imigranty. Na základě toho lze soudit, že pokračuje vnímání imigrantů coby „uprchlíků“, Arabů či černochů. S výjimkou vlastních Vietnamců totiž nikdo podle svých odpovědí nepovažuje Vietnamce, ale ani Slováky či Ukrajince, s nimiž stoprocentně přicházejí do kontaktu, za imigranty u pětiny respondentů, již deklarovali zkušenosti s imigranty jsou pak přítomné hlavně „neutrální“ zkušenosti.

Otázka č. 12: většina se nikdy nezapojila do žádné akce spojené s migranty. Výjimkou jsou čtyři jedinci, již se všichni angažovali ve prospěch imigrantů (pomocí v uprchlickém táboře, sbírkou věcí a penězi).

Otázka č. 13: v případě ubytování migrantů jsou data převoditelná jen částečně, kvůli změně možností odpovědí. I tak je ale patrné, že poklesla razance odporu vůči ubytování migrantů respondenty ve své obci (graf vlevo).

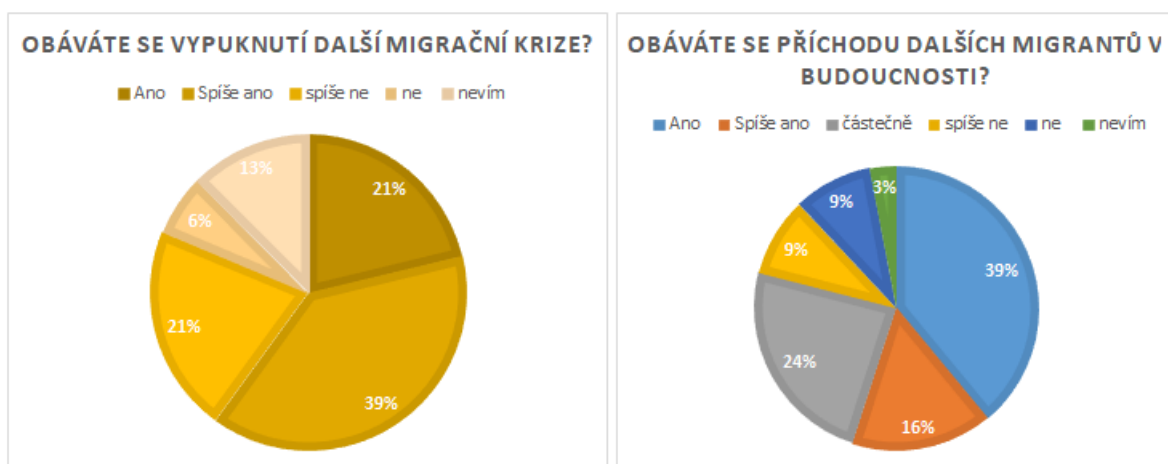
Graf. č. 5 a 6 Vývoj názorů respondentů na ubytování migrantů v obci mezi roky 2016 a 2018 (graf vpravo převzat z Kůs, 2016, str. 48)

Zato s ubytováním potřebných u sebe doma (otázka č. 14) by souhlasilo jen 15 % respondentů (na dobu určitou a po dobré informovanosti), zbytek toto odmítá (hlavně s odkazem na neadekvátnost, soukromí, strach a nedůvěru v cizí).

Otázka č. 15: třetina dotázaných se vyjádřila pro to abychom přijali *tolik imigrantů, kolik zvládneme, ale ne více*. Dále je téměř čtvrtina pro přijetí válečných uprchlíků a třetina pro přijetí jen kvalifikovaných migrantů. Pro přijetí všech i nepřijímání nikoho se vyjádřilo méně než 10 % respondentů.

Otázka č. 16: polovina respondentů se nebyla schopna k otázce role EU v evropské migrační krizi vyjádřit. Negativně nahlíží na roli EU čtvrtina respondentů zvláště za to, že svou úlohu nezvládla, nebo že se moc vměšuje do záležitostí členských států. Jen 7 dotazovaných se vyjádřilo o krocích EU pozitivně, zbytek pak odpověděl způsobem, jenž dává znát, že berou na vědomí, že svou úlohu má, ale roli, kterou sehrála, nijak nesoudí.

Otázka č. 17 byla poslední otázkou, kterou šlo alespoň částečně srovnat s předchozím sběrem dat. I když i v této otázce je co do převoditelnosti odpovědí problém kvůli jinak naformulované otázce i možnosti odpovědí, lze říci, že došlo k poklesu obavy z další migrační krize, resp. příchodu migrantů.

Graf. č. 7 a 8 Vývoj názorů respondentů na budoucí migraci mezi roky 2016 a 2018
(graf vpravo převzat z Kůs, 2016, str. 48)

Otázka č. 18 a 19: imigranty z kulturně blízkých zemí považují dvě třetiny respondentů za přínos, a to hl. pro jejich zapojení do trhu práce. Pětina naopak jejich existenci zde za přínos nepovažuje. Ostatní nedokázali odpovědět nebo odpověděli způsobem „sejde na tom“. Oproti těmto migrantům považuje za přínos ekonomické migranty z kulturně vzdálenějších zemí jen necelá čtvrtina dotazovaných. Polovina je za přínos nepovažuje. Desetina odpověděla v duchu, jenž by se dal opět označit jako „sejde na tom“ a čtvrtina na tuto otázku neměla jasnou odpověď.

Otázka č. 20: skoro dvě třetiny respondentů se více či méně vyslovily pro to pomoci klimatickým migrantům. Negativně se k nim postavila necelá desetina lidí. Víc jak čtvrtina však na toto nedokázala odpovědět.

Obecné zhodnocení výsledku dotazníku

V odpovědích často nalézáme Gaussovo rozložení četností. Z analýzy otázek plyne, že cca pětina respondentů má k zahraničním migrantům (v takovém smyslu slova, v jakém si je rámuji) (spíše) kladný vztah, pětina (spíše) záporný, desetina neví, co si o nich má myslet, a zbytek k tomu zaujímá neutrální přístup (vědí, o co jde, ale nekloní se ani k jedné z názorových pozic). Jak bylo výše zmíněno, výrazně se do tohoto náhledu promítá způsob smýšlení o migračních ze strany respondentů. Ti, kteří o migračních při začátku vyplňování dotazníku uvažovali spíše jako o „uprchlících“, k nim zaujímají vesměs „pozitivnější“ přístup. Studenti, již o migračních uvažovali spíše jako o „nekalých živlech“, k nim zaujímají „negativnější“ přístup. Vesměs však existuje shoda, že chovají-li se slušně, tak respondentům nevadí, což značí, že ani negativní vztah proti imigrantům není apriorní.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že vztah respondentů k imigrantům je ovlivňován primárně médií, o poznání méně rodinou a přáteli. U respondentů platí, že názor na masmédiá

i alternativní média odpovídá Gaussově křivce. Respondenti se vesměs domnívají, že za negativní vnímání migrantů v ČR můžou média. Lepší smýšlení o pravdivosti než u médií vykazují respondenti ve vztahu ke státu.

Na kroky SRN za evropské migrační krize se pozitivně dívá jen pětina respondentů, oproti tomu polovina na ně nahlíží negativně. Vymezování se proti tomuto „přijímání imigrantů“ ze stran mnoha našich politiků se tak ve světle dotazníku potvrzuje coby správná identifikace volebního tématu, neboť pro mnoho z respondentů je migrace při rozhodování se jak ve volbách do Parlamentu ČR, tak do krajských voleb klíčové téma.

V dotazníku se prokázalo, že jen pětina respondentů má zkušenosti s imigranty (v takovém smyslu slova, v jakém si je rámuji) a do akcí s nimi spojených se zapojily jen jednotky respondentů. Lze očekávat, že vnímání „imigrantů“ by bylo obecně lepší, kdyby došlo k zprostředkování kontaktu s těmito lidmi. Jak Doevenspeck píše, většina jeho německých respondentů, již přichází každodenně do kontaktu s uprchlíky, je vnímá pozitivně (Doevenspeck, 2016, str. 54-55). Z výsledků dotazníku dále plyne, že s ubytováním v obci respondenta by (spíše) neměla problém polovina dotázaných, což je ve srovnání s předcházejícím výzkumem značný pokrok směrem k větší toleranci tohoto (Kůs, 2016, str. 47-48). U sebe doma by si ubytování (uprchlíků) umělo představit 15 % dotázaných, což autor považuje za relativně velké číslo. Respondenti překvapili, když třetina z nich souhlasí s přijetím tolik migrantů (předpokládaje uprchlíků), kolik budeme moci. Naopak proti jakémukoliv přijímání je necelá desetina z nich. K roli EU v evropské migrační krizi se většina respondentů buď nevyjádřila, nebo ji identifikovali, ale nesoudili (platí zvl. u lidí s nevyprofilovaným politickým smýšlením). Většina z těch, co k roli EU zaujalo nějaký postoj, na její roli nahlíží negativně (zřejmě díky působení médií).

Otázky směřující na ekonomické migranty přinesly překvapivé zjištění v podobě existence celkem pozitivního přístupu k ekonomickým migrantům z kulturně blízkých zemí⁵⁰. Za ne-přínosné je považuje jen pětina dotázaných. Oproti tomu ekonomické migranty z kulturně vzdálenějších zemí za přínos považuje jen necelá čtvrtina respondentů.

Pozitivní zprávou je ochota respondentů pomáhat klimatickým migrantům⁵¹, což je právě ten typ migrace, se kterým bude třeba do budoucna počítat.

⁵⁰ Jedná se o formulaci, u níž bylo rozhodnuto, že zahrne jak ekonomické migranty ze zemí EU, tak ze zemí mimo EU, ke kterým existuje v našich končinách celkem pozitivní vztah, zvl. Ukrajině.

⁵¹ Jedná se o lidi, již jsou nuceni k (e)migraci vlivem působení klimatických změn.

5 ZÁVĚR

Diplomová práce se věnovala zahraniční migraci v Plzeňském kraji a Horní Falcí se zaměřením se na evropskou migrační krizi. Práce na zkoumané téma pohlížela geografickou a politologickou perspektivou. O dosažení tohoto práce usilovala skrze silné teoretické zázemí zabývající se migrací z řady perspektiv a kvalitním zpracováním historie zahraniční migrace ve zkoumaných regionech. Příčiny rozdílnosti přístupů ve zkoumaných regionech k zahraniční migraci práce nalézají právě v historii. Jádrem zájmu práce však byla evropská migrační krize, k níž obsah práce směřuje, a dopady, které měla na společnosti ve zkoumaných regionech. Bylo zjištěno, že zatímco přístup v české společnosti a státu zůstává ve vztahu k zahraniční migraci (příchozím migrantů z Afriky a Blízkého východu) od roku 2015 stabilní, v bavorské společnosti postupně dochází k proměně nahlížení na tuto zahraniční migraci, a to ve smyslu narůstajícího odporu k příchodu dalších migrantů. V rámci práce bylo na vybrané české střední škole provedeno výzkumné šetření, které přineslo informace o nahlížení vybraného segmentu české společnosti v Plzeňském kraji na migraci k níž za evropské migrační krize došlo.

Hypotéza 1: Rozdílné přístupy k migrační a azylové politice ve vybraných regionech jsou dány historickými zkušenostmi s migrací i jejich odlišným vnímáním byla potvrzena.

Přístup k migraci v SRN je dán (1) historickými zkušenostmi se zvládnutím přijetí a integrací velkého množství imigrantů po 2. sv. v. a zkušenostmi (2) s přínosy, jakými pro SRN imigranti byli (zvl. gastarbeiteři) a osobními zkušenostmi místních s nimi. Proto je migrace v SRN vnímána pozitivně. Přístup k migraci v ČR je dán (1) národnostní homogenitou a (2) absencí většího množství výrazně odlišných a přitom většinově neintegrováných imigrantů ve společnosti.

Odlišnost vnímání azylu je doložitelná v kapitole *Migrační a azylová politika*, kdy se v ČR s azylem pracuje jako s nástrojem ochrany pro lidi čelící prokazatelné perzekuci, což žadatelé dokládají stěžím. Ostatním se uděluje doplňková ochrana. Oproti tomu v SRN má podle zákona na azyl nárok každý, kdo nemůže být podle Ženevských úmluv (1951) vrácen do mateřské země.

Hypotéza 2: V naší společnosti existuje od vypuknutí evropské migrační krize obdobný stav diskuze ve věci přijímání migrantů, neboť nedošlo ke změně výchozích podmínek – povahy zkušeností s těmito migranty. U sousedů došlo k vývoji diskuze ve směru proti přijímání těchto migrantů, neboť tam již mají s migranty, kteří přišli v rámci evropské migrační krize, určité zkušenosti byla potvrzena.

Evropská migrační krize se Plzeňského kraje fyzicky téměř nedotkla a výsledný postoj společnosti utvořila skupina aktérů snažící o dosažení na tomto tématu politického kapitálu což se některým i povedlo. Neboť nedošlo ke změně výchozích podmínek (povahy zkušeností s migranty), nedošlo podle sociologických průzkumů ani k výraznější změně nálad ve společnosti (viz *Příloha E*), neboť tato je stále ve své většině co do zkušeností s migranty odkázána jen hlavně na zprostředkované informace médií a referování politiků. Zato v Horní Falcí pod vlivem zkušeností s migranty příšlymi v rámci evropské migrační krize dochází k postupné proměně vztahu k imigrantům.

Hypotéza 3: *Mezi žáky vybrané střední školy bude názor na zahraniční migraci spíše negativní. To je způsobeno primárně rodinou a médii byla vyvrácena.*

Jak dokazují výsledky dotazníkového šetření, na názor vybraného segmentu populace působí většinou právě média, ale rodina už není podle respondentů tak významná. Taktéž jejich názor není „spíše negativní“. (Spíše) negativně se na zahraniční (i)migraci a (i)migranty dívá jen cca pětina respondentů, u další pětiny respondentů je náhled na ně (spíše) pozitivní, u desetiny respondentů názor absentuje a zbývající respondenti k němu přistupují způsobem, jenž by se dal označit jako neutrální.

Diskuze výsledků

Význam práce tkví v jejím interdisciplinárním přínosu a v propojení zaujatých přístupů v ČR a SRN a společností v nich k evropské migrační krizi na regionální úrovni a jejich srovnání. Nejsilnější částí práce je její teoretické zázemí. Naopak největší rezervy práce autor spatřuje v teoretickém zázemí předpokladů pro konstrukci hypotézy č.3, neřešení historie zahraniční migrace v dotazníkovém šetření a nevěnování se dalším významným zahraničním migracím (např. ekonomické v rámci EU) za evropské migrační krize. Ku škodě práce je i nemožnost realizovat dotazníkové šetření v Horní Falcí, kterou však autor nemohl nikterak ovlivnit. Pro další výzkum by mohlo být přínosné rozvíjet studium konceptu *asociální migrace*.

Jako případně problematické by se dala považovat snaha o přistoupení k problému spíše z holistických pozic, a následná potřeba vtěsnat obsah do stanoveného rozsahu, což se nakonec sice podařilo, ale za cenu vyřazení informací, jež by byly pro práci rovněž přínosem: prognózy vývoje obyvatelstva, rozpracování vlivu médií, přístupy k zahraniční migraci politickými reprezentanty v minulosti atd. Jedná se o faktory, které jsou pro komplexní pochopení zkoumaného tématu důležité a autor má v plánu se jimi dále zabývat.

6) SEZNAM ZDROJŮ

Tištěné zdroje

- BENDA, Jan. *Útěky a vyhánění z pohraničí českých zemí 1938-1939*. Praha: Karolinum, 2013, 544 str. ISBN 978-80-246-2119-7
- BLAŽEK, Jiří. UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, implikace*. Karolinum, Praha, 2011. 2.vyd. 342 stran. ISBN 978-80-246-1974-3
- BOUDA, Jiří a kol. Jižní Plzeňsko XI. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicích. 2013. ISBN:978-80-87495-09-4; MARKOVÁ, Svatoslava. *Odsun Němců z Dobřan*. Str. 160-169.
- BOUDA, Jiří a kol. Jižní Plzeňsko XII. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicích. 2014. ISBN:978-80-87495-12-4; VLČKOVÁ, Alena. *Italští a slovinští váleční běženci ve Štěnovicích*.
- CARENS, Joseph H. *Imigranti a právo na pobyt*. Filosofia, Praha, 2016. 1. vyd. 85 stran. ISBN: 978-80-7007-471-8
- COLLIER, Paul. *EXODUS. Jak migrace mění náš život*. Nakladatelství Libri, Praha, 2017. 1.vyd. 258 stran. ISBN 978-80-7277-557-6
- DOKOUPIL, Jaroslav a kol. Euroregion Šumava. Čeněk, Plzeň, 2012. 1.vyd. 185 stran. ISBN: 978-80-7380-404-6
- DOKOUPIL, Jaroslav. KOPP, Jan a kol. *Der Einfluss der tschechisch-bayerischen Grenze auf die natürlichen und die sozioökonomischen Systeme*. Plzeň, ZČU, 2013. 256 stran. ISBN 978-80-261-0262-5
- DRBOHLAV, Dušan et al. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, 312 stran, 1.vyd. ISBN 978-80-246-1552-3
- EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Mladá fronta, Praha, 2016. ISBN: 978-80-204-4222-2
- FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Sociologické nakladatelství, Praha, 2014. 1. vyd. 232 stran. ISBN 978-80-7419-174-9
- HASMAN, Jiří. NOVOTNÝ, Josef. *Kdo, odkud, kam a s kým: prostorová příbuznost migračních skupin na globální, národní i lokální úrovni*. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-88018-13-1
- HOUŽVIČKA, Václav. *Odsun Němců z Československa 65 let poté*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2012. 1.vyd. 175 stran. ISBN 978-80-7325-296-0
- JILÍNEK, Tomáš a kol. *Na hranici dvou světů. Česko-bavorská hranice 1948-1989*. ZČU, Plzeň, 2010. 1.vyd. ISBN: 978-80-7043-880-0
- JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí – Bariéra nebo prostor zprostředkování?* Academia, Praha, 2004. 304 stran. ISBN 80-200-1051-3
- KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Sociologické nakladatelství, Praha, 2017. 1.vyd. 227 stran. ISBN 978-80-7419-249-4

Kolektiv autorů. *Jižní Plzeňsko III. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicích*. Blovice 2005. 90 stran. ISBN 80-86596-69-9

KURAL, Václav a kol. *Sudety pod hákovým křížem*. Albis International, Praha, 2002. 547 stran. ISBN: 80-86067-66-1

KREJČOVÁ, Helena a kol. *Židé v protektorátu: hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942: Die Juden im Protektoraten Böhmen und Mähren (Souběž.)*. Maxdorf, Praha, 1997. 491 stran. ISBN 80-85800-82-9

LISSMANN, Konrad Paul. *Chvála hranic. Kritika politické rozlišovací schopnosti*. Academia, Praha, 2014. 1.vyd. 143 stran. ISBN 978-80-200-2331-5

MARCZYOVÁ, Klaudia a kol. *Aktuálne problémy migrácie v Európe a jej ľudskoprávna dimenzia*. Univerzita Karlova, Praha, 2016. 400 stran. ISBN 978-8087975-50-3

MARKLÍK, Václav. *Češi a Němci. Studie províditelnosti společných dějin a budoucnosti*. Vydavatelství IDEÁL, Praha, 2009. 1. vyd. 404 stran ISBN 978-80-86995-07-6

MRÁZEK, Jaroslav. *Svět očima Samuela P. Huntingtona. Pohled z historickosociologické perspektivy*. Karolinum, Praha, 2014. 1.vyd. 126 stran. ISBN 978-80-246-2462-4

NEKOLA, David. *Islám a terorismus*. Lukáš Lhot'án, Pstruží, 2017. 270 stran. ISBN 978-80-906030-8-0

NENUTIL, Jiří a kol. *Druhá světová válka. Případ Tachovsko*. ZČU, Plzeň, 2010. 1.vyd. 256 stran. ISBN 978-80-7043-889-3

NOVOTNÝ, Lukáš. *Bavorsko. Stručná historie států*. Praha, Filozofická fakulta UJEP, 2012. 1.vydání. 176 stran ISBN 978-80-7414-521-6

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a kol. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Sociologické nakladatelství, Praha, 2009. 1.vyd. 310 stran. ISBN 978-80-7419-023-0

SARRAZIN, Thilo. *Přání otcem myšlenky. Evropa, měna, vzdělanost, přistěhovalectví – proč politika tak často selhává*. Academia, Praha, 2017. 1.vyd. 503 stran. ISBN 978-80-200-2749-8

SBORNÍK. *Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva*. Kancelář veřejného ochránce práv, Brno, 2016. 512 stran. ISBN 978-80-87949-36-8

SIEBT, Ferdinand. *Německo a Češi. Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*. Academia, Praha, 1996. 1. vyd. 464 stran. ISBN 80-200-0577-3

UHEREK, Zdeněk a kol. *Migrace: historie a současnost*. Občanské sdružení PANT, Ostrava, 2015. 1. vyd. 144 stran. ISBN 978-80-905942-9-6

VLK, Václav. *Krvavé dozvuky války. Konec druhé světové války na českém území*. Grada Publishing, Praha, 2015. ISBN 978-80-247-5593-9

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě. Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1918-1945)*. Prostor, Praha, 2001. 1.vyd. 580 stran ISBN 80-7260-055-9

Online odborné publikace

DRBOHLAV, Dušan a UHEREK, Zdeněk. 2007. Reflexe migračních teorií. *Geografie 2007/2*: 125-141. Dostupné na: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

ILINITCHI, Cristina Procházková. *Vybrané teorie migrace jejich význam při vytváření migračních politik*. AOP 18 (6) VŠE, Praha, 2010. ISSN 0572-3043 [online] [cit.1.8.2018] Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=319.pdf>

PALÁT, Milan. Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. Sborník příspěvků. XVII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Hustopeče 18.-20.6.2014. [online], [cit.21.7.2018] Dostupné z: https://www.econ.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf

RABUŠIC, Ladislav. MANEA, Beatrice-Elena Chromková. Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017. Pramenná publikace European Values Study. Press Muni, Brno, 2018. 1.vyd. 310 stran. ISBN 978-80-210-8803-0 [online] Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/1002/3113/769-1>

Online zdroje z odborných serverů

Asyldurchführungsverordnung. Bayerische Staatskanzlei, 2016. [online], [cit.7.1.2019] Dostupné z: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayDVAsyl>

Cizinci v České republice. Možnosti financování. Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo vnitra. [online], [cit.10.8.2018] Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2024-moznosti-financovani>

Das Bundesamt in Zahlen 2015. BAMF, 10.10.2016. [online], [cit.7.1.2019] Dostupné z: <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2015.html?nn=9121126>

Das Bundesamt in Zahlen 2016. BAMF, 24.8.2017. [online], [cit.7.1.2019] Dostupné z: http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2016.html?jsessionid=16E25928FE4C521D1F9479D39F6C8E88.1_cid368?nn=9121126

Das Bundesamt in Zahlen 2017. BAMF, 29.10.2018. [online], [cit.7.1.2019] Dostupné z: <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2017.html?nn=9121126>

Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž. EU. 24.10.2017. [online], [cit.10.8.2018] Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_cs

Geschäftsstatistik zum Integrationskurs 2017. BAMF. [online], [cit.10.8.2018] Dostupné z: <http://www.bamf.de/DE/Infothek/Statistiken/InGe/inge-node.html>

Metodika. ČSÚ ve Zlíně. 14.6.2012 [online], [cit.21.7.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xz/metodika>

Jaci cizinci žijí v krajích České republiky? ČSÚ, Statistika & My. 4. ročník, 02/2014. str. 19. [online], [cit.14.8.2018] Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/02/jaci-cizinci-ziji-v-krajich-ceske-republiky/>

Metodické vysvětlivky. ČSÚ. [online], [cit.21.7.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548141/403210m.pdf/591be90b-2713-469e-aaa6-b6848a8628d3?version=1.0>

Migrační a azylová politika České republiky. MVČR. 22.8.2014 [online] [cit.14.8.2018] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>

Migration.Integration.Regionen. Statistisches Bundesamt, 2017. [online] [cit.29.8.2018] Dostupné z: https://service.destatis.de/DE/karten/migration_integration_regionen.html

Plzeňský kraj je regionem s vysokým podílem cizinců - prezentace. CHLAD, Miroslav. CSÚ, 15.3.2016, [online] [cit.24.8.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz>

Pohyby obyvatelstva Plzeňského kraje v roce 2014. ČSÚ 30.6.2015, Aktualizece 21.7. 2016, [online] [cit.24.8.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo-plzenskeho-kraje-2014>

Regionalatlas Deutschland Indikatoren des Themenbereichs "Bevölkerung". Statistisches Bundesamt, 2016, [online] [cit.24.8.2016] Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/LaenderRegionen/Regionales/Regionalatlas/Regionalatlas.html>

Staatsangehörigkeitsgesetz. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. 11.10.2016. [online] [cit.8.8.2018] Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/rustag/BJNR005830913.html>

Statistická ročenka republiky Československé. Státní úřad statistický. Praha: Orbis. Digitální knihovna. [online], [cit.16.8.2018] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:2a165c00-7e87-11e3-86b3-005056827e52>

Standartní Eurobarometr. Národní zpráva. Veřejné mínění v zemích Evropské unie. [online] [cit.5.12.2018] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD>

Schlüssenzahlen Asyl (1.Halbjahr 2018). BAMF, 11.7.2018. [online] [cit.29.8.2018] Dostupné z: http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Flyer/flyer-schluessezahlen-asyl-halbjahr-2018.pdf?__blob=publicationFile

Vybrané údaje za Plzeňský kraj – cizinci (stav k 31.12.). ČSÚ. [online] [cit.22.8.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/cizinci-xp>

Výkladový slovník migrační terminologie. IOM Praha. [online] [cit.21.7.2018] Dostupné z: http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF

Zákon 326/1999 Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů *Zákony pro lidi.cz* [online], [cit.14.8.2018] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

Zuwanderungsgesetz. Auswärtiges Amt. [online], [cit.14.8.2018] Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/einreiseundaufenthalt/zuwanderungsrecht-node>

Zu- und Fortzüge nach Nationalität (über die Gemeindegrenzen und Grenzen des Bundesgebietes) - Jahressumme - regionale Tiefe: Kreise und krfr. Städte, Düsseldorf: Die Regionaldatenbank Deutschland, 2016, [online] [cit.24.8.2018] Dostupné z: <https://www.regionalstatistik.de>

Online média

EU posiluje spolupráci s africkými zeměmi v migrační politice. CHLEBOUNOVÁ, Tereza. Euroskop.cz, 22.12.2016. [online], [cit.10.8.2018] Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9260/28244/clanek/eu-posiluje-spolupraci-s-africkymi-zememi-v-migracni-politice/>

Jak to bylo s pozváním Merkelové pro uprchlíky? Pravda a důsledky. ROZEHNAL, Aleš. Forum24, 4.1.2017. [online], [cit.29.8.2018] Dostupné z: <http://forum24.cz/jak-to-bylo-s-pozvanim-pro-uprchliky-od-merkelove-pravda-a-nasledky/>

Německo a spol. chtějí zamezit romské sociální turistice. ROMEA 13.5.2013 10:20 [online], [cit.6.8.2018] Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/odjinud/nemecko-a-spol-chtej-zamezit-romske-socialni-turistice>

Otevřená náruč Merkelové migrační vlnu nevyvolala, ukazují statistiky. iDNES, 12.10.2016. 19:49 [online], [cit.29.8.2018] Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/merkelova-migracni-krize-priliv-uprchliku-f2n-/zahranicni.aspx?c=A161011_135927_zahranicni_ane

Wo bringt Bayern die Flüchtlinge unter? SCHÖFFEL, Robert. Bayerischer Rundfunk, 23.11.2015 [online], [cit.29.8.2018] Dostupné z: <https://www.br.de/nachricht/fluechtlinge-unterbringung-in-bayern-100.html>

Další online zdroje

Ausländer in Deutschland - Die Türken dominieren Westdeutschland, die Polen Ostdeutschland, die Vietnamesen Mitteldeutschland, die Österreicher Bayern und die US-Amerikaner Rheinland-Pfalz. Landkartenblog, 24.4.2016. [online] [cit.22.8.2018] Dostupné z <https://landkartenindex.blogspot.com/2016/04/auslander-in-deutschland-die-turken.html>

HEJNOVÁ, Vendula. *Vstup Generace Z na trh práce.* Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra filologie. Olomouc, 2016. 112 stran [online] [cit.5.12.2018] Dostupné z: https://theses.cz/id/w27had/VSTUP_GENERACE_Z_NA_TRH_PRCE_finln_verze.pdf

Imigranti z vybraných zemí Balkánu. OTČENÁŠEK, Jaroslav. [online] [cit.22.8.2018] Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/imigranti-z-vybranych-statu-balkanu>

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. 14.4.2003. [online] [cit.8.8.2018] Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/738-lisabonska_smlouva.pdf

PROKOP, Tomek. *Emigrace.* Totalita.cz [online] [cit.22.8.2018] Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php>

Grundgesetz für die Bundesrepublik. 23.5.1949. [online] [cit.14.8.2018] Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf>

Statistische Jahrbuch für Bayern 2010. Bayerischen Landesamt für Statistik und Datenverarbeitung, München, 2010 [online] [cit.14.8.2018] Dostupné z: https://www.destatis.de/GPStatistik/servlets/MCRFileNodeServlet/BYHeft_derivate_00005505/Jahrbuch2010.pdf;jsessionid=CF2E8B062A4585A04307E18B202DF722

Studio 6. Dušan Drbohlav. Česká televize. 21.12.2016, 9:34-9:45 [online] [cit.15.8.2018] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz>

Vývoj vztahu Čechů k imigraci a přijímání uprchlíků. Median. 5. 11. 2015 [online] [cit.5.12.2018] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1614072-pruzkum-cesi-nejradeji-zavreli-evropske-hranice-s-uprchliky-pritom-umi-byt-solidarni>

ZAHRADNÍKOVÁ, Lucie. *Kvalita života a výzkum hodnotového systému současné generace (vliv médií).* Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu, Katedra management. Hradec Králové, 2017. 86 stran. [online] [cit.5.12.2018] Dostupné z: <https://theses.cz/id/jhmahw/STAG87399.pdfv>

Ostatní

DOEVENSPECK, Martin a kol. *Geographien von Flucht und Migration in der Stadt und im Landkreis Bayreuth.* Universität Bayreuth, 2016. 87 stran

Rozhovor s Přemyslem ROSŮLKEM, akademickým pracovníkem KAP FF ZČU. Plzeň: 24.4.2018, cca 10:40 až 11:00.

7) RESUMÉ

This diploma thesis describes the history of foreign migration in the Pilsen region and Upper Palatinate from 1918 to present with a focus on the European migrat crisis. The thesis combines a geographical and politological view of the research topic and seeks to benefit to both of these disciplines. This is being achieved by a strong theoretical background dealing with migration from a number of perspectives and a high quality processing of the history of migration in the studied regions. The reasons for differences in approaches in the surveyed regions to foreign migration are found in history. However, the core of interest in the thesis was the European migrat crisis and its impact on societies in the surveyed regions. It was found that while the opinion remains stable in Czech society in relation to international migration since 2015, the Bavarian society gradually changes its view on international migration, in the sense of increasing resistance to the arrival of other migrants. A research survey was carried out at a selected secondary school and provided information on the view of selected segment of the Czech society in the Pilsen region on (i)migration. Their point of view is better than author expected and their answers often correspond to the Gaussian curve. The bureaucratization of this Questionnaire construction in Germany did not allow for an analogous investigation in the Upper Palatinate.

Following methods were used in this thesis: methods of data collection (Questionnaire construction and document analysis), data sorting techniques (tables and graphs) and evaluation methods (causal analysis, developmental analysis and comparative analysis). The author based this thesis on Critical rationalism and emphasized deduction, falsification and objectivity.

The author proposes an idea of *antisocial migration*, which could be beneficial for further research on migration.

8) PŘÍLOHY

Příloha A: Konstrukce dotazníku

Dotazník byl zkonstruován pod vedením pana docenta Dokoupila za účelem získání patřičných odpovědí pro nastolenou hypotézu č.3: *Mezi žáky vybrané střední školy bude názor na migraci spíše negativní. To je způsobeno primárně rodinou a médii.* Při konstrukci dotazníku bylo využito nabytých zkušeností z dříve prováděných dotazníkových šetření v rámci bakalářského a magisterského studia autora, jakožto i jeho bakalářské práce. Práce byla zkonstruována s maximálním důrazem na objektivizaci dotazníku (eliminující jakékoliv přenesení postoje autora k dané problematice do dotazníku, směřování dotazníku k očekávanému výsledku nebo odstraňující předjímání v otázkách nějakého závěru, jenž by vycházel ze soudobho společenském diskurzu), ne-navádění respondentů k nějaké odpovědi a hodnotovou neutralitu kladených otázek (tak, aby nikdo nemohl považovat otázku za závadnou). Autor netvrdí, že toho bylo dosaženo, autor tvrdí, že o to bylo usilováno, a to i v interakci s vedoucím práce. Nalezl-li čtenář formulaci či formulace nebo slova v dotazníku, jež považuje v kontextu věty i použitelných synonym za návodná či jinak vadná, je možné, že tomu tak opravdu je, a žádá dotyčného aby autorovi práce svůj nálezh sdělil.

Autor považuje za největší mezeru v šetření neschopnost řádně odlišovat ekonomickou migraci ze zemí EU, ze zemí mimo EU a uprchlictví, pro omezené množství místa však úprava nebyla možná. Autor usoudil, že aby byla data podle těchto klíčových migrací řádně odlišena, musely by být vytvořeny tři dotazníky pro jednotlivé migrace, což nebylo z logického hlediska realizovatelné. V dotazníku se tak užívá pojmu (i)migrant/(i)migrace s důvěrou v to, že ve vyplněných dotaznicích bude možné z otevřených možností rozklíčovat nahlížení respondentů na tento pojem, a z celkové sumy dotazníků následně identifikovat, jak se ve vybraném segmentu společnosti její členové na jednotlivé typy migrantů dívají.

Původní záměr o sběru stejných dat pomocí stejného dotazníku nakonec byl realizován jen z části. Původní autorův dotazník nebyl při přípravě dotazníkového šetření ve své většině uznán za validní pro potřeby této práce, takže do finální podoby nového dotazníku se dostalo jen část otázek (ot. č. 3, 4, 6, 11-15 a 17) a nejednou v přepracované podobě. Přísně vzato by se žádná z těchto otázek nedala porovnat, neboť i jen drobná úprava otázky může mít dalekosáhlý dopad na vnímání otázky a získaná data se tak nedají vlastně srovnávat. Bude-li to však možné, dojde k pokusu nyní a dříve získaná data porovnat.

Úvodem dochází k představení se a k prohlášení, v němž se zaručuje respondentům anonymita. K tomu dochází z důvodu potřeby dodržení společenské konvence, a zároveň ujištění respondenta, že jeho názory nebude možno s ním coby jedincem spojit, čímž roste pravděpodobnost toho, že respondent odpoví pravdivě.

Cílem prvních tří otázek je získat nejčistší data ohledně názorů respondentů na zahraniční migraci (respektive přímo imigraci, neboť autor nespaturuje, že by ve společenském diskurzu v ČR měl někdo problém s emigrací z ČR), než se přistoupí k dalším otázkám, kterými by údaje znečistili. Další dvě otázky směřují k médiím. Jejich cílem je zjistit, z jakých mediálních zdrojů pochází informace, na základě níž si respondenti utvářejí o zahraniční migraci názor, a spojit toto s předcházejícími odpověďmi na položené otázky. Tak bude dosaženo zjištění, jak média ovlivňují názor respondentů. Otázka č. 6 se ptá na to, jak respondenti věří „státu“ ve věci zvládnání zahraniční migrace (zvl. té z doby vrcholení evropské migrační krize). Neboť tyto informace se k nim dostávají rovněž přes média, lze na základě toho zkonstruovat, jak média rámuji činnost státu. Otázka č. 7 zjišťuje co si respondenti o většinovém přístupu společnosti na imigranty myslí. Otázka č. 8 zjišťuje názor na přístup, který k evropské migrační krizi zaujala SRN. Otázky č. 9 a 10 se zajímají o intenzitu významu migrace pro respondenty. Pro ty, kteří migraci neřeší ani na jedné ze dvou úrovní voleb (u komunálních voleb se nepočítá s významem tématu migrace pro rozhodování o výběru zastupitelů respondentem) není migrace tématem, naopak pro ty, kteří zaškrtnou ANO v obou otázkách je migrace silné téma. Na základě zodpovězení tohoto lze říci, jak moc ve společnosti rezonuje téma migrace, potažmo jak moc je respondentům předkládáno jako důležité. Otázka č. 11 zjišťuje (1) zda je respondent migračního původu (počítá se zvl. Vietnamci), což umožní zjistit, jednak jaký mají vztah tito k migrantům a srovnat jejich pohled s názorem domorodého obyvatelstva, a (2) zjistit nakolik jsou lidé s migračním původem v daném segmentu společnosti vnímání respondenty bez migračního původu jako imigranti, či naopak takto vnímání nejsou (zde se mají na mysli především Vietnamci). Otázky 12-15 mají za úkol zjistit, jak moc jsou případně respondenti zastávající určité postoje v těchto postojích silní, případně jak se při prosazování svých postojů k migraci angažují. 16. otázka má za úkol získat data o tom, jak nahlízejí respondenti na roli EU v evropské migrační krizi. Odpověďmi na tuto otázku bude dosaženo zjištění míry vinění EU za evropskou migrační krizi ze strany médií a dalšími aktéry, z níž by mělo být možno při srovnání s odpověďmi v otázkách týkajících se médií možno usoudit, jak moc je na EU kladena zodpovědnost ze strany médií, případně i rozdíl

v obviňování EU za evropskou migrační krizi masmédií a alternativními médii.⁵² 17. otázka je pak směřována do budoucnosti a zjišťuje, nakolik je rozšířený ve společnosti strach z další migrační krize. Zodpovězení tohoto je důležité, neboť člověk přirozeně volí své strategie přežití v závislosti na očekávaném vývoji (tj. např. že protimigračně naladěni respondenti se budou více bát další krize, promigračně naladěni respondenti už další krizi očekávat nebudou). Otázky 18-20 se vztahují k vybraným typům migrantů – ekonomický, a klimatickým. Na ekonomické migranty se zde ptáme z důvodu snahy o zjištění míry nevráživosti vůči těmto lidem, již jsou ve své podstatě pro ekonomiku užiteční, ale již jsou nejen extrémními a populistickými aktéry rámováni jako „ti špatní“ (i z důvodu nerozlišování ekonomické a *asociální* migrace). Myslí se přirozeně ekonomičtí migranti ze zemí mimo EU, neboť migraci ze zemí EU ČR regulovat v podstatě nemůže. Na klimatické běžence se zde ptáme z důvodu možnosti vypuknutí v blízké či středně vzdálené budoucnosti migrační vlny způsobené klimatickými změnami. Otázka tak chce zjistit, co si respondenti o těchto lidech myslí, a z toho se dá odvodit, jaký k nim v případě vypuknutí takovéto migrační krize zaujmou postoj.

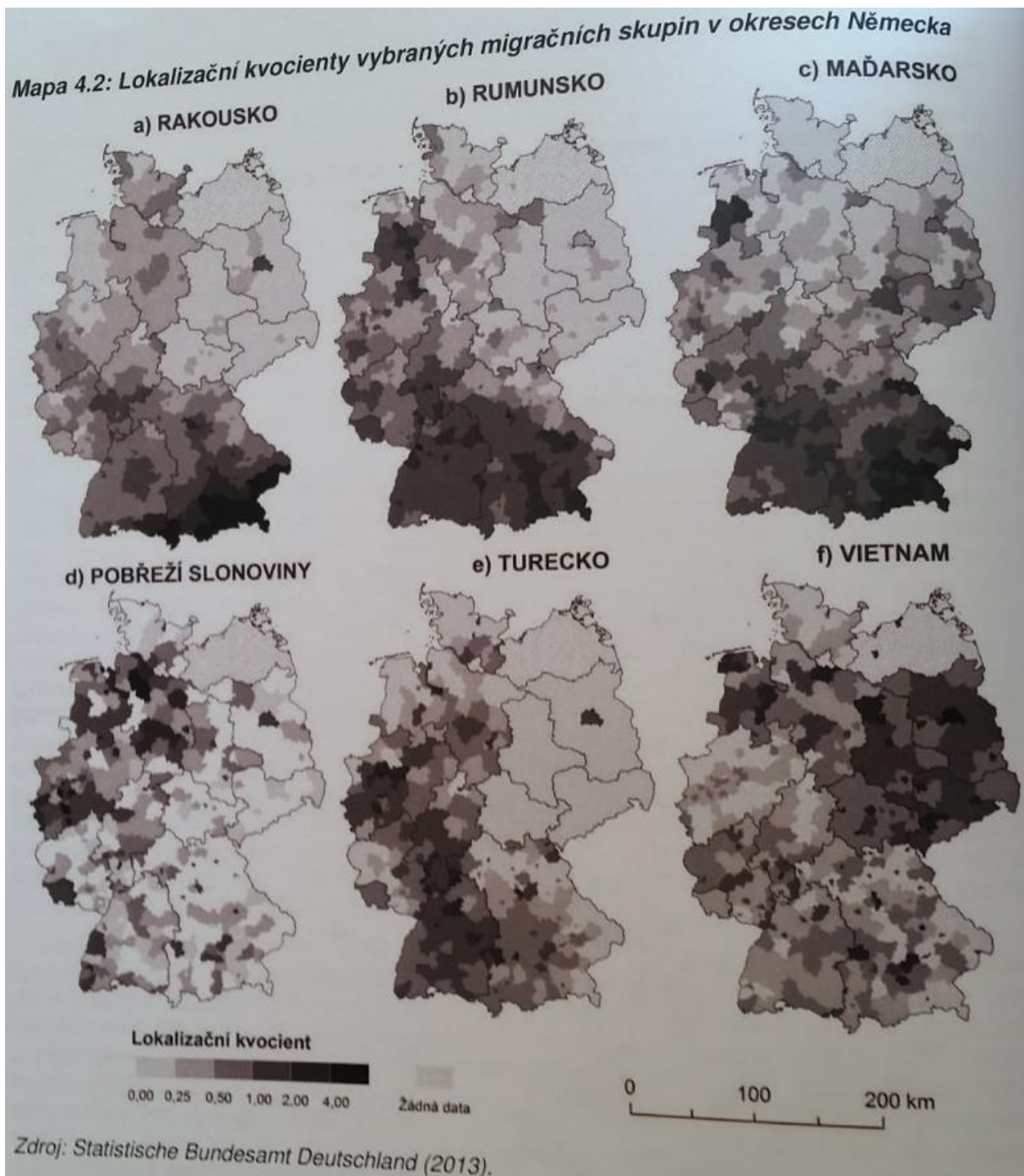
Dále již následují jen upřesňující údaje. Dotaz ohledně politické preference má za úkol pomoci s utřídováním dat podle politické orientace a propojit vliv médií na tuto orientaci.

⁵² Alternativní média: Jedná se o obecně špatně definovatelný termín, který v této práci je používán jako hodnotově neutrální označení pro tzv. desinformační weby.

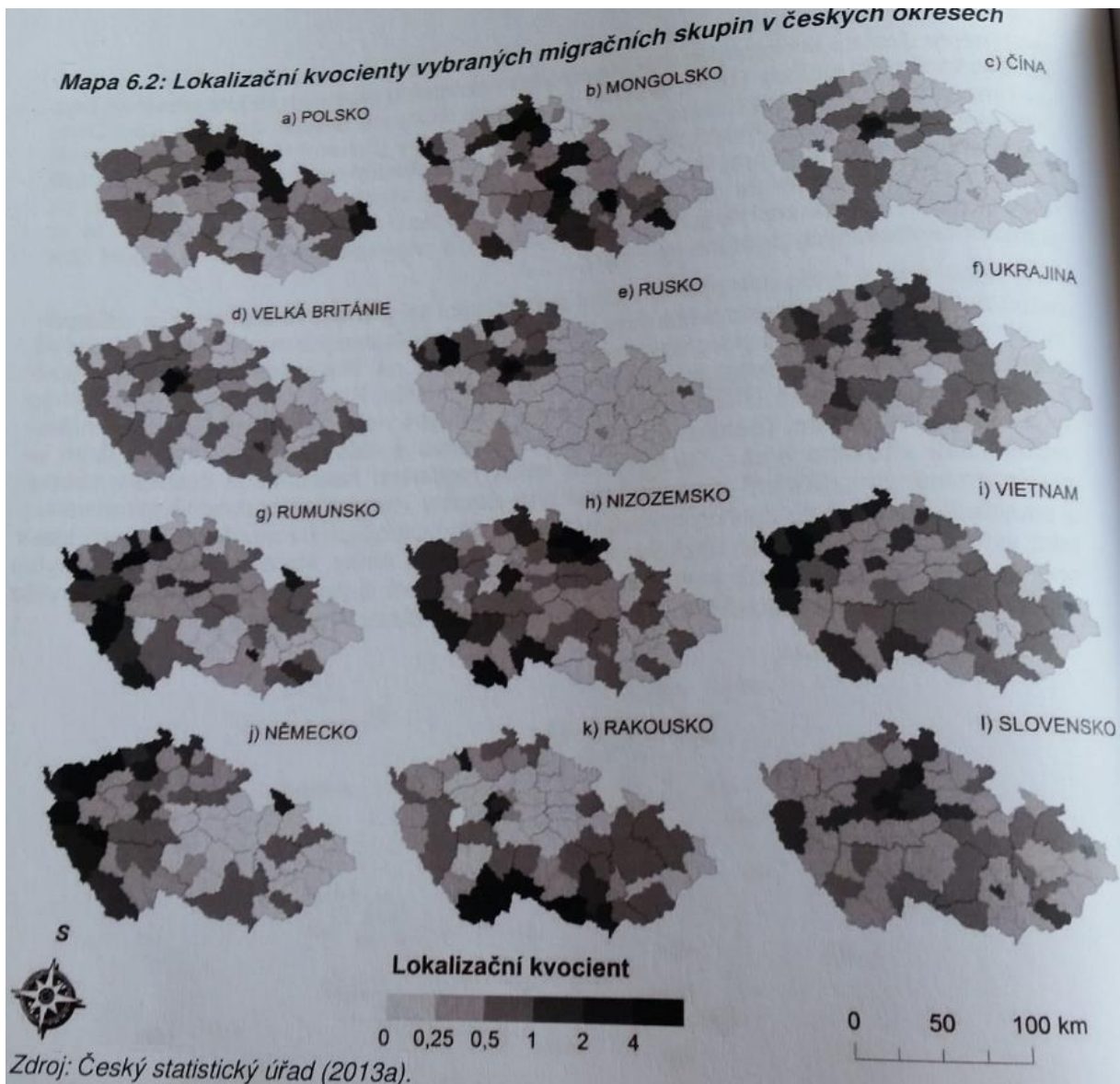
Příloha B: Pochody smrti na Tachovsku

NENUTIL, Jiří a kol. *Druhá světová válka. Případ Tachovsko*. ZČU, Plzeň, 2010. 1.vyd. 256 stran. ISBN 978-80-7043-889-3

HASMAN, Jiří. NOVOTNÝ, Josef. *Kdo, odkud, kam a s kým: prostorová příbuznost migračních skupin na globální, národní i lokální úrovni*. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-88018-13-1

HASMAN, Jiří. NOVOTNÝ, Josef. *Kdo, odkud, kam a s kým: prostorová příbuznost migračních skupin na globální, národní i lokální úrovni*. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-88018-13-1

Příloha E: Seznam průzkumů veřejného mínění zaznamenávající vývoj názoru Čechů na migraci

Tyto zdroje nejsou součástí vlastního seznamu literatury.

2015:

ČT24. *Průzkum: Češi by nejraději zavřeli evropské hranice. S uprchlíky přitom umí být solidární.* 5. 11. 2015. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1614072-pruzkum-cesi-nejradeji-zavreli-evropske-hranice-s-uprchliky-pritom-umi-byt-solidarni>

2016:

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – březen 2016.* 22.4.2018. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/2040-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-brezen-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – říjen 2016.* 23.11.2016. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/2108-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-rijen-2016>

2017:

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – duben 2017.* 22.6.2018. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/4367-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-duben-2017>

ČT24. *Průzkum: Češi se nejvíc bojí migrace a státního dluhu, Slováci nezaměstnanosti.* 25. 8. 2017. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2220916-pruzkum-cesi-se-nejvic-boji-migrace-a-statniho-dluhu-slovaci-nezamestnanosti>

2018:

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – duben 2018.* 8.6.2018. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/4649-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-duben-2018>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – říjen 2018.* 9.11.2018. [online] [cit.9.1.2019] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/4749-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-rijen-2018>

Příloha F: Dotazník

Dotazníkový úkol:	Výzkum migrace - názor gymnazistů
Tazatel:	Bc. Libor Kůs
Účel:	Podklady k diplomové práci
Vedoucí:	Doc. PaedDr. J. Dokoupil, Ph.D.

Dotazování je anonymní a bude použito pouze pro výzkumné účely.

Vážená studentko/vážený studente GJŠB, jako Váš bývalý kolega a současný student magisterského oboru politologie Vás žádám o úplné vyplnění tohoto dotazníku.

1. Napište prosím, koho si pod pojmem imigrant představujete.

.....

2. Jaký je Váš názor na imigranty?

.....

3. Co si myslíte, že hlavně ovlivňuje Váš názor na imigranty?

.....

4. Myslíte si, že masmédia (ČT, Nova, MF Dnes...) informují o imigrantech pravdivě?

ANO / SPÍŠE ANO / NĚKDY ANO, NĚKDY NE / SPÍŠE NE / NE / NEVÍM

5. Vedle masmédií existují i tzv. alternativní média (Parlamentní listy, Protiproud, Sputnik...) informující obvykle o migraci v rozdílném duchu - co si o nich myslíte? Komu věříte víc?

.....

6. Myslíte si, že úřady informují o zahraničních migrantech pravdivě?

ANO / SPÍŠE ANO / NĚKDY ANO, NĚKDY NE / SPÍŠE NE / NE / NEVÍM

7. Co si myslíte o většinovém postoji Čechů k imigrantům a čím je způsoben?

.....

8. Co si myslíte o postoji, který zaujalo Německo k imigrantům v roce 2015 a později?

.....

9. Pokud by se nyní konaly volby do parlamentu a mohl(a) byste volit, ovlivnil by Vaši volbu postoj dané strany k imigrantům? ANO / NE

10. Pokud by se nyní konaly volby do krajského zastupitelstva, a mohl(a) byste volit, ovlivnil by Vaši volbu postoj dané strany k imigrantům? ANO / NE

11. Máte Vy nebo někdo z Vašich blízkých osobní zkušenost s imigranty či imigrací?

- NE / ANO* Pokud ano, jakou? :
12. Zapojl(a) jste se do nějaké akce na pomoc migrantům / proti migrantům? *NE / ANO*
Pokud ANO, jak:.....
13. Vadilo by Vám ubytování migrantů ve Vaší obci? *ANO/SPÍŠE ANO/SPÍŠE*
NE/NE/NEVÍM
14. Kdyby to bylo na Vás, souhlasil(a) byste v případě potřeby s ubytováním imigrantů u Vás doma? ANO/ NE - a proč? :
15. Jaká z nabízených odpovědí ohledně přijímání imigrantů je Vám nejbližší?
přijmout všechny, kdo potřebují pomoc / přijmout tolik migrantů, kolik budeme moci, ale ne více / přijmout jen válečné migranty / přijmout jen kvalifikované migranty/ nepřijímat nikoho
16. Co si myslíte o roli EU v evropské migrační krizi?
.....
17. Obáváte se vypuknutí další migrační krize? *ANO / SPÍŠE ANO / SPÍŠE NE / NE / NEVÍM*
18. Považujete ekonomické migranty z kulturně blízkých zemí (Ukrajina, Slovensko...)
za přínos? A proč?
.....
19. Považujete ekonomické migranty z kulturně vzdálenějších zemí (Libanon, Nigérie...)
za přínos? A proč?
.....
20. Jak se stavíte k potenciálnímu přijímání klimatických migrantů (tj. lidí, kterým změny klimatu znemožní další existenci ve své domovině)? Jak jinak jim případně pomoci?
.....

Upřesňující údaje

Pohlaví: *muž / žena*

Velikost obce, kde žijete (počet obyvl.): *do 500 / 501-1500 / 1501-5000 / 5001-10000 / 10001+*

Politická zaměření (strana-předseda): ANO (Babiš) / ODS (Fiala) / Piráti (Bartoš) / SPD (Okamura) / KSČM (Filip) / ČSSD (Hamáček) / KDU-ČSL (Bělobrádek) / TOP 09 (Pospíšil) / STAN (Farský) / Svobodní (Pajonk) / Zelení (Štěpánek) / jiné / bez politického zaměření

Příloha G: Přehled výsledků dotazníkového šetření

1. Napište prosím, koho si pod pojmem imigrant představujete.
"ekonomický migrant" (29x)
"uprchlík" (20x)
"migrant" (8x)

(uvedeny tři nejvíce zastoupené odpovědi)

2. Jaký je Váš názor na imigranty?	
"pozitivní":	21x
"neutrální":	46x
"negativní":	19x
"nevím":	10x

(rámování do výše uvedených kategorií provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

3. Co si myslíte, že hlavně ovlivňuje Váš názor na imigranty?
"médiá" (71x)
"rodina" (25x)
"přátelé", "okolí" (21x)

(uvedeny tři nejvíce zastoupené odpovědi)

4. Myslíte si, že masmédiá (ČT, Nova, MF Dnes...) informují o imigrantech pravdivě?					
Ano	Spíše ano	Ani ano, ani ne	Spíše ne	Ne	Nevím
3x	16x	50x	15x	7x	8x

5. Vedle masmédií existují i tzv. alternativní média (Parlamentní listy, Protiproud, Sputnik...) informující obvykle o migraci v rozdílném duchu - co si o nich myslíte? Komu věříte víc?	
"smýšlejí o alternativních médiích pozitivně":	25x
"smýšlejí o alternativních médiích neutrálně":	15x
"smýšlejí o alternativních médiích negativně":	22x
"neví, co to je"	40x

(rámování do výše uvedených kategorií provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

6. Myslíte si, že úřady informují o zahraničních migrantech pravdivě?					
Ano	Spíše ano	Ani ano, ani ne	Spíše ne	Ne	Nevím
6x	26x	33x	6x	3x	14x

7. Co si myslíte o většinovém postoji Čechů k imigrantům a čím je způsoben?			
"Zaujímají špatné postoje":	21x	Příčina:	"médiá", "politici"
"Nemám na něj vyhraněný názor":	36x	Příčina:	"médiá"
"Zaujímají správné postoje":	24x	Příčina:	"médiá", "politici"
"Nevím":	10x	Příčina:	"médiá"

(rámování do výše uvedených kategorií provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

8. Co si myslíte o postoji, který zaujalo Německo k imigrantům v roce 2015 a později?	
"Zaujali špatný postoj"	46x
"Nemám na to vyhraněný názor"	17x
"Zaujali správný postoj"	19x
"Nevím"	18x

(rámování do výše uvedených kategorií provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

9. Pokud by se nyní konaly volby do parlamentu a mohl(a) byste volit, ovlivnil by Vaši volbu postoj dané strany k imigrantům?	
Ano:	77x
Ne:	24x

10. Pokud by se nyní konaly volby do krajského zastupitelstva a mohl(a) byste volit, ovlivnil by Vaši volbu postoj dané strany k imigrantům?	
Ano:	59x
Ne:	42x

11. Máte Vy nebo někdo z Vašich blízkých osobní zkušenost s imigranty či imigrací?	
Ano:	20x
Ne:	81x

12. Započil(a) jste se do nějaké akce na pomoc migrantům / proti migrantům?	
Ano:	4x
Ne:	94x

13. Vadilo by Vám ubytování migrantů ve Vaší obci?				
Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
19x	24x	19x	10x	22x

14. Kdyby to bylo na Vás, souhlasil(a) byste v případě potřeby s ubytováním imigrantů u Vás doma?	
Ano:	14x
Ne:	83x

15. Jaká z nabízených odpovědí ohledně přijímání imigrantů je Vám nejbližší?	
přijmout všechny, kdo potřebují pomoc	7x
přijmout tolik migrantů, kolik budeme moci, ale ne více	32x
přijmout jen válečné migranty	23x
přijmout jen kvalifikované migranty	31x
nepřijímat nikoho	8x

16. Co si myslíte o roli EU v evropské migrační krizi?	
"o její roli smýšlím pozitivně"	7x
"na její roli nemám vyhraněný názor"	11x
"o její roli smýšlím negativně"	25x
"nevím", ostatní a neurčité odpovědi	48x

(rámování do výše uvedených kategorií provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

17. Obáváte se vypuknutí další migrační krize?				
Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
17x	31x	17x	5x	10x

18. Považujete ekonomické migranty z kulturně blízkých zemí (Ukrajina, Slovensko...) za přínos? A proč?				
Ano	66x	Proč:	"pracují", "jsou nám podobní"	
Ne	20x	Proč:	"nepracují", "zabírají pracovní místa", "kriminalita"	
"Sejde na tom"	6x	"pokud pracují"		
Nevím	8x	Ø		

(rámování do výše uvedených odpovědí provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

19. Považujete ekonomické migranty z kulturně vzdálenějších zemí (Libanon, Nigérie...) za přínos? A proč?				
Ano	22x	Proč:	"pracují"	
Ne	48x	Proč:	"nepracují", "jsou odlišní", "kriminalita"	
"Sejde na tom"	9x	"pokud pracují", "pokud se přizpůsobí"		
Nevím	23x	Ø		

(rámování do výše uvedených odpovědí provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

20. Jak se stavíte k potenciálnímu přijímání klimatických migrantů (tj. lidí, kterým změny klimatu znemožní další existenci ve své domovině)? Jak jinak jim případně pomoci?				
"pozitivně"	54x	Jak pomoci ?:	"přijmout je", "pomoci v místě bydliště", "boj se změnami klimatu"	
"neutrálně"	10x	Jak pomoci ?:	"přijmout je", "nevím"	
"negativně"	7x	Jak pomoci ?:	"nijak", "at' zůstanou kde jsou"	
"nevím"	28x	Ø		

(rámování do výše uvedených kategorií provedeno na základě analýzy opovědí respondentů)

Příloha odkazů zdrojů I

Analyza migrační krize: Komerční stanice častěji tihly k bulvarizaci tématu. Lupa.cz. 9.4.2016. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/analyza-migracni-krize-komercni-stanice-casteji-tihly-k-bulvarizaci-tematu/>

Jak pomáhají média a ostatní strany AfD do finise? Jos Stübner. Multikulturní centrum Praha. 21.9.2017. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://mkc.cz/cz/e-knihovna/jak-media-a-ostatni-strany-pomahaji-afd-do-finise>

Německá média během migrační krize držela vládní linii, tvrdí studie. Jana Šafaříková. iDnes. 26.7.2017, 20:18. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-media-migracni-krize.A170726_2341052_zahranicni_aha

Německá realita leží mimo signál většiny českých médií. Adéla Jurečková. A2larm. 16.10.2018. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://a2larm.cz/2018/10/pravda-o-nemecku-lezi-mimo-signal-vetsiny-ceskych-medii/>

Ságvári: Migranti jsou dokonalý terč pro projekci pocitů strachu a zklamání. Bence Ságvári. Masarykova demokratická akademie. 18.12.2018 [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <http://masarykovaakademie.cz/sagvari-migranti-jsou-dokonalny-terc-pro-projekci-pocitu-strachu-a-zklamani/>

O migrantech bez migrantů. Studie: německá média krizi nezvládla, papouškovala jen politiky. Jakub Fajnor. Lidovky. 3.8.2017. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/o-migrantech-bez-migrantu-studie-nemecka-media-krizi-nezvladla-papouskovala-jen-politiky.A170802_165530_ln_zahranici_fas

Příloha odkazů zdrojů II

Antiislamisté demonstrovali za uzavření hranic, vláda je prý zradila. ČT24. 30. 6. 2015. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1566164-antiislamiste-demonstrovali-za-uzavreni-hranic-vlada-je-pry-zradila>

Česká republika by měla ihned reagovat podobně jako Německo, které zavřelo své hranice. Tomio Okamura. Svoboda a přímá demokracie. 14.9.2015, 9:00. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://www.facebook.com/watch/?v=1079162392094575>

Debata o petici proti kvótám se změnila v pranýřování islámu. Novinky.cz. 23.6.2015, 17:13 [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/373174-debata-o-petici-proti-kvotam-se-zmenila-v-pranyrovani-islam.html>

Petr Robejšek: Stát, který nekontroluje svoje hranice, neexistuje. Mariana Kociánová, Ladislav Henek. Český rozhlas 2. 1.12.2015. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/petr-robejsek-stat-ktery-nekontroluje-svoje-hranice-neexistuje-7482107>

Václav Klaus: Já jsem vám to říkal. Petr Kolář. Týden. 13.09.2015 19:00. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vaclav-klaus-ja-jsem-vam-to-rikal_355509.html

Ve středu zavřeme hranice, vyhrožují konvičkovci a mobilizují lidi. EuroZprávy.cz. 15.9.2015, 14:42 [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/domaci/spolecnost/131494-ve-stredu-zavreme-hranice-vyhrozuji-konvickovci-a-pohybuji-se-tu-pry-provokateri/>

Zeman navrhuje uzavřít hranice. Novinky.cz. 29.11.2015, 11:48. [online] [cit.27.3.2018]
Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/387762-zeman-navrhuje-uzavrit-hranice.html>

Zeman je pro uzavření hranic: 'Generace 21 udělala z Česka cestovní kancelář'. Lidovky.cz. 18.4.2016, 18:02. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zeman-ve-vlasimi-kritizoval-generaci-21-a-prijimani-migrantu.A160418_181609_In_domov_ELE

Příloha odkazů zdrojů III

Grenzen dicht? Was das für die Region bedeuten würde. Merkur.de. 22.01.2016, 10:48. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://www.merkur.de/politik/das-passiert-wenn-deutschland-grenze-schliesst-6055962.html>

Grenze schließen – geht das? Katharina Schuler. Zeit Online. 19.1.2016, 20:31. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-01/angela-merkel-cdu-csu-grenze-fluechtlinge>

Und wenn Deutschland die Grenze dicht macht? Michaela Grimm, Norbert Mappes-Niediek, Ulrich Metschies a Stefan Winter. Hannoversche Allgemeine. 24.01.2016, 00:16. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <http://www.haz.de/Nachrichten/Politik/Deutschland-Welt/Was-waere-wenn-Deutschland-die-Grenzen-dicht-machen-wuerde>

Was, wenn Deutschland die Grenzen dicht macht? 17.01.2016, 23:54. [online] [cit.27.3.2018] Dostupné z: <https://www.bild.de/politik/inland/grenzen-schliessen/was-wenn-deutschland-die-grenzen-dicht-macht-44188710.bild.html>